

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ Ε | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 721. 8308 | 1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1983 | ΑΡΙΘ. 7

Η ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΩΣ ΘΕΜΕΛΙΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΙΔΑΝΙΚΩΝ

Ἐναντίον τῶν ἑλληνοχριστιανικῶν ἢ ἑλληνορθοδόξων ἰδανικῶν τῆς παιδείας δὲν ἐκτοξεύονται μόνον αἱ ἐπικρίσεις, τὰς ὁποίας ἐμνημονεύσαμεν εἰς τρία προηγούμενα ἄρθρα μας. Ἐπὶ πλέον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀκούονται κατὰ τῶν ἰδανικῶν τούτων καὶ αἰτιάσεις, συναρτώμεναι πρὸς τὰ συνθήματα διὰ τὴν ἐπιδίωξιν τῆς πλήρους χειραφεσίας καὶ ἀπελευθερώσεως τῶν νέων ἐκ πάσης «ἐξουσιαστικῆς» ἀθθεντίας τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ ἐν ἀπολύτῳ ἐλευθερία αὐτοπροσδιορισμοῦ των. Ὁ ἑλληνοχριστιανικὸς προσανατολισμὸς τῆς παιδείας προϋποθέτει, ὡς τονίζουσι οἱ κήρυκες τῆς ἀπελευθερώσεως ταύτης, ἀφ' ἑνὸς ἀναχρονιστικὴν ὑπακοὴν εἰς τὴν ἀθθεντίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν φορέων τῆς ἑλληνοχριστιανικῆς παιδείας καὶ ἀφ' ἑτέρου παραβίασιν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου, τὸ ὁποῖον πρέπει ἀβιάστως νὰ ἐκλέγῃ τὴν βιοθεωριακὴν του κατεύθυνσιν εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν «ἐλεύθερης διακίνησεως τῶν ἰδεῶν».

★

Ἐπιπλέον, ὅτι ἐν πρώτοις ὁ τυχὸν ἐξοβελισμὸς τῆς ἑλληνορθοδόξου κοσμοθεωρίας καὶ βιοθεωρίας θὰ ἐσήμαιεν αὐτομάτως καὶ ἀναποφεύκτως ἀντικατάστασιν τῆς ὑπὸ ἄλλης ἐτονίσθη ἐπαρκῶς εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον μας.

Ἐπιπλέον, ὅτι ἐξ ἄλλου εἰς οἰοδήποτε ἐκπαιδευτικὸν καὶ μορφωτικὸν ἔργον θὰ ὑπάρχουσι πάντοτε πρόσωπα, τὰ ὁποῖα μὲ ἀθθεντικὸν κῶρος θὰ προσανατολίζουσι εἰς ὀρισμένα ἰδεώδη καὶ εἰς ὀρισμένους τρόπους ζωῆς οὐδόλως εἶναι δυνατόν νὰ ἀμφισβητηθῇ. Ἐπομένως εἶναι ὅλως ἀνεδαφικὴ ἢ ἀξίωσις νὰ χειραφετηθῇ πλήρως ἢ νέα γενεὰ ἐκ τοῦ διαφοριστικοῦ ἔργου τῶν παντὸς εἶδους καθοδηγητῶν τῆς (γονέων, διδασκάλων, κατηχητῶν, ἐξομολόγων κ.λπ.). Τὴν θέσιν αὐτῶν λαμβάνουσι παντὸς εἶδους «ἰνστρούχτορες».

Πρέπει νὰ γίνῃ συνειδητόν, ὅτι εἶναι ὅλως οὐτοπιστικὸν καὶ χιμαιρικὸν τὸ αἶτημα νὰ ἀντικατασταθῇ ἢ κατακόρυφος ἱεραρχικὴ σχέσηισ τῶν φορέων τῆς Παιδείας ὑπὸ τῆς ὀριζοντίου ἰσοπεδώσεως. Ἡ ἀναγκαία εἰς τὸ μορφωτικὸν ἔργον χειραγωγία προϋποθέτει, ὅτι ἡ χεῖρ, ἥτις χειραγωγεῖ, ὅσον καὶ εἴη, ὡς ἐπιβάλλεται, στοργικὴ, πρέπει νὰ εἶναι στιβαρωτέρα τῆς χειρὸς τοῦ χειραγωγουμένου. Κατὰ κανόνα ἡ γνησίαι παιδευτικὴ σχέσηισ ἀπαιτεῖ πειθαρχίαν καὶ ὑπακοὴν πρὸς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι περισσοτέρας γνώσεις καὶ μεγαλυτέραν ἐμπειρίαν καὶ ἐπομένως δύνανται ἀπὸ καθολικωτέρας καὶ ὑψηλοτέρας σκοπιᾶς ἐποπτείας νὰ ἔχουσι εὐρύτερον ὀπτικὸν πεδῖον.

Ἄς ἐνθυμηθῶμεν τὰ πορίσματα τῆς

μελέτης τῶν παιδίων, τὰ ὁποῖα ἔτυχε νὰ ἀνατραφοῦν εἰς μίαν ἔρημον ἢ εἰς ἓν δάσος, ἐνίοτε — ὡς ἀναφέρουν μερικοὶ θροῦλοι — ὑπὸ λύκων. Ἡ μορφωτικὴ ἀνάπτυξις καὶ πρόοδος τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἐπιτυγχάνεται αὐτομάτως διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ὀργανικοῦ καὶ βιολογικοῦ ὑποστρώματος τῆς ὑπάρξεώς του, ἀλλ' ἀπαιτεῖ τὴν ἔξωθεν ὄθησιν διὰ τῆς προϋπαρχούσης γλωσσικῆς, λογικῆς καὶ ἀξιολογικῆς ἐμπειρίας τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ἐμπνέουν ἐμπιστοσύνην. Ἀκόμη καὶ μία μεγάλη ἐπιστημονικὴ αὐθεντία εἰς ἄλλους τομεῖς ἐκτὸς τῆς εἰδικότητός της ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν γνώσεων καὶ τῆς ἐμπειρίας ἄλλων αὐθεντιῶν. Ἡ ἀναγνώρισις κατὰ τὴν ἀσκήσιν τοῦ παιδευτικοῦ ἔργου τοῦ ἱεραρχικῶς ἀνωτέρου, ὁ ὁποῖος ἔχει συναίσθησιν τῆς ἀποστολῆς του καὶ κατὰ τεκμήριον ἐνσαρκώνει εἰς τὸν ἑαυτόν του τὸ ἰδεῶδες τῆς παιδείας, δὲν σημαίνει κατὰ σχέσιν αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ στέρησιν τῆς ἐλευθερίας τῶν ἐκπαιδευομένων καὶ δημιουργίαν συνθηκῶν ἐξαναγκασμοῦ, καταπιεστικῆς ἀσκήσεως ἢ καὶ καταχρήσεως ἐξουσίας.

Ἡ ἀναγκαία ὑπακοή ἢ ἐξάρτησις ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ ἑλληνορθόδοξου μορφωτικοῦ ἔργου δὲν εἶναι ἡ ὑπακοή ἢ ἡ ἐξάρτησις τῆς μηχανῆς, οὔτε προϋποθέτει ἔλλειψιν πρωτοβουλίας ἢ δυνατότητος ἀσκήσεως κριτικῆς ἢ ἐτοιμότητος πρὸς ἀνάληψιν εὐθυνῶν δι' ἐλευθέρως ἀποφάσεως. Ἡ ὑπακοή ἢ ἐξάρτησις αὕτη σημαίνει εἰδολογικὴν αὐτονομίαν ἔναντι τοῦ προσφερομένου ἑτερονόμου περιεχομένου τῆς ἑλληνοχριστιανικῆς παιδείας, τὸ ὁποῖον ἔλκει, διαφωτίζει, ἐκδιώκει τὴν δειλίαν, ἐμπνέει ἐμπιστοσύνην, θάρρος καὶ βεβαιότητα διὰ τὴν πνευματικὴν νίκην. Ὅθεν ἡ παιδευτικὴ αὐθεντία τῶν φορέων τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ ἰδεῶδους, ἥτις προϋποθέτει πνεῦμα αὐτοθυσίας καὶ διακονικῆς ἀγάπης πρὸς χάριν τῶν ὑπ' αὐτῶν μορφουμένων, ἐνεργοποιεῖται καὶ ἀξιοποιεῖται οὐχὶ εἰς ἀτμόσφαιραν ἀπαράδεκτων δουλοκτητικῶν ἢ φεουδαρχικῶν τάσεων καὶ σχέσεων, ἀλλ' ἐντὸς ἀτμοσφαιρας, ἢ ὁποῖα προϋποθέτει διαλογικὴν σχέσιν ἐπικοινωνίας, ἐλευθέρως καταφασκομένην ἐξάρτησιν καὶ ἐτοιμότητα πρὸς ἀβίαστον καὶ αὐτοπροαίρετον οἰκείωσιν

τῶν μορφωτικῶν ἀγαθῶν. Ὅθεν διὰ τὴν προσοικείωσιν τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ ἰδεῶδους ἰσχύουν πάντοτε οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου: «Ἐἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθεῖν...» (Ματθ. ιστ', 24). Ἡ θέλησις τῶν νέων κωητοποιεῖται εἰς τὸν ὑψιστον βαθμόν, ὅταν οἱ φορεῖς τῆς ἑλληνορθόδοξου παιδείας εἶναι ζῶντα πρότυπα βιώσεως τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ μορφωτικοῦ ἰδεῶδους καὶ ὅταν ἐπομένως καθοδηγοῦν εἰς ἐπαφὴν πρὸς αὐτὸ οὐχὶ νοησιαρχικῶς, ἀλλὰ βιωματικῶς διὰ τῆς ἀκτινοβόλου ἐπιδράσεως τοῦ φωτεινοῦ προσωπικοῦ παραδείγματός των.

★

Τὸ μνημονευθὲν «Ἐἴ τις θέλει...» τῶν λόγων τοῦ Κυρίου καθιστᾶ κατανοητὸν διατὶ ἐντὸς μιᾶς δημοκρατικῆς κοινωνίας, ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως εἶναι κατανοητὰ ὁ «πλουραλισμός», ἡ ἐλευθέρω διακίνησις τῶν ἰδεῶν καὶ ἡ κριτικὴ αὐτῶν, ἢ ὁποῖα πρέπει νὰ γίνεται καὶ ἐντὸς τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων ὑπὸ ὑπευθύνων προσώπων, διὰ νὰ δύνανται οἱ ἐκπαιδευόμενοι νὰ ἀναπτύξουν τὴν ὑγιᾶ ἐκλεκτικὴν σκέψιν καὶ νὰ αὐτοπροσδιορισθοῦν ἐλευθέρως.

Τὸ ὅτι τὸ ἑλληνοχριστιανικὸν ἰδεῶδες τῆς παιδείας δὲν αἶρει τὸ ἰδεῶδες τῆς ἐλευθερίας, ἀλλ' ἀντιθέτως ὑποβοηθεῖ τὴν πραγματώσιν του, γίνεται φανερόν, ἐὰν συνειδητοποιήσωμεν ὅτι ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία εἶναι τὸ στίγμα δύο συντεταγμένων. Τὴν ἐνδοτέραν ὕψην αὐτῆς δὲν συνιστᾶ τόσον ἀρνητικῶς «ἡ ἐλευθερία ἀπὸ κάτι», δηλαδή ἡ ἐξωτερικὴ ἐλευθερία ὅσον πρὸ πάντων θετικῶς «ἡ ἐλευθερία, πρὸς κάτι», δηλαδή ἡ ἐλευθερία τῆς αὐθορμήτου αὐτοδεσμεύσεως πρὸς πραγματώσιν τῶν δεοντολογικῶν αἰτημάτων τῶν διαφόρων ἀξιῶν.

Διὰ νὰ στραφῇ ἡ ἐλευθέρω ἐνέργειά μας «πρὸς κάτι», πρέπει αὐτὸ νὰ παρουσιασθῇ εἰς ἡμᾶς ὡς φορεὺς ἀξίας, δηλαδή ὡς «ἀγαθόν», ὡς κάτι τὸ ὁποῖον εἶναι ἀρεστόν, ἐφετὸν καὶ ἐπιθυμητόν, ὡς κάτι, τοῦ ὁποῖου τὸ εἶναι θεωροῦμεν προτιμότερον τοῦ μὴ εἶναι. Ἡ

ἐλευθερία λοιπὸν εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν εἶναι ἀξιολογικὴ ἐκλογή, εἶναι ἐκλογή μιᾶς ἀξίας ἐναντι μιᾶς ἄλλης. Ἡ ἐλευθερία ἀννυώνει τὸν ἄνθρωπον, ὅταν ὀδηγῇ εἰς τὴν πραγμάτωσιν τοῦ ἠθικοῦ ἰδεώδους, ὅπερ συνίσταται εἰς τὴν συμφωνίαν τῆς ὑποκειμενικῆς ἐνεργείας πρὸς τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν τῶν ἀξιῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ κατώτεραι ἀξίαι πρέπει νὰ ὑποτάσσονται εἰς τὰς ἀνωτέρας. Ἡ ἀληθῆς ἐλευθερία, ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ ἐκκλησιαστικὸς ὕμνος, εἶναι «τὸ χεῖρον καθυποτάξαι τῷ κρείττονι καὶ τὴν σάρκα δουλώσαι τῷ πνεύματι».

Κατὰ ταῦτα, αἱ ὑπὸ τῆς ἑλληνοχριστιανικῆς παιδείας προβαλλόμεναι ἀξίαι δὲν αἴρουν, ἀλλ' ἐνισχύουν τὴν ἀνθρωπίνην ἐλευθερίαν. Αἱ ἀξίαι αὗται, αἱ ὁποῖαι εἶναι τὰ κίνητρα καὶ ἐλατήρια τῆς βουλήσεως, ἐνεργοῦν ἐπ' αὐτῆς οὐχὶ ὡς δυνάμεις ἐξαναγκασμοῦ, ἀλλ' ὡς δεῖκται τῶν σκοπῶν. Ἡ γραμμὴ πλεύσεως ἐνὸς πλοίου δὲν καθορίζεται ἀναγκαστικῶς ὑπὸ τῶν ἀστέρων ἢ ὑπὸ τῆς πυξίδος, ἢ ὁποῖα ἀπλῶς ὑποβοηθεῖ τὸν πλοίαρχον νὰ εὕρῃ καὶ ἐκλέξῃ οἰκειοθελῶς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ πλοῦ.

Αἱ ἑλληνοχριστιανικαὶ ἀξίαι δὲν προσδιορίζουν τὴν προσωπικότητα, ἀλλ' ἢ ἐλευθερία προσωπικότητος, ὅταν δέχεται τὰ ὑπ' αὐτῶν προβαλλόμενα δεοντολογικὰ μηνύματα, προσδιορίζει τὸν ἑαυτὸν τῆς. Ἡ πραγμάτωσις τῶν ἀξιῶν αὐτῶν σημαίνει αὐτοπραγμάτωσιν καὶ αὐτοδιαμόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ὅσον αὗται ἔχουν συστοιχίαν καὶ ἀνταποκρίνονται εἰς ἐμφύτους ἀξιολογικὰς προδιαθέσεις, τάσεις καὶ ροπὰς του. Ἐπομένως ἢ ἐλευθερία δὲν εἶναι αὐτοσκοπός, οὔτε τὸ μοναδικὸν στοιχεῖον τοῦ ἐσχάτου καὶ ὑπάτου σκοποῦ τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως. Αἱ ἀξίαι εἶναι τόσον τὸ ποιητικόν, ὅσον καὶ τὸ τελικόν αἴτιον τῆς ἐλευθερίας. Ἄρα ὁ ὕπατος καὶ ἐσχάτος αὐτὸς σκοπὸς εἶναι συγχρόνως αἱ ἀξίαι καὶ ἢ ἐλευθερία οἶονεῖ ὡς δύο ἐστὶν μιᾶς γεωμετρικῆς ἐλλείψεως, αἱ μὲν ἀξίαι ὡς περιεχόμενον, ἢ δὲ ἐλευθερία ὡς εἶδος ἢ μορφή. Ἐλευθερία καὶ ἀξία εἶναι ἐννοιαὶ ἀλληλεξαρτώμεναι. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἢ μία ἀνευ τῆς ἄλλης.

Ἡ ἑλληνοχριστιανικὴ παιδεία ὑποβοηθεῖ τὸν ἐνώπιον τῶν ἀξιῶν ὀρθὸν προσανατολισμὸν τῆς ἐλευθέρας βουλήσεως, διότι ἐξασφαλίζει τὴν κατὰ τρόπον ἀντικειμενικὸν θεῶν καὶ βίωσιν πασῶν τῶν ἀξιῶν, ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν, καὶ τῆς ἱεραρχικῆς κλίμακος αὐτῶν. Ἡ παιδεία αὕτη ἐλευθερώνει ἐκ τῆς ἀξιολογικῆς μυωπίας ἢ τυφλώσεως, ἢ ὁποῖα ἐπιδεινώνεται ἐκ τοῦ ὅτι «πᾶς ὁ ἁμαρτάνων οὐχ ἐώρακε αὐτὸν (τὸν Θεόν) οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν» (Α' Ἰωάν. γ', 6) καὶ — κατὰ τὰς σχετικὰς ὕμνολογικὰς ἐκφράσεις — «τυφλοῦται τοῖς πάθεσιν», περιβάλλεται ὑπὸ τῆς «ζοφώσεως» τῆς ἁμαρτίας, τοῦ «νέφους» καὶ τῆς «ἀχλύος τῶν παθῶν», ἔχει ἐξησθενημένους καὶ «ἐσκοτισμένους τοὺς νοερούς ὀφθαλμούς» καὶ «ἐκτυφλοῦται ἁμαρτημάτων ἀμαυρότητι».

Ἡ ἑλληνορθόδοξος ἀγωγή ὑπομιμνήσκει οἶονεῖ εἰς ἡμᾶς, ὅτι ἢ ψυχὴ ἡμῶν, κατὰ τὴν βίωσιν τῶν διαφόρων ἀξιῶν, δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὸ λεῖον καὶ καθαρὸν κάτοπτρον τοῦ τοίχου, τὸ ὁποῖον δεικνύει τὰ πάντα ἀκριβῶς, ὡς εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς λίμνης ἢ τῆς θαλάσσης, ἢ ὁποῖα, ὅταν δὲν εἶναι καθαρὰ ἢ γαλήνιος, δὲν κατοπτρίζει ἀκριβῶς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ ἢ τὸ τοπίον τῆς ἀκτῆς, ἀλλ' ὅτε μὲν ἐπιμηκύνει ἢ ἐπιβραχύνει ταῦτα, ὅτε δὲ παραμορφώνει ἢ ἀποκρύπτει αὐτὰ τελείως. Ὅταν ἢ ψυχὴ κατακλύζεται ὑπὸ τῶν τελμάτων ἢ τῶν ὀρμητικῶν χειμάρρων τῶν παθῶν ὅταν κλυδωνίζεται — κατὰ τὰς ἐκφράσεις τῶν ὕμνων — διὰ τοῦ «κλύδωνος» καὶ τῆς «τρικυμίας τῶν πταισμάτων» ἢ τῆς «τρικυμίας τῶν λογισμῶν» καὶ ὅταν «τοῦ βίου τὴν θάλασσαν ὑφουμένην καθορᾷ τῶν πειρασμῶν τῷ κλύδωνι» καὶ δὲν ἔχη «τὸν κυβερνήτην λογισμόν», τότε αἱ μὲν ἀνώτεραι ἀξίαι ἀποκρύπτονται πλήρως ἢ ὑφίστανται παραμόρφωσιν, φαινόμενα ὡς τυραννικαὶ ἢ ἀποκρουστικαί, αἱ δὲ ἀπολυτοποιούμεναι καὶ θεοποιούμεναι κατώτεραι ἠδονιστικαὶ ἀξίαι φαίνονται ὡς γοητευτικαὶ καὶ ἀξίεραστοι. Τοιοῦτοτρόπως ὁ ἄνθρωπος, ἀνατρέπων πλήρως τὴν ἱεραρχικὴν κλίμακα τῶν ἀξιῶν, «χαίρει ἐπὶ πᾶσιν, οἷς μισεῖ ὁ Κύριος», «ἐπιθυμεῖ ὄλην τὴν ἡμέραν ἐπιθυμίας κακᾶς». Τότε

ἡ «διεστραμμένη καρδιά» του «τεκταίνεται κακά». Δι' αὐτὸν ἰσχύουν οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου «πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας» (Ἰωάν. 17, 34) ἢ τοῦ Ἀπ. Πέτρου: «ἐλευθερίαν ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς» (Β' Πέτρ. 2, 19).

Ἀντιθέτως ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἐλληνοχριστιανικῆς παιδείας ἢ πυροδότησις τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας εἶναι ἡγγυημένη, διότι ἡ παιδεία αὕτη δὲν δεικνύει τὴν ὁδὸν τῆς «ἡσσοносος προσπαθείας», ἀλλὰ τὴν ὁδὸν τῆς αἱματηρᾶς ἀντιστάσεως ἐναντίον τοῦ ὠφελισμοῦ, τοῦ ἀτομισμοῦ καὶ τοῦ ἡδονισμοῦ, τοῦθ' ὅπερ δύνатаι νὰ ἐπιτευχθῇ μόνον δι' ἡρωϊκῆς πάλης, δι' ἐλευθέρως προτιμήσεως τοῦ «κρείττονος» καὶ «βελτίονος» ἀντὶ τοῦ σαγηνευτικοῦ καὶ ἐλκυστικοῦ «χειρόνος» καὶ «ἡσσοносος».

Ὅθεν ἡ ἐλληνοχριστιανικὴ παιδεία εἶναι ἡ παιδεία τῆς ἐν Χριστῷ ὑγιοῦς ἐλευθερίας, ἣτις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς χαλυβδώσεως τῆς αὐτονομίας ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ὑγιοῦς θεονομίας. Δι' αὐτὴν ἰσχύουν οἱ λόγοι, τοὺς ὁποίους ὁ Γκαϊτε θέτει εἰς τὸ στόμα τῆς Ἰφιγενείας του: «Καὶ πειθήνια ἐνοιωθα τὴν ψυχὴ μου πανόμορφα ἐλεύθερη» (V, 3).

Ἡ ἐλληνορθόδοξος βιοθεωρία προβάλλει κατ' ἐξοχὴν τὴν ἐν Χριστῷ ἐλευθερίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ μὲν Κύριος εἶπεν «Ἐὰν ὁ Υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε» (Ἰωάν. 8, 3), ὁ δὲ Ἀπ. Παῦλος διεκήρυξεν «Ὁδὸ τὸ Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία» (Β' Κορ. 3, 17). Ἡ ἐλευθερία αὕτη ἔχει ὡς θεμέλιόν της τὸ ἀπολυτρωτικὸν

ἔργον τοῦ Κυρίου, ὅπερ ἐκορυφώθη κατὰ τὴν Σταύρωσιν καὶ τὴν Ἀνάστασίν Του, αἱ ὁποῖαι σημαίνουν τὴν μεγαλυτέραν ἀπελευθερωτικὴν νίκην ἐντὸς τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Ὁ Αντρωτῆς ἐνίκησε τὰς ἀρχάς, ἐξουσίας καὶ δυνάμεις τοῦ σκοτούς καὶ τοῦ κακοῦ καὶ ἐξεμηδένισε τὸν θάνατον. Δι' αὐτὸ ἡ μέθεξις τῆς μυστικῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία συνεχίζεται ἐν τῇ λειτουργικῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ πρὸ πάντων ἡ μέθεξις τῶν Παθῶν καὶ τῆς Ἀναστάσεώς Του δημιουργεῖ ζῶσαν κοινωνίαν πρὸς τὴν οὐρανίαν πηγὴν πάντων τῶν ἀγαθῶν, μᾶς θεραπεύει ἐκ τοῦ ἀξιολογικοῦ δαλτωνισμοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ κυρία αἰτία τῆς πνευματικῆς δουλείας, καὶ μᾶς βοηθεῖ νὰ στρέψωμεν τὸ ἐνδιαφέρον μας πρὸς τὰς ὑλικὰς καὶ πνευματικὰς ἀξίας κατὰ τρόπον σύμμετρον πρὸς τὴν ἀντικειμενικὴν ἱεραρχικὴν κλιμάκωσίν των, τοῦθ' ὅπερ εἶναι ἡ κυριώτερα ἐκφανσις τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας.

Τὸ γενικὸν συμπέρασμα ἐκ τῶν τελευταίων τεσσάρων ἀρθρῶν μας εἶναι ὅτι ἡ ἐμμονὴ εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Συντάγματος προστατευόμενα ἰδεώδη τῆς ἐλληνοχριστιανικῆς παιδείας σημαίνει οὐ μόνον ἀναζωπύρωσιν καὶ συνέχισιν τῆς μακροαίωτος παραδόσεως τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἀλλὰ καὶ πλήρη πραγμάτωσιν τοῦ αἰτήματος τῶν λόγων τοῦ Ἀπ. Παύλου: «Τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν, ἣ Χριστὸς ὑμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκετε καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε» (Γαλ. 5, 1).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΕΣ ΕΝ ΕΥΒΟΙΑ,*

Ἀντώνιος Πολίτης.

Ὁ Ἀντώνιος Πολίτης ἐγεννήθη ἐν Σύρῳ τῇ 15 Ἰουνίου τοῦ 1890, ἐνθα καὶ ἐμαθήτευσεν εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Ἀκολούθως ἐφοίτησεν εἰς τὸ Λεόντειον Λύκειον τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Σύρου. Κατὰ τὰ ἔτη 1907-1914 ἐφοίτησεν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῶν πανεπιστημιακῶν του σπουδῶν ἐκάρη μοναχὸς τῆς ἐν Ἄνδρῳ μονῆς τῆς Ἁγίας ἢ Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος 1914 ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ Σύρου Ἀθανασίου Λεβεντοπούλου (1907-1929), καὶ διάκονος ὧν εἰσέτι διωρίσθη ἱεροκέρυξ τῆς ἐνιαίας τότε ἐπισκοπῆς Χαλκίδος καὶ Καρυστίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπῆγοντο καὶ αἱ Βόρειοι Σποράδες νῆσοι, ὡς καὶ ἡ νῆσος Σκῦρος.

Εἰδικώτερον ὁ διάκονος Ἀντώνιος Ν. Πολίτης ὑπέβαλεν ἐξ Ἐρμουπόλεως Σύρου τὴν 29 Σεπτεμβρίου 1914, αἴτησιν αὐτοῦ «Πρὸς τὴν Σεβαστὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ἔχουσαν οὕτως: «Ἐπιθυμῶν νὰ ὑπηρετήσω τὴν Ἐκκλησίαν ὡς ἱεροκέρυξ, καὶ ἔχων τῇ ἐπιθυμίᾳ συνακολουθοῦντα τὰ διὰ τὴν διακονίαν ταύτην ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα, παρακαλῶ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ, τὴν Ἁγίαν τῶν Σεβασμιωτάτων Συνοδικῶν ὁμήγυριν, ὅπως εὐαρεστομένη, προτείνῃ με παρὰ τινι Ἐπισκοπῇ τοῦ Κράτους ὡς ἱεροκέρυκα. Διατελῶ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ. Εὐπειθέστατος ὁ αἰτῶν Διάκονος Ἀντώνιος Πολίτης Π.Θ.». Ἡ Σύνοδος διεβίβασε τὴν ὡς ἄνω αἴτησιν τοῦ Ἀντωνίου Πολίτου τῇ 29 Ὀκτωβρίου 1914 πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσως, καὶ ἐζήτησεν ὅπως οὗτος διορισθῇ ἱεροκέρυξ (ἐν τῇ θέσει τοῦ ἱεροκέρυκος τῆς ἐπισκοπῆς Χαλκίδος καὶ Καρυστίας, ἀντὶ τοῦ Πανος. Ἀρχιμ. Ἰωακείμ Σπετσιέρη, οὕτινος τὴν μετάθεσιν προὔτεινεν ἡ Σύνοδος διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. Σ. Πρωτ. 1260 τῆς 20 Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ. πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον ἐγγράφου αὐτῆς). Τὸ δὲ ὑπουργεῖον, διὰ τοῦ ἀπὸ 20 Δεκεμβρίου 1914 ἐγγράφου του ἐγνώρισεν εἰς τὴν Σύνοδον, ὅτι ὁ ἱεροδιάκονος Ἀντώνιος Πολίτης διὰ Β. διατάγματος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1914, καταχωρισθέντος τῇ 18 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτους εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 303 φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, διωρίσθη ἱεροκέρυξ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Χαλκίδος καὶ Καρυστίας. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην τοῦ ἱεροκέρυκος ὁ Ἀντώνιος Πολίτης παρέμεινε μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1920, ὁπότε διὰ Β. διατάγματος διωρίσθη διευθυντὴς τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς Τριπόλεως, ἀποδεχθεὶς τὸν διορισμὸν αὐτοῦ, ἀλλὰ μὴ ἀναλαβὼν

τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ὡς ἀπεσπασμένος ἀπὸ τοῦ 1918 εἰς τὸν στρατόν, καὶ μὴ ἐπιθυμῶν νὰ διακόψῃ «τὴν ἐν τῷ στρατῷ φρονηματιστικὴν ἐργασίαν» αὐτοῦ, ὧν ἀναφέρει εἰς τὸ ἀπὸ 13 Νοεμβρίου 1922 ἐγγράφον αὐτοῦ πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσως.

Δύο ἐκθέσεις πεπραγμένων αὐτοῦ, ὡς ἱεροκέρυκος παρὰ τῇ ἐπισκοπῇ Χαλκίδος καὶ Καρυστίας, ὑπέβαλεν ὁ Ἀντώνιος Πολίτης, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία ἀφορᾷ εἰς τὸ κηρυγματικὸν ἔργον αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1915, ἡ δὲ ἄλλη ἀναφέρεται εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ κατὰ τὸ μεθεπόμενον ἔτος 1917.

Εἰς τὴν ἀπὸ 27 Ἰανουαρίου 1916 ἔκθεσιν αὐτοῦ, ἀφορῶσαν, ὡς προαναφέρθη, εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1915, ἐκτὸς ἄλλων ἀναγράφει: «Οἱ ἱεροὶ ναοί, μεγάλαι δροσεραὶ σκιαί, οἱ παρὰ τὰς ἄλωνας χῶροι καὶ γενικῶς εἰπεῖν τὸ ὑπαιθρον, ὁ μέγας οὗτος Ναὸς τοῦ πανταχοῦ παρόντος Πνευματικοῦ ἡμῶν Θεοῦ, ἦσαν κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ τὰς ἀνάγκας οἱ διάφοροι τόποι τῶν ὁμιλιῶν μου. Τὰς ὁμιλίας μου ταύτας προσεπάθουν, ὡς ἦν μοι δυνατόν, νὰ προσαρμόζω κάλλιον τῇ πνευματικῇ καὶ ἠθικῇ καταστάσει τῶν ἀκροατῶν μου, μῆτε ὑπὲρ τὴν ἀντίληψίν των φθειγόμενος, μῆτε παρὰ τὰ πρόποντα καὶ καθήκοντα διαλεγόμενος. Ταύταις ἐγκατεμίγνουν σχετικὰ παραδείγματα εἴτε ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, εἴτε ἐκ τῆς καθ' ἡμέραν πείρας, ἵνα ταῖς τῶν παραδειγμάτων εἰκόσιν ἀνεξάλειπτοτέρας ποιήσω τὰς ἀληθείας τῶν θείων διδασκῶν...». Κατακλείει δὲ τὴν ἐκθεσιν ταύτην διὰ τῶν ἐξῆς: «Διότι ἂν καὶ μετὰ λύπης κατώπτευσα πάντοτε τὴν ἀλήθειαν τῆς σκληρᾶς πραγματικότητος, οὐχ ἤττον μετὰ χρηστῶν ἐλπίδων καὶ κρυφῆς χαρᾶς ἠτένιζον καὶ ἀτενίζω πάντοτε εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ἀγαπητῶν μου ἀκροατῶν, ἐν οἷς διαβλέπω τὴν προθυμίαν καὶ τὸν πόθον, ὅπως συμμορφωθῶσι, σὺν τῷ χρόνῳ, τῇ προφητικῇ φωνῇ τῇ λεγούσῃ «Ἐγειραὶ ὁ καθεύδων καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ ἐπιφάνουσι σοὶ ὁ Χριστός» (Ἡσ. Ε', 1). Πολλοὺς λοιπὸν κήρυκας ἀναμένουσιν ἵνα τὸ προφητικὸν τοῦτο ἑωθινὸν εἰς τὸ οὖς των ἠχῆσῃ καὶ πρὸς αὐτὸ συμμορφωθῶσι, ἐξ ἧς συμμορφώσεως καὶ διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Χριστοῦ ἐπιφάνσεως, ἡ τε ἀνάπλασις τῶν καρδιῶν προσδοκᾶται, ἡ τε διαφώτισις τῶν διανοιῶν ἀναμένεται, ἡ τε προσδοκωμένη ἀνακαινίσις τῶν οἰκογενειῶν καὶ τῶν κοινωνιῶν ἐλπίζεται». Μετὰ τῆς ἐκθέσεως ταύτης τῶν ὁμιλητικῶν πεπραγμένων εἰς «πάσας τὰς κωμοπόλεις καὶ τὰ χωρία τῶν δήμων Καρύστου, Μαρμαρίου, Στύρων, Ταμνέων, Αὐλῶνος, καὶ τινὰ χωρία τοῦ δήμου Κονιστρῶν», ἐπισυνάπτονται τὸ «διάγραμμα πορείας» τοῦ ἱεροκέρυκος, ὡς καὶ τρεῖς Λόγοι αὐτοῦ, κατὰ τὰ τότε τεθεσπισμένα, καὶ δῆ: Λόγος περὶ τῆς ἀληθοῦς τιμῆς καὶ τῶν μέσων πρὸς ἐπιτυ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 167 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

χίαν αὐτῆς. Ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ἱερῷ μητροπολιτικῷ Ναῶ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τῇ Ε΄ Κυριακῇ τῶν Νηστεϊῶν, ὑπὸ τοῦ ἱεροκλήρου Χαλκίδος καὶ Καρυστίας Ἀντωνίου Ν. Πολίτου Διακόνου, ἐν Χαλκίδι τῇ 8-3-1915. — Λόγος περὶ φιλαργυρίας. Ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ μητροπολιτικῷ Ναῶ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων, ὑπὸ τοῦ ἱεροκλήρου τῆς Ἐπισκοπῆς Χαλκίδος καὶ Καρυστίας Ἀντωνίου Ν. Πολίτου, ἐν Χαλκίδι τῇ 15-3-1915. — Λόγος εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ἱερῷ Ναῶ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν τῇ Κοινότητι Βασιλικῷ ὑπὸ τοῦ ἱεροκλήρου τῆς Ἐπισκοπῆς Χαλκίδος καὶ Καρυστίας τῇ 15-8-1915 Ἀντωνίου Ν. Πολίτου Διακόνου.

Ἐξ ἄλλου, εἰς τὴν ἀπὸ 19 Ἰανουαρίου 1918 ἔκθεσιν αὐτοῦ, ἀφορῶσαν εἰς τὸ κηρυγματικὸν αὐτοῦ ἔργον κατὰ τὸ ἔτος 1917, ὃ εἰσέτι διάκονος Ἀντώνιος Πολίτης ἀναφέρει ὅτι ἐκήρυξε τὸν θεῖον λόγον εἰς Σκιάθον, ἔνθα ἀπεκλείσθη ἐπὶ τρίμηνον περίπτου, λόγῳ τοῦ κηρυχθέντος κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἀποκλεισμοῦ, εἰς κόμας καὶ χωρία τοῦ δήμου Χαλκιδέων καὶ τῶν δήμων Ἐρετριέων, Ἀμαρυνθίων, Μεσσαπίων, Ἀηλιαντίων, Δυρφίων καὶ Νηλέως, ὡς καὶ εἰς τὰς νήσους Σκόπελον καὶ Σκιάθον, ἔνθα μεταβάς καὶ πάλιν, συνεπλήρωσεν ἔργασίας αὐτοῦ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐκεῖ μονῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου. Σὺν τοῖς ἄλλοις δέ, γράφει εἰς τὴν ἔκθεσίν του ταύτην καὶ ταῦτα: «Δὲν ἀντελήφθην ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸ ἡσθάνθην ἐκ τῆς περιουσίας μου, ὅτι τὸ κήρυγμα εἶναι ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς μέσον μεταδοτικὸν τῆς πίστεως καὶ διαφωτίσεως τῶν πιστῶν. Τὸ κήρυγμα μόνον τοὺς συγκινεῖ, τοὺς κάμνει νὰ σκεφθῶσι σοβαρώτερον περὶ τῶν αἰώνιων αὐτῶν συμφερόντων, πρὸς ἃ ἀντιβάλλοντες τὰ πρόσκαιρα εὐρίσκωσιν αὐτὰ μηδαμινὰ, καὶ ἀρχοῦνται βελτιοῦντες τὴν ζωὴν των. Ἀλλὰ τὸ κήρυγμα ἵνα φέρῃ τὴν προσδοκωμένην ὠφέλειαν, ἀνάγκη νὰ γίνηται συχνά, καὶ πρὸς τοῦτο δὲν ἐξαρκεῖ εἰς ἱεροκήρυξ, διὰ μίαν τόσον μεγάλην ἐπισκοπικὴν περιφέρειαν, ὡς εἶναι ἡ τῆς θεοσώστου ἡμῶν Ἐπισκοπῆς...». Καταλήγει δὲ διὰ τῶν ἐξῆς χαρακτηριστικῶν: «Παρακαλῶ τὴν Σεβαστὴν Ἱεράν Σύνοδον, ὅπως συγχωρήσῃ μοι τὴν μὴ ἀποστολὴν τῶν ἀντιγράφων 2 λόγων, διότι ἡ ἔλλειψις τοῦ χάρτου καὶ τὸ δύσωνον αὐτοῦ, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς προσωπικῆς πτωχείας ἐνδὲς Ἀποστολικῷ ἱεροκλήρῳ, μόλις δυναμένου νὰ ζῆ σήμερον διὰ τῆς γλίσχρου μισθοδοσίας του, δέν μοι ἐπιτρέπουσι νὰ ἐπεκτείνωμαι ἐπὶ μᾶλλον»⁶⁴.

Ὁ Ἀντώνιος Πολίτης ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ Χαλκίδος καὶ Καρυστίας Χρυσάνθου Προβατᾶ (1907-1921). Ἐκτὸς δὲ τῆς διακονίας αὐτοῦ ἐν τῷ θεῷ κηρύγματι ἐν Εὐβοίᾳ, εἰργάσθη ὡς ἱεροκλήρυξ, αἰτήσας μάλιστα τὴν στρατεύσιν του, καὶ παρὰ τῷ στρατεύματι, καὶ δὴ εἰς τὴν φρουρὰν τῶν

Πατρῶν, εἰς τὴν Α΄ καὶ Δ΄ Μεραρχίαν καὶ δὴ τὸ Σύνταγμα εὐζώνων, καθ' ὅλην τὴν πολεμικὴν περίοδον 1918-1922, ἐν δὲ τῇ Μ. Ἀσίᾳ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἀπέβη ἄκρως ἐποικοδομητικὸν καὶ ἐθνωφελές. Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1922 ἐξελέγη καὶ ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Ἠλείας καὶ παρέμεινεν ἐν αὐτῇ μέχρι τοῦ 1945, ὅτε διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 124/76/17-2-1945 ἀποφάσεως τῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐκηρύχθη ἔκπτωτος «ἀπὸ τοῦ οἰκείου θρόνου» ὡς ἀπουσιάσας ὑπὲρ τὸ ἐξάμηνον ἐκ τῆς ἔδρας αὐτοῦ, κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐν Ἑλλάδι ξενικῆς Κατοχῆς, ἀνευ ἀδείας τῆς προϊσταμένης αὐτοῦ ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Ἀσχέτως ὅμως πρὸς τὸ γεγονός τοῦτο, ὁ ἱεράρχης οὗτος ἐκοσμεῖτο ὑπὸ πολλῶν πνευματικῶν χαρισμάτων, ἦτο λαμπρὸς χειριστὴς τοῦ θεοῦ κηρύγματος καὶ ἐξαιρετος τελετουργός, συνειργάσθη δὲ διὰ τὸ θεῖον κήρυγμα καὶ μετὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ὁρθόδοξου Χριστιανικοῦ Συλλόγου «Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι». Διαμένων ἐν Ἀθήναις, ἀπεβίωσε τῇ 13 Νοεμβρίου 1963⁶⁵.

Ὁ Ἀντώνιος Πολίτης συνέγραψεν ἀξιόλογα ἔργα, μετέφρασε δὲ καὶ ξένα ἔργα εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Ἐκτὸς τῆς ἐν Πύργῳ καὶ ἐν ἔτει 1923 δημοσιεύσεως τοῦ Ποιμαντορικοῦ του λόγου, καὶ τῆς ἐν ἔτει 1925 Ἐγκυκλίου συνοπτικῆς διδασκαλίας τῆς ὀρθόδοξου πίστεως, ἐδημοσίευσεν: 1) Ἡ Ἐπισκοπὴ Ἠλείας διὰ τῶν αἰώνων (ἐν Θεολογία, τόμος ΣΤ', 1928). 2) Ὁ ἐξαγνισμὸς (Πύργος 1929). 3) Ἡ Ἐπισκοπὴ Κερνίκης κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 καὶ ὁ τοποτηρητὴς αὐτῆς Γαβριὴλ Ἀντωνιάδης ὁ Σίφνιος (ἐν Θεολογία, τόμος ΙΑ', 1933). 4) Τὸ ταξίδιον εἰς Μορέα τοῦ Rouqueville, μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ, (Ἀθῆναι 1946-1947). 5) Πρὸς τοὺς νέους (Ἀθῆναι 1950). 6) Κατάλογος χειρογράφων καὶ ἐντύπων τῆς ἐν Σκιάθῳ Ἱερᾶς Μονῆς Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου (ἐν Θεολογία, τόμος ΛΒ', 1961, καὶ τόμος ΛΓ', 1962). 7) Ἡ Δίβρη (ἐν Πελοποννησιακῇ Πρωτοχρονιά, τόμος Ε', 1961). 8) Ἡ Ὀμηρικὴ Φεῖα καὶ ἡ Ἱερά Μονὴ Σκαφιδιάς (ἐν Πελοποννησιακῇ Πρωτοχρονιά, τόμος ΣΤ', 1962). 9) Ἡ ἐν Ἠλείᾳ Ἱερά Μονὴ τῆς Θεοτόκου τῆς ἐπιλεγομένης «Κρεμαστῆς» κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 (ἐν Πελοποννησιακῇ Πρωτοχρονιά, τόμος Ζ', 1963). 10) Ἱεραὶ Μοναὶ Ἠλείας (ἐν Πελοποννησιακῇ Πρωτο-

64. Ἀρχεῖον Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος — Φάκελλος ἱεροκλήρων Χαλκίδος.

65. Βασιλείου Ἀτέση — Μητροπολίτου πρώην Λήμνου, Ἐπίτομος Ἐπισκοπικῆ Ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τόμος Β' Ἀθῆναι 1953, σελ. 250-251, καὶ τόμος Γ', Ἀθῆναι 1969, σελ. 254-256. — Ἀρ. Πανώτη, Ἀντώνιος ὁ Πολίτης, Μητροπολίτης πρώην Ἠλείας, ἐν Ὁρθησκουτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος 2, Ἀθῆναι 1963, σελ. 983-985. — Θεοδώρου Ξύδη, Ἐπικήδειος ἐκφωνηθεὶς εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ Μητροπολίτου πρώην Ἠλείας Ἀντωνίου εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν τῶν Ἀθηνῶν τὴν 14 Νοεμβρίου 1963. — «Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι» Ὁρθόδοξος Χριστιανικὸς Σύλλογος, ἔτος ἰδρύσεως 1905. Ἱστορία — ὀργάνωσις - δράσις - πολιτεία, Ἀθῆναι 1970, σελ. 235.

χροινιά, τόμος Η', 1964). Ἐξέδωκεν ἐπίσης Συνέκδημον προσευχῶν, μετέφρασε τὸν Ἀπολογητικὸν τοῦ Τερτυλλιανοῦ, ὑπεμνημάτισε τὸ βιβλίον τῶν Μακκαβαίων καὶ ἐδημοσίευσεν ἄρθρα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ περιοδικά.

Ἱεροκήρυκες τῆς Μητροπόλεως Χαλκίδος.

Ὡς ἀνεγράφη ἀνωτέρω, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐφρόντισε διὰ τὴν θέσπισιν καὶ νομοθετικὴν ὑπὸ τῆς πολιτείας κατοχύρωσιν τοῦ θεσμοῦ τῶν ἐδικῶν ἱεροκηρύκων, κατ' ἀρχὰς δι' ἕκαστον νομόν, μεταγενεστέρως δὲ δι' ἑκάστην ἐκκλησιαστικὴν ἐπαρχίαν. Κατὰ ταῦτα, μέχρι τῆς θεσπίσεως τοῦ διορισμοῦ ἱεροκηρύκων παρ' ἑκάστη ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας καὶ μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1922 ἀνασυστάσεως τῆς ἐν Εὐβοίᾳ μητροπόλεως Καρυστίας καὶ Σκύρου, συμπτυχθείσης μετὰ τῆς ἐπισκοπῆς ἡ «ἀρχιεπισκοπῆς» Χαλκίδος κατὰ τὰ ἔτη 1842-1852 καὶ 1899-1922, ὡς ἀνεγράφη ἀνωτέρω, ἅπαντες οἱ προαναφερθέντες ἱεροκήρυκες, ἦσαν «ἱεροκήρυκες τοῦ νομοῦ Εὐβοίας», κηρύσσοντες τὸν θεῖον λόγον ἄλλοτε μὲν παρ' ἀμφοτέραις ταῖς Ἐκκλησιαστικαῖς Ἐπαρχίαις τοῦ νομοῦ τούτου, ἐφ' ὅσον ἑκάστη αὐτῶν ἀπετέλει αὐτοτελῆ ἐπισκοπικὴν περιοχὴν, ἄλλοτε δὲ ἐν τῇ ἐνιαίᾳ Ἐκκλησιαστικῇ ἐπαρχίᾳ Χαλκίδος καὶ Καρυστίας. Μετὰ ὅμως τὴν ἐν ἔτει 1922 ἐπανίδρυσιν τῆς μητροπόλεως Καρυστίας καὶ Σκύρου, οἱ διορισθέντες ἱεροκήρυκες ἐν Εὐβοίᾳ εἰργάσθησαν ἐν τῷ θεῷ κηρύγματι κενωρισμένως παρ' ἑκάστη μητροπόλει τοῦ νομοῦ, ἦτοι οἱ μὲν ὡς ἱεροκήρυκες τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος καὶ Βορείων Σποράδων (Σκιάθου, Σκοπέλου καὶ Ἀλοννήσου), οἱ δὲ ὡς ἱεροκήρυκες τῆς μητροπόλεως Καρυστίας καὶ Σκύρου, ἄλλοτε εἰς, ἄλλοτε περισσώτεροι τοῦ ἐνὸς παρ' ἑκάστη τῶν μητροπόλεων τούτων. Εἰδικώτερον, παρὰ τῇ μητροπόλει Χαλκίδος καὶ Βορείων Σποράδων, μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1922 ἀνασυστάσιν τῆς μητροπόλεως Καρυστίας καὶ Σκύρου, μέχρι σήμερον, εἰργάσθησαν, κανονικῶς διορισμένοι, οἱ κάτωθι ἄγχαμοι — ὡς πάντες οἱ προαναφερθέντες — κληρικοὶ ἱεροκήρυκες:

Χριστοφόρος Δεσύπρης.

Ὁ Χριστοφόρος Δεσύπρης ἐγεννήθη ἐν Σύρῳ τῇ 20 Ἰουνίου τοῦ 1883. Ὁ εὐσεβὴς πατὴρ αὐτοῦ Πέτρος κατήγετο ἐκ Τήνου, ἦτο δὲ ἱεροοράπτης. Ἡ ὡσαύτως εὐσεβὴς μήτηρ του Διαμάντω κατήγετο ἐξ Ἄνδρου, ἀπέθανε δὲ ὅτε ὁ Γεώργιος, ὡς ὀνομάζετο πρὸ τῆς μοναχικῆς αὐτοῦ κουρᾶς ὁ Χριστοφόρος, εὕρισκετο εἰς παιδικὴν εἰσέτι ἡλικίαν. Βοηθῶν τὸν πατέρα του εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἔδειξεν ἐκ παιδικῆς ἡλικίας τὴν κλίσιν αὐτοῦ πρὸς τὴν ἱερωσύνην, καὶ συχνάκις ἐπεσκέπτετο τοὺς δύο ἐν Σύρῳ τότε ἐπ'

ἀρετῇ καὶ ἀσκήσει διακριθέντας, ἦτοι τὸν ἐρημίτην μοναχὸν Κοσμῶν τοῦ ἐρημητηρίου παρὰ τὴν θέσιν Χειλᾶ, ἀπέναντι τοῦ λόφου τοῦ παλαιοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, καὶ τὸν Ἀρσένιον ἀσκητεῦντα εἰς μικρὸν οἰκίσκον παρὰ τὸν λόφον ἁγία Παρασκευῆ. Ἀφοῦ μετὰ πολλῶν στερήσεων ἀπεφοίτησε τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ἐβοηθήθη παρὰ τῶν διδασκάλων αὐτοῦ πρὸς φοίτησίν του εἰς τὸ σχολαρχεῖον, πρὸς ἐξέυρεσιν δὲ πόρων διὰ τὴν συνέχισιν τῶν γυμνασιακῶν του σπουδῶν εἰργάζετο παραδίδων ἰδιαίτερα μαθήματα, ἔτυχε δὲ καὶ βοηθείας ἀπὸ τὰς οἰκογενείας Ν. Βόγλη καὶ Ἀλεξάνδρου Κουντούρη, παρὰ ταῖς ὁποίας εἰργάσθη ὡς «οἰκοδιδάσκαλος». Φοιτήσας ἔπειτα εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Θεολογικὴν Σχολήν, ἀπεφοίτησε ταύτης τυχὼν τοῦ βαθμοῦ ἄριστα. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πανεπιστημιακῶν αὐτοῦ σπουδῶν, ἐκάφη μοναχὸς τῆς ἐν Ἄνδρῳ μονῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1919, καὶ ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ Σύρου Ἀθανασίου Λεβεντοπούλου (1907-1929).

Ὁ Χριστοφόρος Δεσύπρης, διάκονος εἰσέτι ὢν, διωρίσθη κατὰ μῆνα Ἰανουάριον τοῦ 1924 ἱεροκήρυξ τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος, καὶ ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος, χειροθετηθεὶς καὶ εἰς ἀρχιμανδρίτην, ὑπὸ τοῦ Χαλκίδος Γρηγορίου Πλειαθοῦ (1922-1968). Εἰς τὴν ἀπὸ 30 Δεκεμβρίου 1924 ἔκθεσιν περὶ τῆς κηρυγματικῆς ἐργασίας του κατὰ τὸ ἔτος 1924, ἐκτὸς ἄλλων, καταχωρίζει καὶ ταῦτα: «Ὁ λαὸς τῆς νήσου Εὐβοίας ἠμυοίρησεν ἀνέκαθεν διὰ διδασκῆται τὸν θεῖον λόγον καὶ ποιμαίνηται ὑπὸ ἱκανῶν καὶ δοκίμων ἐπισκόπων καὶ ἱεροκηρύκων. Τούτου ἕνεκεν ἡ πνευματικὴ ἄρουρα ἐφ' ἧς ἐτάχθη νὰ σπεύρω τὸν σπὸρον τοῦ Εὐαγγελίου δέν μοι παρουσίασε, τὴν ἀλλαγὴν παρατηρουμένην, σκληρότητα καὶ τὸ αὐχμηρὸν τῆς χέρσου καὶ ἀκαλλιεργήτου γῆς. Ἡ κοινωνία ὀλόκληρος τῆς Ἐπαρχίας ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἀγλαοὺς καρποὺς τῶν χριστιανικῶν αἰσθημάτων εἰς πᾶσαν περιστάσιν...». Περαιτέρω γράφει: «Διὰ τῆς συστάσεως Κυριακῶν Σχολείων καὶ ἑσπερινῶν κηρυγμάτων παρέχομεν τὴν τροφήν τοῦ θεοῦ λόγου πρὸς τὸ κοινόν, ἰδίᾳ πρὸς τὴν νεότητα ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Τὸ θέαμα εἶναι ἄκρως συγκινητικὸν ἅμα καὶ ἐνθαρρυντικόν. Διότι βλέπει τις ἀκροατήριον ἀσφυκτικῶς μεστὸν πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως... Ἐν ταῖς ἀνά τὰ χωρία τῆς Ἐπαρχίας περιοδεῖαις ἡμῶν εὐρέθη πρὸ τοῦ συγκινητικοῦ φαινομένου ἐπαινετῆς προθυμίας τῶν κατοίκων εἰς τὸ νὰ ἀκροασθῶσιν τοῦ θεοῦ λόγου. Καίτοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ ἐπίσκεψις ἡμῶν ἐγένετο ἐν ἐργασίμοις ἡμέραις καὶ μάλιστα θέρους, καθ' ἃς πάντες εἶναι ἀπησχολημένοι εἰς τὰς γεωργικὰς αὐτῶν ἐργασίας, ἐπλήρουν πάντες τοὺς ναοὺς διψῶντες διδασκαλίαν. Μετὰ τὸ τέλος τῶν κηρυγμάτων ἠναγκαζόμενι πολλάκις μέχρι βαθείας νυκτὸς νὰ δέχωμαι εἰς ἐξομολόγησιν τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων εἶχον ἀρκετὰ ἔτη νὰ ἐξομολογηθῶσιν, ἐλπίσει πνευματικοῦ πατρός...». Καὶ καταλήγει τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ — τελευταίαν ἐν τῷ Ἀρχιεῳ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔκθεσιν

ιεροκηρύκων ἐν Εὐβοίᾳ — διὰ τῶν ἐξῆς: «Ὁ θερισμὸς πολὺς οἱ ἔργαται ὅμως ὀλίγοι. Ἐάν, ὡς εἶναι δῆλον τοῖς πᾶσι, ὁ ἀριθμὸς τῶν ιεροκηρύκων πυκνωθῆ καὶ μία συστηματικὴ ἐργασία ἀρχίσῃ νὰ γίνηται ἐν ταῖς χριστιανικαῖς κοινωνίαις τῶν τε χωρίων καὶ τῶν πόλεων ὑπὸ τῶν ἱερέων καὶ διδασκάλων δὲν θέλει βραδύνη ἢ ἀνατολὴ μιᾶς ἠθικῆς ἀναγεννήσεως»⁶⁶.

Ὁ ιεροκλήρυξ Χριστοφόρος Δεσῦπρης ἵδρυσεν ἐν Χαλκίδι τὸ χριστιανικὸν Σωματεῖον «Ἐνωσις τῶν νέων καὶ νεανίδων Χαλκίδος» πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς παροχῆς πνευματικῆς τροφῆς διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ θείου λόγου, ἀποβλεπούσης εἰς τὴν ἀναμόρφωσιν καὶ διάπλασιν τοῦ χαρακτῆρος τῆς νεότητος τῆς πόλεως ταύτης. Ἐπίσης ἀπὸ τοῦ ἔτους 1927 ἤρχισε τὴν ἐν Χαλκίδι ἐκδοσιν τοῦ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ δεκαπενθημέρου περιοδικοῦ Ἡ κατὰ Χριστὸν ἀγωγή, τοῦ ὁποῦ οἱ κυκλοφορία διήρκεσε καθ' ὅλον τὸ περαιοτέρω χρονικὸν διάστημα τῆς ιεροκληρικτικῆς διακονίας αὐτοῦ ἐν τῇ μητροπόλει Χαλκίδος, ἥτοι μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1930, καὶ συνεχίσθη ἐν Σύρῳ, καθ' ὅσον ὁ ιεροκλήρυξ διευθυντὴς αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ Μαρτίου τοῦ 1930, μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Σύρου ὡς ιεροκλήρυξ Κυκλάδων ἐργασθεὶς καὶ ἐκεῖ ἐπαινετῶς, πρὸς τοῖς ἄλλοις δὲ καὶ εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Σύρου. Τὸ περιοδικὸν τοῦτο συνεστήθη ὑπὸ τῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δι' εἰδικῆς Ἐγκυκλίου αὐτῆς τῆς 22 Σεπτεμβρίου 1931 πρὸς τοὺς ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν ὁποίαν Ἐγκύκλιον αὕτη, ἀέκτιμῶσα τὴν φιλόπονον καὶ ψυχοφελῆ διὰ τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα δρᾶσιν τοῦ κληρικοῦ τούτου καὶ ἐπιθυμοῦσα τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ καλοῦ τούτου ἔργου, συνίστησι τὸ περιοδικὸν τοῦτο...» καὶ παρακαλεῖ τοὺς ἱεράρχας ὅπως διὰ τῶν προσφορωτέρων καὶ ἐπιτυχεστέρων τρόπων συστήσωσι τὸ ἐν Σύρῳ ἐκδιδόμενον ἤδη περιοδικὸν τοῦτο, ὡς ἐπιουδομητικὸν καὶ ποικίλης ὠφελείας πρόξενον εἰς τὸν κλῆρον καὶ εἰς τὸν λαόν⁶⁷. Ὁ Χριστοφόρος Δεσῦπρης διετέλεσε καὶ συνεργάτης ἐν τῷ θείῳ κηρύγματι τοῦ ἐν Ἀθήναις Ὁρθοδόξου Συλλόγου «Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι»⁶⁸. Ἐπικειμένης ἐν ἔτει 1931 τῆς ἐκλογῆς μητροπολίτου Θήρας, ὑπεδείχθη τῇ Συνόδῳ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, διὰ τῆς ἐν Πειραιεῖ ἐκδιδόμενης ἐφημερίδος Ἐκκλησιαστικῆς, τῆς 1 Ἰανουαρίου 1931, ὁ ἐν τῇ μητροπόλει Σύρου ὑπηρετῶν ὡς ιερο-

κλήρυξ Χριστοφόρος Δεσῦπρης ἵνα ἐκλεγῆ οὗτος εἰς πλήρωσιν τῆς κενῆς μητροπόλεως ταύτης, ἀλλὰ ἱεράρχης αὐτῆς ἐξελέγη ὁ τότε τιτουλάριος ἐπίσκοπος Βροσθένης Ἀνθιμος Τσάτσος. Ὁ Χριστοφόρος Δεσῦπρης ἀπεβίωσεν ἐν Σύρῳ τῇ 19 Μαΐου τοῦ ἔτους 1934.

Χρυσόστομος Ζέρβας.

Ὁ ἐν Κονίστραις τῆς Καρυστίας κατὰ τὸ ἔτος 1898 γεννηθεὶς ὑπὸ εὐσεβῶν γονέων Χρυσόστομος Ζέρβας, κατὰ κόσμον Χρῆστος, ἐφοίτησεν εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῆς γενετείρας αὐτοῦ, καὶ ἀκολούθως εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Χαλκίδος. Ἀποφοιτήσας τοῦ γυμνασίου, προσελήφθη ὡς ὑπάλληλος εἰς τὸ τηλεγραφεῖον Χαλκίδος, ἵνα ἔχῃ οἰκονομικὴν βοήθειαν καὶ ἀνακουφίξῃ οἰκονομικῶς τὴν πτωχὴν οἰκογένειάν του. Ἐν ἔτει 1919 ἐνεγράφη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀποφοιτήσας ἐξ αὐτῆς τὸ 1924, ὅτε ἐκάρη μοναχὸς τῆς μονῆς τοῦ Σωτήρος τῆς μητροπόλεως Καρυστίας καὶ Σκύρου, λαβὼν τὸ μοναχικὸν ὄνομα Χρυσόστομος. Ἐπειτα ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ Καρυστίας καὶ Σκύρου Παντελεήμονος Φωστίνη (1922-1943). Κατὰ τὸ ἔτος 1924 διαωρίσθη ιεροκλήρυξ τῆς μητροπόλεως Καρυστίας καὶ Σκύρου. Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης μετετέθη ἐν ἔτει 1932, εἰς τὴν θέσιν τοῦ ιεροκλήρυκος τῆς μητροπόλεως Δημητριάδος, καὶ ἐκ ταύτης, κατὰ τὸ ἔτος 1933, εἰς τὴν θέσιν τοῦ ιεροκλήρυκος τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος, παραμείνας εἰς αὐτὴν μέχρι τῶν μέσων τοῦ ἔτους 1940, ὅτε παρητήθη, ἀφοῦ προηγουμένως ἀπεσπᾶσθη ὡς ιεροκλήρυξ παρὰ ταῖς μητροπόλεσι Σισανίου καὶ Σιατίστης καὶ Σερβίων καὶ Κοζάνης.

Κατὰ τὸ ἔτος 1941 ὁ ἀρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Ζέρβας διαωρίσθη ἐπὶ συμβάσει πρωτοσύγκελλος τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος, εἰς διαδοχὴν τοῦ ἐπὶ σειράν ἐτῶν διατελέσαντος πρωτοσυγκέλλου Βασιλείου Κωνσταντίνου, ὅστις ἐγένετο μητροπολίτης Μαρωσίας καὶ Θάσου κατὰ Μάρτιον τοῦ 1941, ὡς πρωτοσύγκελλος τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος ὁ Χρυσόστομος Ζέρβας εἰργάσθη μετὰ ζήλου καὶ ἐπιτυχῶς, ἀσχοληθεὶς εἰδικώτερον καὶ μὲ τὸ ἔργον τῆς ἱεραῆς ἐξομολογήσεως ὡς γενικὸς πνευματικὸς ἐν Χαλκίδι, καὶ μὲ ἔργα φιλανθρωπίας, ὑποβοηθήσας τὸ ἐν Χαλκίδι καὶ ἐν ἔτει 1942 ἱδρυθὲν Ἐκκλησιαστικὸν Ὁρφανοτροφεῖον τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος, τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ὁποῦ ὑπῆρξε πρόεδρος, ἀπετέλεσε δὲ γενικῶς τὸν πνευματικὸν πατέρα καὶ προστάτην τοῦ εὐαγοῦς τούτου ἰδρύματος. Τῇ 22 Νοεμβρίου τοῦ 1957 ἐξελέγη μητροπολίτης Καρυστίας καὶ Σκύρου, χειροτονηθεὶς τῇ 26 τοῦ αὐτοῦ μηνός. Διεποίμανε τὴν κληρωθεῖσαν αὐτῷ μητρόπολιν μετὰ συνέσεως καὶ ἐκκλησιαστικῆς προνοίας. Ἀπεβίωσε τῇ 11 Ἰουλίου 1968⁶⁹.

66. Ἀρχεῖον Ἱεραῶν Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος — Φάκελλος ἱεροκηρύκων Χαλκίδος.

67. Αἱ Συνοδικαὶ Ἐγκύκλιοι, τόμος Α' (1901-1933), Ἀθήναι 1955, σελ. 577, (ἐπιμελεία Ἀρχιμ. Χρυσόστομου Θέμελη Ἀρχιεραματῆος τῆς Ἱεραῶν Συνόδου — νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας). — Ὁρθόδοξοι καὶ Ἡθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμος 7, Ἀθήναι 1965, σελ. 429.

68. «Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι» Ὁρθόδοξος Χριστιανικὸς Σύλλογος, ἔτος ἱδρύσεως 1905. Ἱστορία - ὀργανώσεις - δρᾶσις - πολιτεία, Ἀθήναι 1970, σελ. 119 καὶ 238.

69. Βασιλείου Ἀτέση Μητροπολίτου πρώην Λήμων, Ἐπίτομος Ἐπισκοπικῆ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς

Γεώργιος Δημόπουλος.

Ὁ Γεώργιος Δημόπουλος ἐγεννήθη εἰς Λειβάρι τῶν Καλαβρύτων κατὰ τὸ ἔτος 1913. Μετὰ τὴν φοίτησιν αὐτοῦ εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, ἐδιδάχθη τὰ γυμνασιακὰ μαθήματα εἰς τὸ γυμνάσιον Πατρῶν. Κατὰ τὰ ἔτη 1930-1934 ἐφοίτησεν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἔλαβε τὸ δίπλωμα αὐτοῦ ἐν ἔτει 1934. Ἐκάρη μοναχὸς τῆς μονῆς Ἀγίας Λαύρας τῶν Καλαβρύτων, καὶ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1940 ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ Πατάρων Μελετίου Χρηστίδου (1910-1967). Ἀπὸ τῆς 16 Ὀκτωβρίου 1940 μέχρι τῆς 20 Μαΐου 1946 διετέλεσεν ἱεροκλήρυξ τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος, διάκονος ὢν, διακριθεὶς διὰ τὴν πολλὴν κηρυγματικὴν του ἱκανότητα. Κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ 1946 ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος καὶ ἐχειροθετήθη ἀρχιμανδρίτης ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Πατάρων Μελετίου Χρηστίδου, μετετέθη δὲ ὡς ἱεροκλήρυξ εἰς τὴν μητρόπολιν Δημητριάδος. Ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1948 ἕως τοῦ Ἰουλίου 1950 ὑπῆρέτησεν ὡς στρατιωτικὸς ἱερεὺς εἰς μονάδας Θράκης καὶ Ἡπείρου. Ἐφοίτησεν εἰς τὴν Σχολὴν Ἱεροκηρύκων καὶ Πνευματικῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1951-1952. Ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1952 μέχρι τοῦ Νοεμβρίου 1953 ἀπεσπάσθη εἰς τὰς Βασιλικὰς Τεχνικὰς Σχολὰς τῆς Λέρου, καὶ κατ' Αὐγουστον τοῦ 1955 μετετέθη ὡς ἱεροκλήρυξ εἰς τὴν μητρόπολιν Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης. Τέλος, τὸν Μάιον τοῦ 1960 μετετέθη εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν, ἐργασθεὶς παρ' αὐτῆς, καὶ δὴ καὶ ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος ἐνίστε τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ Ἀθηνῶν, μέχρι τοῦ ἔτους 1974 ὅτε ἐσυνταξιοδοτήθη. Ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἀδελφότητα τῆς «Ζωῆς» ἀρχικῶς. Ὅτε δὲ ἐν ἔτει 1960 προῆλθεν ἐξ αὐτῆς ἡ ἀδελφότης τοῦ «Σωτήρος» προσεχώρησεν εἰς αὐτήν, καὶ μάλιστα ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ ἐξελέγη, κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος 1960

τῆς ιδρύσεώς της, παμψηφεί προϊστάμενος αὐτῆς, παραμένων μέχρι τοῦδε εἰς τὴν θέσιν ταύτην⁷⁰.

Ὁ Γεώργιος Δημόπουλος ἔχει λίαν ἀξιόλογον ἐποικοδομητικὸν συγγραφικὸν ἔργον. Ἐξέδωκε μέχρι τοῦδε τὰ ἑξῆς ἔργα: 1) Οἱ θησαυροὶ τῆς Ἀγίας Γραφῆς (Κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον — Ἀπόδοσις εἰς τὴν Νεοελληνικὴν) (ἔκδοσις Γ', Ἀθῆναι Μάιος 1971). 2) Ἡ θεία Εὐχαριστία (ἔκδοσις Γ', Ἀθῆναι Μάιος 1971). 3) Ἀπὸ τὸν Λειτουργικὸν μας πλοῦτον (Διάγραμμα ἀπὸ τὰς ἐν χρήσει θείας Λειτουργίας τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, Βασιλείου τοῦ μεγάλου καὶ Προηγιασμένων) (ἔκδοσις Β', Ἀθῆναι Ἰανουάριος 1981). 4) Ἡ οἰκογένεια κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον (ἔκδοσις Ζ', Ἀθῆναι Ἰούνιος 1981). 5) «Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν» (Ὁ Εὐαγγελισμὸς, ἡ Γέννησις καὶ ἡ παιδικὴ ἡλικία τοῦ Κυρίου), (Ἀθῆναι Νοέμβριος 1981). 6) Πρὸ τῆς Θυσίας (ἔκδοσις Δ', Ἀθῆναι Δεκέμβριος 1978). 7) Τὰ πάθη τὰ σεπτὰ (ἔκδοσις Γ', Ἀθῆναι Ὀκτώβριος 1974). 8) Ὁ Νικητὴς τοῦ θανάτου (ἔκδοσις Γ', Ἀθῆναι Νοέμβριος 1977). 9) Ὁ φωστὴρ τῆς Καισαρείας (Ὁ μέγας Βασίλειος) (ἔκδοσις Γ', Ἀθῆναι Ἀπρίλιος 1979). 10) Ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν ἁγίων (ἔκδοσις Ε', Ἀθῆναι Σεπτέμβριος 1980). 11) Κατ' οἶκον Ἐκκλησία (Ἡ οἰκογένεια) (ἔκδοσις ΣΤ', Ἀθῆναι Ἰανουάριος 1981). 12) Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ λαοῦ (Ἀθῆναι Δεκέμβριος 1975). 13) Δικαιοσύνην μάθετε (Ἀθῆναι Μάρτιος 1976). 14) Γερεὺς ρίζες (Τὸ γενετήσιον ἐνστικτον) (ἔκδοσις Δ', Ἀθῆναι Ἀπρίλιος 1978). 15) Καὶ σήμερα εἶδωλα; (Ἀθῆναι Ὀκτώβριος 1977). 16) Μέλι ἢ δηλητήριον; (Ἡ γλῶσσα μας), (Ἀθῆναι Μάιος 1981).

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

⁷⁰ Ἑλλάδος, τόμος Γ', Ἀθῆναι 1969, σελ. 138—140. — Ἀρχιμ. Χρυσόστομου Θεμέλη Ἀρχιεπιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Καρύστου διὰ μέσου τῶν αἰώνων, Ἀθῆναι 1955 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Θεολογίας), σελ.

44. — Ἐνας ἀληθὴς ποιμὴν τοῦ Κυρίου - Χρυσόστομος Ζέρβας 1898-1968 Μητροπολίτης Καρυστίας καὶ Σκύρου, Κύμη 1971 (ὑπὸ Ἀρχιμ. Θεοφίλου Διονυσίου καὶ Ἀρχιμ. Ἀγγέλου Κορωναίου).

70. Ὁρθοσκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμος 4, Ἀθῆναι 1964 σσηλ. 1097-1098.

ΟΙ ΣΥΖΥΓΟΙ ΟΦΕΙΛΟΥΣΙ ΝΑ ΑΓΑΠΩΣΙ ΤΑΣ ΣΥΖΥΓΟΥΣ ΤΩΝ, ΩΣ ΚΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΗΓΑΠΗΣΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ

«Οἱ ἄνδρες ἀγαπάτε τὰς γυναῖκας, καθὼς καὶ ὁ Χριστός ἠγάπησεν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς. . . οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα· ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἑαυτὸν ἀγαπᾶ. . . πλην καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἓνα ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν»¹. Ὁ Ἅγιος Παῦλος μεταξὺ τῶν πολλῶν θεμάτων, θρησκευτικῶν καὶ ἠθικῶν περιεχομένου, τὰ ὁποῖα διαπραγματεύεται εἰς τὰς θεοπνεύστους Αὐτοῦ ἐπιστολάς, θίγει καὶ τὸ μέγα ἐπίκαιρον θέμα τῶν ἀμοιβαίων καθηκόντων τῶν χριστιανῶν συζύγων καὶ δὴ οὐχὶ ἄπαξ, διότι ἀκραδάντως πιστεύει, ὅτι ἡ εὐημερία καὶ εὐπλοία τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος συνόλου, ἤρτηται ἐκ τῆς ἀρίστης συμβιώσεως τῶν συζύγων καὶ τῆς «ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου»² ἀνατροφῆς τῶν ἑαυτῶν τέκνων. Γράφων πρὸς τοὺς Χριστιανούς τῶν Κολοσσῶν, ὁ Παῦλος παραγγέλλει: «Αἱ γυναῖκες ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν, ὡς ἀνήκειν τῷ Κυρίῳ. Οἱ ἄνδρες, ἀγαπάτε τὰς γυναῖκας καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς»³.

Ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῇ ὁ Ἀπόστολος σχολιάζει ἐν πλάτει τὸ Μυστήριον τοῦ Γάμου, ὄνπερ καὶ θεμελιοῦ ἐπὶ θάσεω ἀκλονήτων, ἀναφερόμενος καὶ εἰς τὰ καθήκοντα τῶν συζύγων πρὸς ἀλλήλους. Θὰ γνωρίσῃ τις ἥδη ὅτι ἡ διωρεᾶν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ διὰ τοὺς πιστοὺς προσεκάλε: τὴν εὐγνωμόνα ἀγάπην αὐτῶν πρὸς τὸν Δοτήρα παντὸς ἀγαθοῦ⁴. Ἐν Ἐφεσίους 5,2 ὁ Παῦλος προέτεινε τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου ὡς πρότυπον πρὸς μίμησην, ἀλλ' ἐν τοῖς στίχοις 25 ἐξ. τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου ὁ Ἀπόστολος εἶναι σαφέστερος ἐπὶ τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης, ἣτις δέον ὅπως συμμορφῶται πρὸς τὸ παράδειγμα τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, ὅστις «παρέδωκεν ἑαυτόν ὑπὲρ αὐτῆς»⁵ (τῆς Ἐκκλησίας). Ὁ συμμορφούμενος πρὸς τὴν ἀγάπην τοῦ Ἰησοῦ, παραδόντος ἑαυτόν ολοκαύτωμα εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν, Χριστιανός, αἰσθάνεται διαθέως, τὴν ἀγάπην τῶν

συζύγων, τὴν φιλοστοργίαν τοῦ Κυρίου διὰ τὴν Ἐκκλησίαν «ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος»⁶ καὶ τὴν ἀγάπην, ἣν πᾶς ἄνθρωπος πρὸς τὸ ἑαυτοῦ σῶμα παρέχει. Ἀναμφισβητήτως πάντες οἱ τρόποι οὗτοι τῆς στοργῆς περικλείονται ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Οἱ πιστοὶ καθηγιασμένοι διὰ τοῦ Βαπτίσματος⁷, ἀγαπῶσιν ἑαυτοὺς καὶ τὴν σύζυγόν των διὰ θείας ἀγάπης, ἣτις περιλαμβάνει πᾶσαν μορφήν ἀφροσύσεως⁸. Ὁ κάτοχος τῆς ἀληθοῦς ἀγάπης, συμμετέχει, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ἀγάπης τοῦ Ἰησοῦ.

Ἡ περικοπή⁹, ἡ πραγματευομένη περὶ τῶν σχέσεων τῶν συζύγων πρὸς ἀλλήλους παραλληλίζεται εὐστόχως ὑπὸ τοῦ Παύλου πρὸς τὰς ἀντιστοίχους σχέσεις Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας. Ἡ σύζυγος δηλοῖται εἶναι διὰ τὸν σύζυγον, ὅτι ἡ Ἐκκλησία διὰ τὸν Χριστόν. Τοῦτου δ' ἐνεκα ἡ γυνὴ ὀφείλει εἰς τὸν ἑαυτῆς σύζυγον ὑπακοήν, διότι μόνον διὰ τῆς ὑπακοῆς ἐπιτυγχάνεται ὁ σκοπὸς τοῦ γάμου ἐν Κυρίῳ. Ὁ Χριστιανισμὸς, νέα καὶ ζωογόνα διδασκαλία, ἀνύψωσε τὴν γυναῖκα, ἣτις, ἐθεωρεῖτο πρᾶγμα ἐν τῷ εἰδωλοκρατικῷ κόσμῳ, ἵνα καταστήσῃ ταύτην κατάλληλον καὶ ἀρμόζουσαν σύντροφον νοήμονος καὶ εὐσεβοῦς συζύγου. Ὁ Χριστιανισμὸς οὐδόπως διανοήθη γὰ καταλύσῃ πᾶν κῦρος καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ. Διὰ τοῦ «μεγάλου μυστηρίου»¹⁰ τοῦ γάμου, ὁ ἀνὴρ αὐτομάτως καὶ αὐτοδικαιῶς ἀγαδικύεται ἢ κεφαλῇ¹¹ τοῦ οἴκου, ἀσκῶν κυρίως ἔργον συμβούλου καὶ κυβερνήτου, πρὸς ὃν οἱ πάντες ὀφείλουσιν ὑποταγήν. Ἡ ἐξου-

6. Πράξεων, 20,28.

7. Ἐφεσίους, 5,27: «ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἑνδοξον τὴν Ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ρυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος».

8. «Ἡ συζυγικὴ ἀγάπη θὰ εἶναι ὡς μία παραβολὴ περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ». P. Bornard, ἄρθρον Amour, ἐν J. J. von Allmen, Vocabulaire biblique, Paris - Neuchâtel, 1954, σελ. 16, Πρβλ. B. Reicke, Neuzzeitliche und neutestamentliche Auffassung von Liebe und Ehe, ἐν Novum Testamentum, 1956, σελ. 21-36.

9. Ἐφεσίους, 5,21-33.

10. Ἐφεσίους, 5,32.

11. Πρβλ. Α' Κορινθίους, 11,3: «Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός ἐστι, κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνὴρ».

1. Ἐφεσίους, 5,25,28,33.

2. Ἐφεσίους, 6,4.

3. Κολασσαεῖς, 3,18-19.

4. Γαλάτας, 2,20: «Χριστῷ συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὁ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτόν ὑπὲρ ἐμοῦ».

5. Ἐφεσίους, 5,25.

σία αὐτή, ἣν ὁ ἀνὴρ ἀσκει εἶναι θεόσδοτος, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς προόδου καὶ εὐημερίας τοῦ οἴκου, ἢ δὲ τυχόν παραδίαισις τῆς θείας ταύτης τάξεως προκαλεῖ τὴν ἀνωμαλίαν, τὴν σύγχυσιν καὶ τὴν διάλυσιν τῆς οἰκογενείας. Τοῦτου δ' ἕνεκα, ἡ σύζυγος οὕσα ὑποδεστέρα τοῦ ἀνδρός, ἐκτός τῶν ἄλλων καὶ διότι ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ἐδημιουργήθη: «καὶ ἐπέδαλεν ὁ Θεός, ἕκστασιν ἐπὶ τὸν Ἀδὰμ καὶ ὕπνωσε» καὶ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς. καὶ ὠκοδόμησεν ὁ Θεὸς τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα...»¹², ὀφείλει: ὅπως ἀποδέχεται τὴν ἀνωτερότητα τοῦ ἀνδρός ἐκδηλοῦσα τὴν πρὸς αὐτὸν ὑποταγὴν αὐτῆς.

Ἡ φυσικὴ τάξις τῶν σχέσεων ἀνδρός καὶ γυναίκος συνίσταται εἰς τὴν ἀσκησιν ἐξουσίας ἐκ μέρους τοῦ ἀνδρός, ἀποσκοπούσης πάντοτε εἰς τὴν εὐρυθμότεραν λειτουργίαν καὶ προαγωγὴν τῶν τοῦ οἴκου, ἀφ' ἑνός, καὶ τὴν ὑπακοὴν ἐν Κυρίῳ τῆς συζύγου εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ οἴκου, τὸν σύζυγον, πρὸς λυσιτελεστέραν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐκάστοτε παρουσιαζομένων προβλημάτων τοῦ οἴκου, αἵτινα λύονται ἐπ' ἀγαθῶ μόνον διὰ τῆς ἐν Κυρίῳ συμδιώσεως τῶν συζύγων, ἀφ' ἑτέρου. Ἡ ὑπεροχὴ ἢ ἄνωξις αὐτῆς θείας τοῦ ἀνδρός ἔγαντο τῆς γυναικὸς δὲν εἶναι ἀπεριόριστος. Οὗτος οὐδὲν δικαίωμα παρὰ τοῦ Θεοῦ ἔλαβεν, ἵνα ἐκζητῆ ἀπὸ τῆς συζύγου αὐτοῦ ἀθέμιτόν τι ἢ παράνομον, πολλοῦ γε καὶ δὴ, ὅπως παρεμποδίσῃ αὐτὴν εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν ἀσκησιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῆς καθηκόντων καὶ τὴν «ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου»¹³ παιδαγωγίαν καὶ καθόλου ἀνατροφὴν τῶν αὐτῆς τέκνων.

Ὁ Κύριος διὰ τῆς θείας καὶ νέας Αὐτοῦ διδασκαλίας ἐδίδαξεν, ὅτι ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνή, ἔχουσι κοινὸν Κύριον, εἰς ὃν ἀμφοτέροι: ὀφείλουσιν ὑποταγῆν, καὶ συνεπῶς εἶναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἔχουσι δὲ τὸν αὐτὸν ὑψηλὸν σκοπὸν, ἥτοι τὴν ἡθικὴν ἀναγέννησιν καὶ σωτηρίαν τῆς ἀθανάτου ψυχῆς. Ὁ Παῦλος τὴν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ἰσότητά τοῦ ἀνδρός καὶ τῆς γυναικὸς κηρύσσει ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῇ: «Οὐκ ἐν ἄρσεν καὶ θήλῃ πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἔσται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ»¹⁴. Πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως, ἣν θὰ προκαλεῖ τυχόν ὑπέροχισ ἐκαστέρου τῶν συζύγων, ὁ Ἀπόστολος ὀρίζει τὴν ὑπεροχὴν τοῦ συζύγου παραλληλιζῶν ταύτην πρὸς ἐκείνην τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας¹⁵, κατὰ συνέπειαν δὲ ἡ ὑποταγὴ τῆς συζύγου δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸν σύζυγον, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν εἰς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν¹⁶. Ὅρθως ὁ ἀνὴρ ὀρίζει-

ται: ὡς κεφαλὴ τῆς γυναικὸς, τῆς μεταφορᾶς ταύτης ληφθείσης ἐκ τοῦ φυσικοῦ σώματος, ἐν ᾧ ἡ κεφαλὴ εἶναι τὸ κέντρον πάσης λειτουργίας, ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦτο κατέχει ἄρχουσιν καὶ ὑπερέχουσιν ἐν τῷ σώματι θέσιν. Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος (354 - 407) ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου σημειοῖ τὰ ἑξῆς: «πειθόμεθα οὖν τὸν μὲν ἄνδρα κείσθαι ἐν τάξει: κεφαλῆς, τὴν δὲ γυναῖκα ἐν τάξει: σώματος»¹⁷.

Τῷ ὄντι, ἡ ἐξάρτησις καθόλου τῆς γυναικὸς ἐκ τοῦ συζύγου αὐτῆς εἶναι ἀνάλογος πρὸς ἐκείνην τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Ἰδρυτὴν Αὐτῆς Χριστὸν, ἥτοι: σεβασμὸς καὶ ὑπακοὴ ἐν ταπεινότητι¹⁸. Ὡς ἡ σύζυγος ὀφείλει: ὅπως μιμῆται τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν Θεὸν Αὐτῆς Ἰδρυτὴν, οὕτω καὶ ὁ σύζυγος ὀφείλει: ὅπως ἀπομιμῆται τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος ἐξαίρων τὴν ἀγάπην τῶν ἀνδρῶν πρὸς τὰς αὐτῶν γυναῖκας καὶ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, «Ὅστις «ἐαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς»¹⁹ εἰς θάνατον ἀτιμωτόν, σημειοῖ εὐστόχως τὰ κάτωθι: «Εἶδες μέτρον ὑπακοῆς; Ἄκουσον καὶ μέτρον ἀγάπης. Βούλει σοι τὴν γυ-

17. Ἰωάννου Χρυσόστομου, Ἰπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολήν, Ὀμιλία, Κ', α' MPG, 62, 136.

18. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἤξιον παρὰ τῶν ὑπηρετῶν αὐτῶν ὑπακοὴν καὶ πρὸς τὰς συζύγους των. (Πλουτάρχου, Νουμάου, XXVI, 1-3). Γνωστὸν καὶ τὸ δελφικὸν παράγγελμα: «γυναικὸς ἄρχε». (Dittenberger, Syl. III, 1268, 11,3). Βλ. ἐπίσης Ps. Démosthène, C. Néaira, 122. Πρβλ. Xénophon, Oecon., VII, 10-11. Hiéron, I, 27-28. nos Prolegomènes, σελ. 2, σημ. 3. σελ. 9, σημ. 6. καὶ κυρίως P. Roussel, La Famille athénienne, ἐν Lettres d' Humanité, 1950, IX, σελ. 6-59. R. Flagellière, Les Epicuriens et l' Amour, ἐν Revue des Etudes grecques, 1954, σελ. 69-81). Ps. Callistène, Histoire d' Alexandre, I, 22: «πρέπον γὰρ ἐστὶν γυναικὶ τῷ ἰδίῳ ἀνδρὶ ὑποτάσσεσθαι». Τὸ ῥῆμα ὑποτάσσειν εἶναι συνώνυμον πρὸς τὰ ῥήματα δουλεύειν, ὑπακούειν. Ἐντός τοῦ οἴκου ἡ σύζυγος ἔχει ὑπὸ τὴν ἐξάρτησιν αὐτῆς τὰ τέκνα (Λουκᾶ, 2,51). Οἱ δοῦλοι υποτρέπονται ὑπὸ τοῦ Παύλου, ὅπως ὑποτάσσονται εἰς τοὺς δεσπότας αὐτῶν (Τίτου, 2, 5, 9. Α' Πέτρου, 2,18). Ἄλλαχού ὁ Ἀπόστολος διδάσκει ὅτι κεφαλὴ τῆς γυναικὸς εἶναι ὁ ἀνὴρ, τοῦ ἀνδρός ὁ Χριστὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ ὁ Θεός (Α' Κορινθίους, 11,3. 14,34. Α' Πέτρου, 3,6). Εἰς ἐπιστολήν τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς (P.S. I., VIII, 889), ἡ γυνὴ ὑποχρεοῦται δυνάμει τοῦ συμβολαίου τοῦ γάμου, ὅπως, ἀπονέμῃ σεβασμὸν πρὸς τὸν σύζυγον αὐτῆς: «κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ γαμικοῦ αὐτῆς τιμᾶν τὸν ἴδιον ἄνδρα». Ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἐξαχριστιανικῶν ἀντιλήψεων καὶ Χριστιανισμοῦ εἶναι πρόδηλος, τοῦ Χριστιανισμοῦ διδάσκοντος τὴν ὑποταγὴν τῆς συζύγου ἐν Κυρίῳ καὶ «ἐν φόβῳ Χριστοῦ» (Ἐφεσίους, 5,21), τὴν ἰσότητά τῶν συζύγων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ (Γαλάτας, 3,28), τῆς χριστιανῆς συζύγου προσαγορευομένης «φιλόανδρου» καὶ «φιλοτέκνου» (Τίτου, 2,4). Πρβλ. K. H. Rengsdorf, Die neutestamentliche Mahnungen an die Frau, sick dem Manne unterzuordnen, ἐν Verbum Dei manet in aeternum. Festschrift O. Schmitz Wilten, 1953, σελ. 131-145.

19. Ἐφεσίους, 5,25.

12. Γενέσεως, 2,21-22.

13. Ἐφεσίους, 6,4.

14. Γαλάτας, 3,28.

15. Ἐφεσίους, 5,23: «ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐστὶ κεφαλὴ τῆς γυναικὸς, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ αὐτὸς ἐστὶ σωτὴρ τοῦ σώματος». Βλ. J. A. Robinson, St. Paul's Epistle to the Ephesians², Londres, 1928, σελ. 124.

16. Βλ. G. Reidick, Die hierarchische Struktur der Ehe, München, 1953.

ναίκα ὑπακούειν, ὡς τῷ Χριστῷ τὴν Ἐκκλησίαν; Προνοεῖ καὶ αὐτὸς αὐτῆς, ὡς ὁ Χριστὸς τῆς Ἐκκλησίας· καὶ τὴν ψυχὴν ὑπὲρ αὐτῆς δοῦναι, δεῖ, καὶ κατακοπῆναι μυριάκις... μὴ παραιτήσῃ. Καὶ ταῦτα πάθῃς, οὐδὲν οὐδέπω πεποιήκας, οἷον ὁ Χριστὸς. Σὺ μὲν γὰρ ἤδη συναφθεὶς ταῦτα ποιεῖς, ἐκείνος δὲ ὑπὲρ ἀποστρεφόμενης αὐτὸν καὶ μισούσης... Καὶ περὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ τῇ πολλῇ ἤγαγε κηθεμονία, οὐκ ἀπειλαῖς, οὐδὲ ὕβρεσιν, οὐδὲ φόβῳ... Οὕτω καὶ σὺ πρὸς τὴν γυναῖκα ἔχε τὴν σὴν»²⁰. Οἱ πιστοὶ γνωρίζουν ὅτι ὁ Χριστὸς διὰ τῆς ἐνσαρκώσεως Αὐτοῦ ἀναδεικνύεται ὁ μνηστήρ τῆς ἀνθρωπότητος²¹, ἣν νυμφεύεται ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ²².

Ὁθεν ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἰησοῦ ὡς Κεφαλῆς καὶ Κυρίου καὶ ἡ ἀντίστοιχος ἐκείνη τοῦ συζύγου συνοφίζεται ἐν τῇ συνισταμένῃ τῶν ἀρετῶν, ἀγάπῃ ἣτοι: ἐν τῇ διακηρύξει τῆς ἀκρας ἀγάπης, τῆς κατ' ἐξοχὴν μεταδοτικῆς καὶ ἐπωφελούς. Ἐξαιρεται ἡ ἰδιάζουσα τιμὴ καὶ μεγαλοφυχία τῶν συζύγων πρὸς ἀλλήλους, ἣτις ἔτι μᾶλλον λαμπρύνεται διὰ τοῦ παραλληλισμοῦ πρὸς τὴν οὐσιώδη καὶ ὀργανικὴν σχέσιν Κυρίου Ἰησοῦ καὶ Ἐκκλησίας. Ὁ σύζυγος ὀφείλει ὅπως ἀγαπᾷ τὴν ἑαυτοῦ σύζυγον δι' εὐλακροῦς, ἀφιλοκερδοῦς καὶ ὀλοσχεροῦς ἀγάπης, ὁμοίως πρὸς ἐκείνην, ἣν ἐπεδείξατο ὁ Κύριος πρὸς τὴν ἑαυτοῦ Νύμφην, τὴν Ἐκκλησίαν: «Ἐαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς»²³. Ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν Ἁγίαν Ἐκκλησίαν ὑπῆρξεν ἡ ἰσχυροτέρα ἀγάπη, ἀπὸ ὅσας ποτὲ ἐγνώρισεν ὁ παρὼν κόσμος. Ὁ Χριστὸς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ ἀπέθανε θάνατον ἐπονεϊδιστον, ἀποδείξας οὕτω τὴν ἀγάπην Του κατὰ τρόπον αὐτόχρημα πρότυπον καὶ μοναδικόν, τὴν ἀγάπην δὲ ταύτην τοῦ Κυρίου προτρέπεται ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ὅπως ἀσκήσῃ καὶ ὁ σύζυγος, ὅστις ὡς κύριον σκοπόν τοῦ συζυγικοῦ αὐτοῦ δεσμοῦ θέον ὅπως θεωρῇ καὶ τὴν ψυχικὴν τῆς γυναίκας αὐτοῦ σωτηρίαν.

Ἡ ἐπὶ τοῦ ξύλου τῆς ἀτιμώσεως προσωπικὴ θυσία τοῦ Ἰησοῦ ἀποτελεῖ ἐνδόσημον τῆς γνησιωτέρας ἀγάπης²⁴, ὀρίζει δὲ τὴν ἀκριβῆ πρόθεσιν Αὐτοῦ πρὸς ἀγοποίησιν τῆς ἑαυτοῦ Νύμφης, τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῷ τέλει: «ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἕνδοξον τὴν Ἐκκλησίαν μὴ ἔχουσαν σπῖλον ἢ ρυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ἦ ἁγία καὶ ἁμωμος»²⁵. Ὁ Κύριος ἐθουσιάζσθη ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ χύσας τὸ Πανάγιον Αὐτοῦ Αἷμα: «ἵνα

αὐτὴν ἀγιάσῃ»²⁶ καὶ καθάρισῃ²⁷ διὰ τοῦ λουτροῦ²⁸ τῆς πηλὸς γενεσεσίας, ἣτοι: διὰ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος, πρὸ τοῦ Γάμου²⁹, τὸ ὁποῖον οὐ μόνον ἐξαλείφει πάντα ρύπον, ἀλλὰ καθιστᾷ τὴν Νύμφην Αὐτοῦ Ἐκκλησίαν ἄσπιλον³⁰ καὶ ἄνευ ρυτίδος³¹, καὶ ἀναδεικνύει ταύτην «ἁγίαν καὶ ἁμωμον»³². Ὁ Ἱερός Χρυσόστομος διὰ τὴν Νύμφην τοῦ Κυρίου Ἐκκλησίαν, «ἣν διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος περιποιήσατο»³³ λέγει: «Οὐχ ἀπλῶς αὐτὴν ἐκόσμησεν, ἀλλ' ἕνδοξον ἐποίησεν»³⁴. Ὁ Παῦλος παραλληλίζει: τὴν καθα-

26. Ἐφεσίους, 5,26.

27. Πρβλ. Α' Κορινθίους, 6,11. Ὁ καθαρισμὸς οὗτος ἀποτελεῖ μίαν ἔποψιν τῆς σωτηρίας τοῦ στίχου 23. Ὁ ἀόριστος καθαρισμὸς ἐνοῦται πρὸς τὸν ἀόριστον τῆς κυρίας προτάσεως ἀγίαση, ἐκφράζει δὲ πρᾶξιν ταυτόχρονον (πρβλ. Τίτου, 2,14). Ἀμφότερα τὰ ρήματα ἀντιτίθενται πρὸς τὴν ἀντίληψιν μιᾶς ἐσχατολογικῆς ἐνώσεως, ἣτις πραγματοποιεῖται μόνον ἐν τῷ οὐρανῷ. Βλ. I. A. Muirhead ἐν *Scottish Journal of Theology*, 1952, σελ. 175-187.

28. Λουτρὸν δὲν σημαίνει ἐνταῦθα τὸ λουτρὸν τῆς σωματικῆς καθαρότητος (Cant. IV, 2, VI, 6), ἐπίσης δὲν σημαίνει τὴν διὰ τοῦ Μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος ἀναγέννησιν τοῦ ἁμαρτωλοῦ (πρβλ. Τίτου, 3,5), τὴν χάριν, ἣν προσπορίζει τὸ «ρῆμα Θεοῦ» (Πρβλ. Ἐβραίους, 6,5. Ἐφεσίους, 6,17), τὴν σωτηρίαν, ἣν προσφέρει ἡ ὁμολογία τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως (Ρωμαίους, 10,9), ἀλλὰ τὸν τύπον τὸν χρησιμοποιούμενον διὰ τὸν διάκονον τῶν Μυστηρίων (πρβλ. Ματθαίου, 28,19). Πολλοὶ σχολιασταί, ἐν τούτοις, συνδέουσι τὴν φράσιν ἐν ρήματι πρὸς ὀλόκληρον τὴν πρότασιν: «καθάρσας τῷ λουτρῷ κλπ...» εἰς τρόπον ὥστε ρῆμα θά ἡδύνατο νὰ σημαίη τὸ Εὐαγγέλιον ἢ τὴν χριστιανικὴν ἐντολήν. (E. Rego, *Der Begriff «Rhema» im biblisch-griechischen*, Helsinki, 1954, II, σελ. 90). Ὁπωσδήποτε ρῆμα εἶναι εἰς παράγωγον ἀχώριστος τοῦ διὰ τοῦ Μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος παρεχομένου καθαρισμοῦ, καὶ δὲν δύναται τις νὰ ἀρνηθῇ, ὅτι ἀποφαίνεται διὰ τὸ Βάπτισμα. Ἡ φράσις ἐν ρήματι εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰς φράσεις ἐν δυνάμει, ἐν πνεύματι κ.λ.π. Πρβλ. E. Percy, *Die Probleme der Kolosser — und Epheserbriefe*, Lund, 1946, σελ. 27-31.

29. Πρβλ. Ἐξόδου, 16,9,14. Ἐν Ἑλλάδι πρὸ τοῦ Γάμου, ἔφερε τις εἰς τὸν μέλλοντα σύζυγον τὸ ὕδωρ τοῦ νυμφικοῦ λουτροῦ, «λουτρὸν νυμφικόν», ὅπερ ἐν Ἀθήναις ἠντλεῖτο ἐκ τῆς πηγῆς Καλλιρρόης. Πρβλ. M. Collignon, ἄρθρον Louthrophotos, ἐν *Daremberg Saglio, Dictionnaire des Antiquités grecques et romaines*, III, 1317. Oerke, ἄρθρον λούω ἐν G. Cittel, *Th. Wört.*, IV, 298-302.

30. σπῖλος, πρβλ. Β' Πέτρου, 2,13. ἄσπιλος, Α' Πέτρου, 1,19. Β' Πέτρου, 3,14.

31. Ρυτίς εἶναι κυρίως τὸ σημεῖον τοῦ γήρατος (πρβλ. Πλουτάρχου, ἐρωτικόν, 24, 770 c: «... ἐν πολιτικῆς ἀκμάζων καὶ ρυτίσιν...»).

32. Διὰ τὸν συνδυασμὸν τῶν δύο ὄρων «ἁγίος — ἁμωμος». Βλ. Ἐφεσίους, 1,4. Κολασσαεῖς, 1,22. Πρβλ. Ἐβραίους, 9,14. Α' Πέτρου 1,19.

33. Πράξεων, 20,28.

34. Ἰωάννου Χρυσόστομου, Ἰπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολήν, Ὀμιλία Κ', β', MPG, 62, 137.

20. Ἰωάννου Χρυσόστομου, Ἰπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολήν, Ὀμιλία Κ', β', MPG, 62, 137.

21. Πρβλ. Ματθαίου, 22,1-14. Μάρκου, 2,19-20. Ἰωάννου, 3,29. Πρβλ. Ἀποκαλύψεως 21,2,9. 22,17 καὶ L' Excursus, «La nouvelle Jérusalem, Fiancée de l' Agneau», ἐν E. B. Allo, *Saint Jean. L' Apocalypse*, Paris, 1933, σελ. 334-336. E. Stauffer, ἄρθρον γαμέω ἐν G. Kittel, *Th. Wört.* I, 651-655. E. Best, *One Body in Christ*, Londres, 1955 σελ. 169-183.

22. Πρβλ. Πράξεων, 20,28: «...ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, ἣν περιποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος».

23. Ἐφεσίους, 5,25. 5,2. Γαλάτας, 2,20.

24. Ἐφεσίους, 5,26-27.

25. Ἐφεσίους, 5,27.

ρότητα και ἀγιότητα τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν σωματικὴν και ψυχικὴν ἀγνότητα τῆς συζύγου. Ὡς ἡ Ἐκκλησία διὰ τῆς θυσίας τοῦ Ἰδρυτοῦ Αὐτῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ κατέστη ἄσπιλος και ἀρρυτίδωτος, οὕτω και ἡ μέλλουσα σύζυγος ὀφείλει νὰ «τηρήσῃ ἐαυτὴν ἄσπιλον ἀπὸ τοῦ κόσμου»³⁵. Ἡ Ἐκκλησία καθαρθεῖσα και ἀγιασθεῖσα κατέστη ὄντως Νύμφη ἔνδοξος³⁶. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὡς και ὁ Νυμφίος Αὐτῆς Χριστός, ἄσπιλος, Νύμφη κατὰ πάντα ἀξία δι' Αὐτόν³⁷. Ὡς ὁ Ἰησοῦς παρέδωκεν Ἐαυτὸν εἰς θάνατον ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως ἁγιάσῃ τὴν Ἁγίαν Ἐκκλησίαν, οὕτω και αὐτός (ὁ σύζυγος) ὀφείλει νὰ παρουσιάξῃ τὴν ἑαυτοῦ νύμφην εἰς ἑαυτόν: «ἵνα παραστήσῃ αὐτὸς ἑαυτῶν». Τὸ ρῆμα παρίστημι. ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ διατηρεῖ τὴν θεμελιώδη αὐτοῦ σημασίαν σημαίνον: παρουσιάζω³⁸, θέτω τὸ ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου³⁹. Τὸ ρῆμα παρίστημι ἀπαντᾷ ἐν ἐννοίᾳ παρεμφερεῖ ἐν Πράξεων, 23, 24 και Κολοσσαεῖς, 1, 28, ἀλλαχού δὲ σημαίνει: τίθειμι εἰς τὴν διάθεσιν ἢ τὴν ὑπηρεσίαν ἐνός κυρίου⁴⁰ και τέλος ἀπαντᾷ ἐν τῇ θρησκευτικῇ σημασίᾳ τῆς προσφορᾶς θυσίας: «παραστήσῃ: τὰ σώματα ὁμῶν θυσίαν ζώσαν, ἁγίαν. . .»⁴¹. Πρόκειται τῷ ὄντι, περὶ μιᾶς θρησκευτικῆς ἐνώσεως τοῦ Χριστοῦ και τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ ἄνθρωπος διατηρεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀγνήν και καθαρὰν ἀπὸ πάσης πλάνης και ἁμαρτίας, ἡνωμένην πάντοτε διὰ τῆς πίστεως και τῆς ἀγάπης πρὸς μίαν πνευματικὴν νύμφην, ἣς Νυμφίος εἶναι ὁ Χριστός, ἐάν τελεῖ ἐν στενῇ σχέσει πρὸς τὸν Σωτῆρα: «ἡρμοσμένη γὰρ ὁμᾶς ἐνὶ ἄνδρῳ, παρθένον ἀγνήν παραστήσῃ τῷ Χριστῷ»⁴². Ἐν Ἐφεσίους, 5, 28 ὁ Παῦλος ὁμιλεῖ περὶ τῆς ὀφειλῆς τῶν συζύγων, ὅπως ἀγαπῶσι τὰς ἑαυτῶν συζύγους, παρέχων ὡς ὑπόδειγμα πρὸς μίμησιν τὴν ἀγάπην τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἣν ἐκτρέφει παρέχων αὐτῇ πάντα τὰ μέσα πρὸς πρόοδον και προαγωγὴν αὐτῆς και προμηθεύων πᾶν ὅ,τι: θὰ ὀδηγήσῃ ταύτην εἰς τὴν αἰώνιον μακαριότητα, οὕτως ὀφείλουσι: και οἱ σύζυγοι τὴν αὐτὴν πρὸς τὰς ἑαυτῶν συζύγους μέριμναν και στοργὴν νὰ ἐπιδεικνύωσι. Τὸ ρῆμα ἀγαπᾶν ἐν τῇ παραγράφῳ ταύτῃ δὲν ἔχει τὴν συνήθη σημασίαν τοῦ φιλεῖν, ἐρεῖν ἢ στέργειν. Ἐν τῇ παραγράφῳ ταύτῃ τονίζεται ἡ ἐννοία τῆς θυσίας, διότι: ὁ εἰλικρινῶς ἀγαπῶν δὲν περιορίζεται: μόνον εἰς τὴν προσφορὰν δώρων,

ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ θυσιάζει: και ἑαυτὸν χάριν τοῦ ἀγαπωμένου⁴³. Ἡ ἀγάπη αὕτη ἀποτελεῖ καθαρὰν ἔκφρασιν τῆς θελήσεως τοῦ ἀγαθοῦ και τῆς καλλονῆς τοῦ ἄλλου, ὄν τιμᾶ και μεγαλύνει. Ἡ συσσώρευσις τῶν λέξεων, δι' ὧν ἐξάιρεται ἡ καθαρότης: ἀγάση, καθαρῶς, λουτρῶ, ὕδατος, ἀγία, ἁμωμος, ἐπιθεδαοὶ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως ἀγάπης⁴⁴, ἦν αὕτη παρὰ Παύλῳ κέχτηται. Ὁ Χριστὸς ἀγαπῶν τὴν Ἐκκλησίαν, θέλει ταύτην τελείαν, αἰγληέστης νεότητος και ὠραότητος, τῆς ἀγάπης ταύτης τοῦ Κυρίου πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν οὕσης ἐνεργουῦ και δὴ δημιουργική. Ἐν Ἐφεσίους 5, 29 ὁ Ἀπόστολος διδάσκει: περὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως τρέφῃ⁴⁵ και περιθάλλῃ τὴν ἑαυτοῦ σάρκα, ἣν οὐδέποτε μισεῖ και παραμελεῖ, ἀλλὰ πάντοτε περιβάλλει: μετὰ στοργῆς και φροντίδος λεπτεῖς⁴⁶.

Ἡ ἀγάπη ἀπαραιτήτως πρέπει: νὰ εἶναι: ἰδιαιτέρως ἰσχυρά, ἵνα ἐνοῖ τὴν αἰμακτὴν θυσίαν και τὴν φιλοστοργίαν. Ἡ περὶ ἀγάπης αὕτη ἀποφύξις ἀνεγείρει: νέαν σκέψιν: Εἴμεθα τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο δὲ σημαίνει: ὅτι: ὁ Ἰησοῦς περιβάλλει: τὰ μέλη Αὐτοῦ μετὰ φιλοφροσύνης και λεπτότητος. Ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ γάμῳ ὀφείλει: ὅπως θεωρῇ τὴν ἑαυτοῦ σύζυγον ὡς ἐν μέλος τοῦ σώματος αὐτοῦ⁴⁷. Ὅθεν ἡ ἀγάπη τοῦ συζύγου διὰ τὴν ἑαυτοῦ σύζυγον ὀφείλει: νὰ εἶναι: τῆς αὐτῆς ἀξίας πρὸς ἐκείνην τοῦ ἰδίου αὐτοῦ σώματος, διότι: κατ' οὐσίαν τὰ συμφέροντα ἀμφοτέρων ἔχουσι: ἥδη ταυτισθῆ. Ἡ εὐτυχία τοῦ ἐνός ἐξαρτᾶται: ἐκ τῆς εὐτυχίας τοῦ ἄλλου. Ὁ Παῦλος εὐστόχως ἐξάιρων τὴν ἀγάπην τοῦ συζύγου πρὸς τὴν ἑαυτοῦ σύζυγον σημειοῖ: «ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾷ»⁴⁸.

Ἀποτέλεσμα τῆς ἀγάπης τοῦ συζύγου πρὸς τὴν ἑαυτοῦ σύζυγον ἀσφαλῶς θὰ εἶναι: ἡ ἐγκατάστασις ἐν τῷ

35. Ἰακώβου, 1,27.

36. Ἐν Λουκᾶ, 13,17 τὸ ἐπίθετον ἔνδοξος χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἐξάρσεως τῶν θαυμάτων τοῦ Ἰησοῦ. Ἐν Α' Κορινθίους, 4,10 τὸ ἐπίθετον ἔνδοξος ἀντιτίθεται πρὸς τὸ ἐπίθετον ἄτιμος. Ἐν Ἀποκαλύψεως, 19,7-8, χρησιμοποιεῖται τὸ οὐσιαστικὸν δόξα.

37. Πρβλ. Β' Κορινθίους, 5,17.

38. Πρβλ. Πράξεων, 1,3. 9,41. Β' Τιμοθέου, 2,15. Κολοσσαεῖς, 1,22.

39. Β' Κορινθίους, 4,14.

40. Ματθαίου, 26,53. Ρωμαίους, 6,13,16.

41. Ρωμαίους, 12,1. Πρβλ. Λουκᾶ, 2,22.

42. Β' Κορινθίους, 11,2.

43. Πρβλ. Πλουτάρχου, Ἐρωτικόν, 23, 769 ε: «τὸ γὰρ ἐρεῖν ἐν γάμῳ τοῦ ἐρεῖσθαι μεῖζον ἀγαθὸν ἐστίν».

44. Πρβλ. Ἐφεσίους, 5,1-3.

45. Ἐκτρέφω, πρβλ. Ἐφεσίους, 6,4.

46. Θάλπει: χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ μεταφορικῇ ἐννοίᾳ ἐπὶ καλοῦ ἢ κακοῦ. (Θεοκρίτου, XIV, 38: «θάλπε φίλον». Dittenberger, Or. I, 194,5: «τὴν πόλιν ἔθαλψε» 42 π.Χ.). Ὁ Παῦλος περιποιεῖτο τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Θεσσαλονίκης: «ὡς ἐάν τροφὸς θάλπει τὰ ἑαυτῆς τέκνα» (Α' Θεσσαλονικεῖς, 2,7). Ἐν συμβολαίῳ χριστιανικοῦ γάμου τοῦ Στ' μ.Χ. αἰῶνος ὁ σύζυγος ὑποχρεοῦται ἔναντι τῆς συζύγου αὐτοῦ: «αὐτὴν ἀγαπᾶν και θάλπειν και θεραπεύειν». (P. Rainer, I, 30,20). Ἐπίσης, βλ. Hh. Masson, L' Epître de Saint Paul aux Éphésiens, Paris-Neuchâtel, 1953, σελ. 212. J. J. von Allmen, Maris et Femmes d' après Saint Paul Paris - Neuchâtel, 1951, σελ. 29.

47. Ἐφεσίους, 5,28. Πρβλ. Γενέσεως, 2,23. (Ἐφεσίους, 5,23: «αὐτός ἐστὶ σωτὴρ τοῦ σώματος»).

48. Ἐφεσίους, 5,28. Πλουτάρχου (Conjung. praec: «κρατεῖν δὲ τὸν ἄνδρα τῆς γυναῖκος οὐχ ὡς δεσπότην κτήματος, ἀλλ' ὡς ψυχὴν σώματος συμπαθοῦντα και συμπεφυκότα τῇ εὐνοίᾳ δικαίου ἐστίν»).

οἴκῳ μονίμου εὐτυχίας καὶ προόδου. Ὁ Κύριος μεριμνᾷ καὶ ἐπιμελεῖται τῆς Ἐκκλησίας, διότι μέλη ταύτης εἶναι οἱ χριστιανοί, οἵτινες συγχρόνως εἶναι καὶ μέλη τοῦ σώματος Αὐτοῦ. Διὰ τῆς φράσεως «ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ»⁴⁹ ἐξαιρέται κυρίως ἡ στενὴ ἔνωσις τῶν πιστῶν μετὰ τοῦ Σωτῆρος. Ἡ ἔνωσις αὕτη τοῦ πιστοῦ μετὰ τοῦ Σωτῆρος εἶναι τόσον ἰσχυρά, ὥστε οἱ μετὰ τοῦ Χριστοῦ συνδεδεμένοι καταλείπουν καὶ ἀπαρνοῦνται χάριν Αὐτοῦ τὰ πάντα. Οἱ Χριστιανοὶ σύζυγοι καταχωρίζονται ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς Ἐκκλησίας σώματι.⁵⁰ Ἡ πρὸς ἀλλήλους ἔνωσις τῶν συζύγων εἶναι ἰσχυρότερα τῆς ἐνώσεως τῶν ἀδελφῶν πρὸς ἀλλήλους. Ἡ τοιαύτη ἔνωσις τῶν συζύγων πρὸς ἀλλήλους προσδιορίζεται καὶ ἐν τῷ ἱερῷ βιβλίῳ τῆς Γενέσεως 2,24: «Ἐνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σὰρκα μίαν», ἔθλα ρητικῶς διδάσκειται ὅτι τὰ τέκνα νυμφευόμενα ἀποχωρίζονται τῶν γονέων αὐτῶν καὶ προσκολλῶνται ἀποκλειστικῶς πρὸς τὴν σύζυγόν των. Ὁ Ἀπόστολος ὁμοῦ ἐρμηνεύει τὸ κείμενον τοῦτο ἐν σχέσει πρὸς τὸ Πνεῦμα τῆς Καθαρῆς Διαθήκης, ἔθλα οἱ σύζυγοι ἐνούμενοι ἀδισπάστως πρὸς ἀλλήλους σχηματίζουν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἦτοι τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ φράσις «ἀντὶ τούτου»⁵¹ ἐκφράζει τὴν ἀγάπην καὶ φιλοστοργίαν τοῦ συζύγου πρὸς τὴν σύζυγον αὐτοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὰ μέλη Αὐτοῦ.⁵² Ἡ χριστιανικὴ οἰκία ἀντιπροσωπεύει ἕνα δὲ καὶ ἐπεκτείνει τὴν ἀγάπην ταύτην τοῦ Κυρίου. Τὴν στενὴν σχέσιν τῆς ἐνώσεως τῶν συζύγων καὶ ἐκείνης τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἀπόστολος ὀνομάζει μυστήριον, ἦτοι ἡ διδασκαλία ἢ πρὸς τινας ἀγνωστος ἀπεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ὡσαύτως τὸ μυστήριον τοῦτο προσδιορίζεται ὡς μέγα⁵³, τοῦ Ἀποστόλου ἐν συνεχείᾳ σημειοῦντος: «ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν»⁵⁴. Ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἐνότητος τῶν συζύγων ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀόρατον σύστασιν τῆς ἐνώσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ χωρίον Ἐφεσίου, 5,32 δὲν ἀποτελεῖ μαρτυρίαν περὶ τοῦ ὅτι ὁ γάμος εἶναι μυστήριον, διότι ὁ Παῦλος ἐνταῦθα ἀναφέρεται κυρίως εἰς τὴν περὶ ἐνώσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας διδασκαλίαν του. Ὁ ἱερός Δαμασκηνός (Ζ' καὶ Η' μ.Χ. αἰῶν) σχολιάζων τὸ χωρίον σημειοῖ: «Ὅτως γὰρ γί-

νεται μυστήριον ἐγκακερυμμένης τῆς ἀληθείας ἐν τῷ τύπῳ, ὅτι Χριστὸν ἐτύπου καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἢ τῆς γυναικὸς λῆψις ἐξ ἀνδρὸς καὶ συνάφεια πρὸς τὸν ἄνδρα»⁵⁵. Ἡ περικοπή δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸν γάμον τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀγάπην Αὐτοῦ καὶ τὴν θυσίαν, τὴν θέλησιν Αὐτοῦ ὅπως ἐνωθῆ μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ εἰς τὰ δῶρα τῆς Χάριτος. Οἱ σύζυγοι θαυμαστῶς προσαρμόζονται ἐν τῇ ἀναπαραγωγῇ τῆς ἀγάπης ταύτης. Ἡ ἀδελφικὴ αὐτῶν ἀγάπη, οὕσα ὁ συζυγικὸς τύπος, εὐρίσκει τὸ ἀρχέτυπον ἐν τῷ Χριστῷ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅστις ἀποτελεῖ τὸ πρότυπον καὶ τὴν πηγὴν Αὐτῆς.⁵⁶ Ἄλλοις λόγοις, ἀγῆρ καὶ γυνή ἐν τῷ Χριστιανισμῷ εὐρίσκονται ἐν διαρκεί σχέσει πρὸς τὸν Σωτῆρα, καθ' ὅσον ἀναπαράγουσιν ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν ἀγάπην τῆς ἐνώσεως καὶ τῆς γονιμότητος τοῦ Χριστοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ὑποταγὴν καὶ ὑπακοὴν τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ γάμος τῶν ἀνθρώπων μιμεῖται καὶ ἐπεκτείνει ἐν τῷ σχεδίῳ αὐτοῦ τὸν γάμον τοῦ Χριστοῦ.⁵⁷ Μυστηριώδης παραμένει ἡ μεταξὺ τῶν συζύγων ἀγάπη καὶ ὁ σεβασμὸς τῆς γυναικὸς πρὸς τὸν ἄνδρα: «ἡ δὲ γυνή, ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα»⁵⁸. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος ὀρθῶς σχολιάζων τὴν παράγραφον περὶ σεβασμοῦ, ὃν ὀφείλει ἡ γυνὴ ὅπως ἀπονήμη εἰς τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα, διαρρήθην ἀποκλείει τὸν δουλοπρεπεῖ σεβασμὸν, ἦτοι τὸν σεβασμὸν ὃν ἤξίουσιν οἱ κύριοι παρὰ τῶν δούλων αὐτῶν. Ἰσοῦ τί γράφει: ὁ εἰρημένος Πατήρ: «Ἐλευθέρα προσήκοντα φόβον ἀπαίτε, μὴ καθὼς παρὰ δούλης. Σῶμα γὰρ ἐστὶ σὸν... Ποῖος δὲ ἐστὶν ὁ φόβος; Ὡστε μὴ ἀντιλέγειν, ὥστε μὴ ἐπαγρίστασθαι, ὥστε μὴ τῶν πρωτείων ἔραν. Ἀρκεῖ μέχρι τούτων ἐστάναι τὸν φόβον»⁵⁹.

55. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ὑπόμνημα εἰς πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολήν, Κεφ. 5,32, MPG., 96, 852 B.

56. Πρβλ. Ἐφεσίους, 5,1-2.

57. Ὁ Ἀπόστολος ὑπαινίσσεται πιθανὸν τὰς περὶ γάμου ἀντιλήψεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καθ' ἃς ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ Γάμου ἐτιμᾶτο ἡ Θεογαμία, ὁ γάμος τῶν θεοτήτων: «ἱερός γάμος». (Πρβλ. H. Graillet, ἄρθρον Hiéros Gamos, ἐν Daremberg, Saglio, Dictionnaire, III, σελ. 177 ἐξ. M. P. Nilsson, Geschichte der griechischen Religion, Munich, 1941, I, σελ. 110 ἐξ.). Περὶ τῆς ἐνώσεως τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας. (Πρβλ. P. Grimal, Dictionnaire de la Mythologie grecque et romaine, Paris, 1951, σελ. 186-187). Ἐπίσης βλ. καὶ τὰς ἐξῆς ἐργασίας. J. A. Robilliard, Le Symbolisme du mariage selon saint Paul, ἐν Revue des Sciences ph. et th., 1932, σελ. 242-247. M. J. Lagrange, Les mystères d'Éleusis, ἐν R. B., 1919, σελ. 157-217. Τοῦ Αὐτοῦ, La régénération et la filiation divine, dans les mystères d'Éleusis, ἐν R. B., 1929, σελ. 63-81. A. Klinz, Hiéros Gamos, Halle, 1933. W. K. C. Guthrie, Les Grecs et leurs dieux, Paris, 1956, σελ. 69-90. Πρβλ. Ἀριστοφάνους, Θεσμοφοριάζουσαι, 973: «Ἦσαν τε τὴν τελείαν.» καὶ Πλουτάρχου, Ἐρωτικόν, 23, 769α: «γυναιξὶ γε γαμεταῖς ἀρχαὶ ταῦτα φίλας, ὥσπερ ἱερῶν μεγάλων κοινωνημάτων».

58. Ἐφεσίους, 5,33.

59. Ἰωάννου Χρυσόστομου, Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολήν, Ὀμιλίαι Κ', ε', MPG., 62, 142.

49. Γενέσεως, 5,30.

50. Oscar Cullmann, La délivrance anticipée du corps humain d'après le New Testament, ἐν Hommage et Reconnaissance... K. Barth, Paris — Neuchâtel, 1946, σελ. 39.

51. Ἐφεσίους, 5,31.

52. Πρβλ. τὴν σημασίαν τῆς προθέσεως ἀ ν τ ἰ ἐν Α' Κορινθίου, 11,15.

53. Πρβλ. Α' Τιμοθέου, 3,16: «καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον» Θεὸς ἐφανερῶθι ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν Πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλους, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήθη ἐν δόξῃ».

54. Ἐφεσίους, 5,32.

Η ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΧΑΛΚΗΣ (ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ - ΒΙΩΜΑΤΑ - ΟΡΑΜΑΤΙΣΜΟΙ)*

4. «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο».

Καὶ ἐνῶ, Ὡς καὶ Λόγε τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐφημέριος τῆς ἡμέρας ἀποπερατώνει τὸν Ἑσπερινὸν διὰ τοῦ «δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν...» οἱ μαθηταί, προπορευομένου τοῦ Σχολάρχου αὐτῶν, ἐξέρχονται τοῦ Ναΐδου διὰ νὰ ἀκούσουν καὶ νὰ θαυμάσουν ἕνα ἕτερον Ἑσπερινόν, τὸν Ἑσπερινὸν τὸν ὁποῖον ἀδιαλείπτως προσφέρει εἰς Ἑσπὸς οὐχὶ ἡ ἀνθρωπίνη καρδιά καὶ γλῶσσα, ἀλλ' ἡ ὑπὸ Σοῦ δημιουργηθεῖσα κτίσις, ἡ ὁποία, ὁμοῦ μὲ τὸν βασιλέα τῆς, τὸν ἄνθρωπον, λαλοῦσα μὲ τὴν φυσικὴν αὐτῆς συγχορδίαν ἀπὸ ἐμφύχους καὶ ἀψύχους ρυθμούς τὸν ἐπινίκιον τοῦ σύμπαντος ὕμνον, «τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς δόξης τῆς ἁγιοσύνης» Σοῦ¹³¹ «καὶ διηγουμένη τὰ θαυμάσια

Σοῦ»,¹³² «τὰ μεγαλεῖα Σοῦ»¹³³ ψάλλει μὲ τὸν ἰδικὸν τῆς τρόπον τὸ «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο»,¹³⁴ ἀποκαλύπτουσα οὕτως ὅτι «οὐ γὰρ ἐστὶ πονηρά, ἀλλὰ καὶ καλὴ καὶ δεῖγμα τῆς» Σῆς «σοφίας καὶ δυνάμεως καὶ φιλανθρωπίας» ἐστὶ¹³⁵.

Τῷ ὄντι! «Πᾶσα ἡ γῆ προσκυνησάτωσάν Σοι καὶ ψαλλάτωσάν Σοι»¹³⁶.

Ὡς ἐλαφρὸς ζέφυρος

«περναῖς, Θεέ, καὶ σμίγουμε φύση θνητὴ καὶ θεία
κι' ἀσίγητη στοὺς οὐρανοὺς ἀντιλαλεῖ ὕμνωδία».

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 173 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

131. Ψαλμ., 144,5.

132. Ψαλμ., 144,5.

133. Πρβλ. Ψαλμ., 70,19.

134. Ψαλμ., 92,1.

135. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Πρὸς τοὺς ἐγαλαοῦντας..., 3 (PG, 49, 260).

136. Ψαλμ., 65,4.

Ὁ Ἀπόστολος τερματίζει τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ διὰ τοῦ ἐπιρρήματος πλήρῳ⁶⁰: τὸ καθήκον εἶναι ἀπερίφραστον ὀφείλει ὁ ἀνὴρ νὰ ἀγαπᾷ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, διότι ἡ ἔνωσις τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναίκος ἐν τῷ γάμῳ ὑπῆρξεν εἰκὼν τῆς ἐνώσεως τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀγάπη οὕσα ἄκρως περιεκτικὴ καὶ πλουσία ἐν τῇ περιεκτικῇ ταύτῃ, περιλαμβάνει σύνολον τὴν προηγουμένην διδασκαλίαν. Ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστιανοῦ σύζυγου εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς ἐκείνην τοῦ Χριστοῦ, ἥτις συνδέουσα τὸν Κύριον μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος, προμηθεύει ταύτῃ τὸ πρότυπον, διὰ μίαν συζυγικὴν ἀγάπην. Ἡ ἀγάπη αὕτη εἶναι τελεία, διότι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὡς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ Κύριος θέλει νὰ παρουσιάζηται καὶ προσφέρηται αὕτη ὡς μία σύζυγος. Ὡσαύτως ἡ ἀγάπη αὕτη εἶναι ἀγάπη τοῦ δῶρου καὶ τῆς γονιμότητος, ἐπειδὴ ὁ Σωτὴρ θυσιάζεται: χάριν τῆς ἀνθρωπότητος, τουτέστι τῆς Ἐκκλησίας, τὸ δὲ ἔργον, οὕτως εἰπεῖν, ἀναγεννᾷται ἐν τῷ ὕδατι τοῦ βαπτίσματος. Ὁ γάμος ἀναπαράγει τὴν διπλὴν ταύτην ἀποψιν περὶ ἀγάπης τοῦ Σωτῆρος. Ἡ ἀγάπη αὕτη εἶναι συγχρόνως τρυφερά καὶ πλήρης σεβασμοῦ, συνδεδεμένη δὲ πρὸς τὴν πνευ-

ματικὴν ὠραιότητα τῆς συζύγου καὶ πρὸς τὴν δόξαν αὐτῆς. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀγάπη ἐκδραπανᾷται εἰς φιλοφροσύνας καὶ εἰς προσεκτικὰς φροντίδας. Τέλος ἡ εἰρημμένη ἀγάπη, εἶναι μία θρησκευτικὴ ἀφοσίωσις διὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ πλησίον. Ὁ σύζυγος οὐδὲν ἄλλο καθήκον ἔχει εἰμὴ νὰ ἀγαπᾷ: ὁ σύζυγος δὲν εἶναι ἐλεύθερος, εἶναι δοῦλος διὰ τὴν ἀγάπην: εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς συζύγου αὐτοῦ. «Οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῆ»⁶¹. Καὶ ὁ Χριστιανὸς σύζυγος ὀλοσχερῶς πιστὸς εἰς τὴν Παύλειον προτροπὴν εἶναι ἐν ὄν φιλόστοργον ἰδιαίτερος ἐνεργητικόν, ὁ ἀγαπῶν, ὅστις θὰ ἀναπαράγῃ τὴν διαρκὴ ἀγάπην τοῦ Σωτῆρος διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Χριστιανὸς σύζυγος εἶναι ὁ ἐκτελεστής τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ παρὰ τῇ συζύγῳ αὐτοῦ, τῆς ἀγάπης ὀριστικῶς διαμεγούσης μεταξὺ τῶν συζύγων, ἀπαραιτήτου οὕσης διὰ τὴν εὐημερίαν καὶ πρόδοον τοῦ οἴκου⁶².

† Ὁ Σισσανίου καὶ Σιατίστης ΑΝΤΩΝΙΟΣ

61. Ρωμαίους, 14,7-8. Πρβλ. 6,10-11. Α' Κορινθίους, 5,15.

62. J. De Raciocchi, Structure sacram, entaire du mariage, ἐν Nouvelle Revue Théologique, 1952, σελ. 924-925.

60. Ἐφεσίους, 5,33. Πρβλ. Πράξεις, 15,28. 20,23. 27,22. Φιλιππησίους, 1,18. 4,14. Ἀποκαλύψεως, 2,25.

Δὲν δύναμαι, νοητὲ ἀήλιε τῆς δικαιοσύνης)¹³⁷ νὰ λησμονήσω, καὶ ἂν ἀκόμη πρὸς στιγμὴν τὸ ἐπιχειρήσω, τὰ ἀλησμόνητα δειλινά, τὰ ἀλησμόνητα ἡλιοβασιλεύματα, τὰ ὅποια μὲ τὴν ἰδικὴν Σου χάριν καὶ εὐλογίαν, μὲ τὴν ἰδικὴν Σου παραχώρησιν καὶ φιλανθρωπίαν, μὲ τὴν ἰδικὴν Σου ἀγάπην καὶ εὐσπλαγχνίαν ἀπήλαυσα, κατὰ τὸ διάστημα τῆς φοιτήσεώς μου ἐν τῇ Σχολῇ. Μὲ μεγάλην λαχτάραν ἔτρεχον, ἀμέσως μετὰ τὸν Ἑσπερινόν, εἰς τὸ προαύλιον τῆς Σχολῆς, ἢ ὅποια στηρίζεται ἐπάνω εἰς τὸν λόφον τῆς Ἐλπίδος ὡς ἀετὸς ποῦ ἔχει ἀνοίξει διάπλατα τὰ φτερά του, διὰ νὰ ἀκούσω τὴν ὑπὸ τῆς τεντομένης χορδῆς τῆς παναρμονίου λύρας Σου ἐκτέλεσιν τοῦ συνεχῶς ἀναμελπομένου ὕμνου τοῦ δημιουργήματος πρὸς Σὲ τὸν Δημιουργόν Του, διὰ νὰ ἀπολαύσω μὲ τοὺς ὀφθαλμούς, τοὺς ὁποίους Ἐσὺ μοῦ ἐχάρισες, τὸ ἄχραντόν Σου φῶς, τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου Σου, τὴν ὁποίαν οὐδέποτε ἐχόρτασα νὰ βλέπω, νὰ θαυμάζω καὶ νὰ ἀπολαμβάνω.

Ἔ! Πῶς νὰ δυνηθῶ νὰ λησμονήσω αὐτὰ τὰ ἡλιόλουστα, ἡλιοπότιστα καὶ φωτοστεφανωμένα ἡλιοβασιλεύματα, αὐτὰ τὰ ἀζέχαστα «γλυκόχρωμα, ἀπαλόφωτα, μαβιά, τριανταφυλλένια, γλυκά, γεμάτα εἰρήνην πανώρια» δειλινά, ὅτε ὁ ἥλιος, κουρασμένος ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῆς ἡμέρας, ἀπὸ τὴν παροχὴν τῆς ζωοποιῶν θερμότητός του εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εἰς τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ, εἰς τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, τρέχει, ὡς τρέχει ἡ διψασμένη ἔλαφος εἰς τὰς πηγὰς, νὰ βουτήξῃ εἰς τὰ κατακάθαρα καὶ καταγάλανα νερά τῆς Προποντίδος διὰ νὰ σβύσῃ καὶ αὐτὸς τὴν ἰδικὴν του δίψαν τοῦ κόπου καὶ μόχθου τῆς ἡμέρας καὶ διὰ νὰ θερμάνῃ, ἐν συνεχείᾳ, ἄλλους λαοὺς καὶ ἄλλες χῶρες, ἄλλες φυλὰς καὶ ἄλλα κράτη, ἄλλα ζῶα καὶ ἄλλα δένδρα, ἄλλες θάλασσες καὶ ἄλλους ποταμούςς διδων εἰς ὅλους καὶ εἰς ὅλα ἄφθονον ζῶην καὶ πνοήν, ζωτικότητά καὶ ἐνεργητικότητά, παροχαὶ αἱ ὅποια οὐδὲν ἄλλο εἶναι παρὰ εἰκόνες καὶ σύμβολα τῆς θείας καὶ ἀενάου, Δημιουργῆ Θεέ μου, πνοῆς Σου, ἢ ὅποια «ὄπου θέλει πνεῖ»¹³⁸, εἰκόνες ἐπαναλαμβάνω καὶ σύμβολα τοῦ πρὸ τῆς κτίσεως θείου Σου καὶ ἀληθινοῦ φωτός, «ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον»¹³⁹ καὶ ὃ «δικαίως θεότης καὶ αὐτοθέωσις ὑπὸ τῶν ἁγίων ὀνομάζεται»¹⁴⁰. Σὺ, παντεπόπτα Θεέ μου, «ὃ πρῶτος, Σὺ καὶ ὁ ἔσχατος»¹⁴¹. «Σὺ ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως, Σὺ καὶ τὸ τέλος»¹⁴². Σὺ «ἡ ζωὴ, Σὺ καὶ ἡ ἀνάστασις»¹⁴³. Σὺ εἶσαι ἐτι

137. Ματ., 4,2.

138. Πρβλ. Ἰωάν., 3,8,6,18.

139. Ἰωάν., 1,9.

140. Ἰδὲ ΨΕΥΔΟΔΙΟΝΥΣΙΟΥ, Περὶ Θεῶν ὀνομάτων, XI, 6 (PG, 3, 956 A).

141. Ἀποκ., 1,17. 2,8. 22,13.

142. Ἀποκ., 3,14. 21,6.

143. Ἰωάν., 11,25.

Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μίαν Σεπτεμβριανὴν ἡμέραν μὲ ὠδήγησες εἰς τὴν ἰδεώδη καὶ θερμουργὸν ἀτμόσφαιραν τῆς παλαιφάτου ταύτης Θεολογικῆς Σχολῆς, ἢ ὅποια, συνδυάζουσα ἑλληνισμὸν καὶ Χριστιανισμὸν, θρησκευτικότητα καὶ ἐλευθερίαν πνεύματος, ἐνδοστροφείαν καὶ ἐξωστρέφειραν, ἐκκλησιαστικὴν τάξιν καὶ πειθαρχίαν, ὀρθόδοξον ἐκκλησιαστικὴν συνείδησιν καὶ οἰκουμενικότητα, μὲ ἐδίδαξεν, ὡσάν πραγματικὴ μητέρα μέσα εἰς τὰς θερμὰς αὐτῆς ἀγκάλας, τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐσέβειαν, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ταπεινώσιν, τὴν ἱερωσύνην καὶ τὴν αὐτοθυσίαν, τὸν πολιτισμὸν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος, τὴν Θεολογίαν καὶ τὴν Φιλοσοφίαν, τὸν ἑλληνισμὸν καὶ τὸν Χριστιανισμὸν, τὴν Ὀρθοδοξίαν καὶ τὴν Ρωμηοσύνην εἰς ὅλον αὐτῶν τὸ βῆθος καὶ τὸ πλάτος.

Μ Ε Ρ Ο Σ Δ'

ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΣΦΥΡΗΛΑΤΗΣΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΥΤΗΣ

I. ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

1) Τὸ πνευματικὸν περιβάλλον τῆς Σχολῆς.

Εἰς τὸ καθαρῶς ἐκκλησιαστικόν, λειτουργικόν, ἀκαδημαϊκόν, οἰκουμενικόν καὶ ἐπιβλητικῶς πανοραμικόν περιβάλλον τῆς Σχολῆς οἱ μαθηταὶ αὐτῆς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν θὰ διδάσκωνται οὐχὶ μόνον τὸν τρόπον τοῦ προσεῦχεσθαι καὶ συνομιλεῖν μετὰ τοῦ Θεοῦ, τὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς, τὸ μεγαλεῖον «τοῦ πάσχειν ὑπὲρ Αὐτοῦ», τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον, τὸ «τιθέναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβάτων»¹⁴⁴, τὴν ἐνδοσκόπησιν τοῦ ἀνθρώπου, «τὴν θεωρίαν τῶν πραγμάτων», τὴν ἀποκάθαρσιν τῆς καρδίας καὶ τὸν προσανατολισμὸν αὐτῆς πρὸς τὰ πνευματικὰ καὶ τὰ αἰώνια, τὴν ἐξωκόσμιον καὶ ὑπερκόσμιον γαλήνην, τὴν ἀγάπην περὶ τῆς αἰωνιότητος, τὴν αἰσιδόξον ἐνατένισιν τοῦ μέλλοντος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἀνθρώπου, τὴν δύναμιν τῆς πορείας καὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας διὰ μέσου τῶν αἰώνων πάντοτε πρὸς τὰ ἔμπροσ καὶ οὐδέποτε πρὸς τὰ ὀπίσω, τὴν ἀξίαν τῆς διαλεκτικῆς, τὴν διάκρισιν τοῦ πρωτεύοντος καὶ δευτερεύοντος εἰς τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὴν πανορθόδοξον καὶ παγχιριστιανικὴν διάστασιν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, διάστασιν τὴν ὁποίαν ἀπὸ ἰδεῶν μετουσίωσεν εἰς ἱστορικὴν πραγματικότητα κυρίως καὶ ὅπως ἐξαιρετικῶς ὁ ἐν μακαριστοῖς μέγας πατριάρχης Ἀθηναγόρας κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πεντηκονταετοῦς αὐτοῦ Ἀρχιερατείας.

144. Παβλ. Ἰωάν., 10,11.

Τὸ πανορθόδοξον καὶ παγγρησιατικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐπρυτάνευσεν εἰς πάσας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἀποφάσεις, τὰς ἐνεργείας καὶ τὰς πορείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ τούτου Πατριάρχου κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον ὀφείλονται εἰς τὴν ἐπίδρασιν, τὴν ὁποίαν ἔσχεν ἡ τροφὸς Σχολῆ ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τῆς προσωπικότητος αὐτοῦ ὡς ἀποφοίτου τῆς γεραρᾶς ταύτης Πατριαρχικῆς Σχολῆς, εἰς τὰ ἔδρανα τῆς ὁποίας ἤκουσαν τὰ ἴδια μαθήματα, τὰς ἰδίας σκέψεις, τοὺς ἰδίους παλμούς καὶ ὄραματισμούς τῆς Ἐκκλησίας οἱ παλαιοὶ αὐτῆς ἀπόφοιτοι καὶ σεβάσμιοι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Ἀρχιερεῖς, οἵτινες πρὸ ἐξήκοντα καὶ δύο ἐτῶν ἀπέστειλαν πρὸς τὰς ἀπανταχοῦ Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ τὴν ἱστορικῆς σημασίας καὶ ἀξίας Πατριαρχικὴν Ἐγκύκλιον, προτείναντες ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς τὴν ἐν πνεύματι ἀμοιβαίας ἀγάπης καὶ ἀλληλεγγύης συνεργασίαν πασῶν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν¹⁴⁵, καὶ οἵτινες ἀκολούθως προητοίμασαν τὸ Α' Πανορθόδοξον Συνέδριον τῆς Κων/πόλεως (1923). Οἱ ἀπόφοιτοι τῆς Σχολῆς, ὡς Ἱεράρχαι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ ὡς Καθηγηταὶ αὐτῆς, ὠμίλησαν περὶ τῆς ἀναγκαιότητος δημιουργίας «Ὁργανισμοῦ Κοινωνίας Ἠνωμένων Ἐκκλησιῶν», προτρέψαντες συνάμα τοὺς Ὀρθοδόξους καὶ ὄλους ἀνεξαιρέτως τοὺς πιστεύοντας εἰς Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ Ἀγίαν Τριάδα, ὅπως ὄλοι ἡμοῦ «παρακαλέσωμεν τὸν Θεὸν καὶ πιστεύσωμεν ἐν ἀγάπῃ καὶ ἐλπίδι πολλῇ, ἵνα δῶ ἡμῖν τὴν χάριν τῆς δωρεᾶς τοῦ Πνεύματος, ἵνα διὰ τῆς τοιαύτης κυβερνήσεως καὶ τοῦ γυμνασμοῦ τῆς χάριτος καὶ προκοπῆς πνευματικῆς καταξιωθῶμεν εἰς τὴν τελειότητα τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ φθάσαι ὡς φησιν ὁ ἀπόστολος («ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλῆρωμα τοῦ Χριστοῦ») καὶ πάλιν («καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ»)¹⁴⁶.

Τὸ ἰδιάζον περιβάλλον τῆς Σχολῆς ἔθρεψε τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν τοῦ Μεγάλου ἐν μακαριστοῖς καὶ πρῶτου εἰσηγητοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ', ὅστις, ἀπὸ τοῦ ἰδίου τούτου Θρόνου καὶ μετὰ συνεργάτας τὴν περὶ αὐτὸν Ἀγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον καὶ τοὺς Καθηγητὰς τῆς Σχολῆς, ἀπεφάσισε νὰ ἀρχίσῃ τὰς ἀποβλεπούσας εἰς στενὴν συνεργασίαν διαβουλευσεῖς (1939) μετὰ τοῦ τότε προκαθημένου τῆς Παλαιᾶς Ρώμης, διαβουλευσεῖς τὰς ὁποίας ἀναθέρμανεν ὁ ἀοίδιμος διάδοχός του Ἀθηναγόρας ὁ Α', ἐγκαινιάσας πρὸς τοῦτο τὸν Διάλογον τῆς ἀγάπης μετὰ ἀπώτερον σκοπὸν τὴν ἑναρξίν τοῦ καθαρῶς Θεολογικοῦ Διαλόγου, τὸν ὁποῖον, λόγῳ τοῦ θανάτου του δὲν ἠτύχησε νὰ ἴδῃ, καὶ ὁ ὁποῖος ἤρχισεν ἐν Πάτμῳ-Ρόδῳ κατόπιν πρωτοβουλιῶν τοῦ νῦν προκαθημένου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου κ. κ.

145. Ἡ ὡς ἔνω μεγίστης ἱστορικῆς ἀξίας καὶ σημασίας Πατριαρχικῆς Ἐγκύκλιος τοῦ 1920 ἀποτελεῖ συνέχειαν ἢ μᾶλλον συμπλήρωσιν τῆς Ἐγκυκλίου 1902.

146. ΨΕΥΔΟΜΑΚΑΡΙΟΥ, Ὁμιλίαι, XVIII, 41 (ΒΕΠ, 41, 252).

Δημητρίου Α', ἀκολουθήσαντος εἰς τοῦτο πιστῶς τὰ ἀνοίγματα τοῦ προκατόχου τοῦ Ἀθηναγόρου Α', ὁ ὁποῖος, σημειωθῆτω ὅλως ἰδιαίτερος ἐνταῦθα, ἔπου τυχόν, διατελῶν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ξένων παραγόντων, ἀφ' ἐνὸς μὲν παραξέκλινε τοῦ πνεύματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου — περιττὸν νὰ τονίσωμεν ὅτι δὲν πρόκειται ἐνταῦθα οὔτε περὶ τῶν ὅλως ἐπιτακτικῶν διὰ τὴν ἐποχὴν μας οἰκουμενικῶν ἀνοιγμάτων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ ὀλοκλήρου τῆς κατ' Ἀνατολὰς Ἀγίας Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα ἄλλως τε προσιδιάζον εἰς τὴν οὐσίαν καὶ τὴν φύσιν τῆς Ὀρθοδοξίας, οὔτε, πολλῶ μᾶλλον, περὶ τῶν Πανορθόδοξων Διασκέψεων, αἱ ὁποῖαι ἐσφυρηλάτησαν τὴν ἐσωτερικὴν ἐνότητα τῆς Ὀρθοδοξίας, ἀλλὰ περὶ ἄλλων τινῶν ἀνοιγμάτων, τῶν ὁποίων ἡ μνεία καὶ ὁ καθορισμὸς δὲν εἶναι καὶ τόσον ἀπαραίτητος — ἐνταῦθα καὶ ἀφ' ἑτέρου δὲν ἔλαβε σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν του, ἢ, ὀρθότερον εἰπεῖν, περιεφρόνησε τὴν μακροχρόνιον κοί βαθέως ἐρριζωμένην εἰς τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἐνεργεῖν πεῖραν τῶν μελῶν τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς αὐτοῦ Συνόδου καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου, ὡς καὶ τὴν διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ κατόπιν πολλῶν καὶ ἀνηκούστων παθημάτων τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας καθορισθεῖσαν τακτικὴν τοῦ Φαναρίου, ἀπέτυχεν οἰκτρῶς, γενομένου πρόξενος μυριῶν κακῶν οὐ μόνον διὰ αὐτὸ τοῦτο τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν περαιτέρω ἐπιβίωσιν τῆς Ὀμογενείας, καὶ κατ' ἐπέκτασιν καὶ αὐτοῦ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους.

Τὸ σῶμα τῆς συγχρόνου Ἱεραρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, φορεὺς ὃν καὶ ἐρμηνευτῆς τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, ἀπευθύνεται — σύμφωνα πάντοτε πρὸς τὸ εὐρὺ καὶ παγκόσμιον πνεῦμα τῶν Πατέρων καὶ Διδασκάλων τῆς ἀρχαίας ἀδαιρέτου Ἐκκλησίας, τοῦ Θρόνου τῶν Χρυσοστόμων καὶ τῶν καθολικῶν προσωπικῶν βιωμάτων τῶν Ἱεραρχῶν αὐτοῦ προερχομένων ἐκ τοῦ οἰκουμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ τοῦ Φαναριωτικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον διέπει καὶ κατευθύνει ὅλον τὸν βίον καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν δραστηριότητα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου —, πρὸς ὀλοκλήρον τὴν Χριστιανοσύνην τονίζον ὅτι δέον νὰ «συνερχώμεθα ἐν μιᾷ πίστει καὶ ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ... ἕνα ἄρτον κλώντες, ὅς ἐστι φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτος τοῦ μὴ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ παντός»¹⁴⁷. Ἡ σεβασμία Ἱεραρχία

147. ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ, Πρὸς Ἐφεσίους, XX, 2.

τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἁγίου. Ἀνδρῆς ἐνεργῶς συμμετέχουσα εἰς τὴν ἀγωνίαν τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου καὶ μαχομένη ὑπὲρ τοῦ πνεύματος καὶ τῶν αἰώνιων καὶ ἀκατάλυτων ἠθικῶν ἀξιών δὲν προδίδει τὸν ἄνθρωπον ἐγκαταλείπουσα τοῦτον μόνον του, ἀλλὰ τὸναντίον τὸν ἀκολουθεῖ βῆμα πρὸς βῆμα ἄλλοτε ἐλέγχουσα καὶ ἄλλοτε ἐπαινοῦσα καὶ παραινοῦσα αὐτόν, πάντοτε δὲ προσπαθεῖ αὐτὴ νὰ διασώσῃ διὰ παντὸς τρόπον καὶ μέσου τὴν ἐνότητα τοῦ ἀνθρώπου, τ. ἐ. τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ τὴν καθολικότητα τῆς ἐποπτείας αὐτοῦ.

Ἡ Σχολὴ τῆς Χάλκης ἐπ' εὐλογίαις ἐσπειρεν εἰς τὸν παρθένον πνευματικὸν χῶρον τῶν μαθητῶν αὐτῆς τὸν αἰώνιον λόγον τοῦ Θεοῦ, οἱ Καθηγηταὶ αὐτῆς «ἐπότισαν» τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν καὶ ὁ Θεὸς ἠύξανεν αὐτὰς εἰς τρόπον, ὥστε «οὔτε ὁ φυτεύων ἐστίν τι οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλὰ ὁ αὐξάνων Θεός. Ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἐν εἰσιν, ἕκαστος τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον»¹⁴⁸.

Πράγματι. Ἡ Σχολὴ τῆς Χάλκης, ὡς Σχολὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐφύτευσε εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν αὐτῆς τὰς ἰδέας ἐνὸς οἰκουμενικοῦ Χριστιανισμοῦ, μιᾶς ἡνωμένης Ἐκκλησίας, μιᾶς ἐνιαίας καὶ δυνατῆς, ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς, Ὁρθοδοξίας, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἀπλῶς μία μεταξὺ τῶν λοιπῶν Ὁμολογιῶν, ἀλλ' εἶναι ἡ μία, ἀγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἔχουσα πλήρη καὶ σαφῆ συνείδησιν τῆς ταυτότητος, τῆς ἐσωτερικῆς τῆς ὑποστάσεως καὶ τῆς διδασκαλίας τῆς μετὰ τὸ ἀποστολικὸν κήρυγμα καὶ τὴν παράδοσιν τῆς ἀρχαίας καὶ ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας. Αὕτη ἐδίδασκε, τόσο διὰ τῆς διδασκαλίας ὅσον καὶ διὰ τῆς μακροχρονίου αὐτῆς πορείας παρὰ τὸ πλεονὸν πάντοτε τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὸ ἀληθὲς πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας, τὸν οἰκουμενικὸν ἢ καθολικὸν αὐτῆς χαρακτήρα, τὴν ἀποστολὴν αὐτῆς ἐν μέσῳ λαῶν καὶ φυλῶν μὴ ἀνηκόντων εἰσέτι «εἰς τὴν μίαν ποίμνην»¹⁴⁹.

2) Τὸ φυσικὸν περιβάλλον τῆς Σχολῆς

Ὅλας αὐτὰς τὰς ἰδέας περὶ Ἐκκλησίας, τὰς σκέψεις περὶ «Κοινωνίας τῶν Ἐκκλησιῶν», καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ βιώματα περὶ συναδελφώσεως τῶν ἐθνῶν τῆς Πεντηκοστῆς ἢ Θεολογικῆ Σχολῆς τῆς Χάλκης τὰ μετέδιδεν εἰς τοὺς ἱεροσπουδαστὰς αὐτῆς διὰ μιᾶς διαρκοῦς καὶ ἀνεπαισθήτου εἰς τοὺς πολλοὺς μυστικῆς λειτουργίας, προσφέρουσα «τὰ Σὰ ἐκ τῶν Σῶν» καὶ προτρέπουσα «ἐνιδρυμένον ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς τὸν Θεόν»¹⁵⁰. Πρὸς καρποφόρον δὲ μετάδοσιν ὅλων αὐ-

τῶν ἡ Σχολὴ ἐχρησιμοποιοῦσε οὐχὶ μόνον τὸν ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῆς πολλῆς χρήσεως κίτρινον καὶ συνεχῶς φθειρόμενον χάρτην, οὐχὶ μόνον τὴν διάχυτον πατερικὴν παράδοσιν καὶ ζῶσαν ἱστορίαν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, οὐχὶ μόνον τὰ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἢ Λατίνων Φιλοσόφων κατὰ διαφόρους καιροὺς γραφέντα ἀξιόλογα αὐτῶν συγγράμματα, οὐχὶ μόνον τὴν σύγχρονον ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν Θεολογίαν μετὰ τὴν τελευταίαν λέξιν τῆς ὁποίας ἦτο ἐμπλουτισμένη ἢ περιφρημος καὶ πλουσία τόσο εἰς παλαιὰ ὅσον καὶ εἰς σύγχρονα συγγράμματα μεγάλη Βιβλιοθήκη τῆς Σχολῆς, ἀλλὰ, πρὸς τούτους, ἐχρησιμοποιοῦσε καὶ ἐν ἑτέρον βιβλίον, ἴσως τὸ κατ' ἐξοχὴν βιβλίον, τὸ ὁποῖον δύναται συγχρόνως νὰ ἀναγνώσῃ εὐκόλως ὁ σοφὸς καὶ ὁ ἀγράμματος, ὁ ἔμπειρος καὶ ὁ ἄπειρος, ὁ νέος καὶ ὁ γέρος, τὸ βιβλίον ποῦ καλεῖται «φύσις», ποῦ καλεῖται «κόσμος», καὶ τοῦ ὁποίου συγγραφεὺς καὶ τυπογράφος, ἄριστος συνθέτης καὶ ἐκτελεστὴς τῆς ὑμνωδίας του εἶναι ὁ ἐν τῇ Σχολῇ καὶ ὑπὸ τῆς Σχολῆς καθημερινῶς ὑμνούμενος καὶ εὐλογούμενος, δοξολογούμενος καὶ εὐχαριστούμενος Τριαδικὸς Θεός. Πρόκειται περὶ τοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖον ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Βαρσοβίας Διονύσιος, ἐπισκεφθεὶς τὴν Σχολὴν καὶ εὐρεθεὶς μέσα εἰς τὸ μεθυστικόν, ἀρωματωδὲς καὶ γοητευτικὸν αὐτῆς περιβάλλον, καὶ ἐνεργητικὰ κεντριθεὶς καὶ πλημμυρισθεὶς ἀπὸ τὴν ἄρρητον εὐδαιμονίαν τοῦ «ζῆν, κινεῖσθαι καὶ εἶναι»¹⁵¹, ἀνέγνωσε μετὰ μάτια τῆς ψυχῆς του, σταθεὶς δὲ πρὸ τῶν μεγαλοπρεπῶν αὐτῆς προτυλαίων καὶ αἰσθανθεὶς βαθεῖαν αἰσθητικὴν καὶ ψυχικὴν εὐφροσύνην ἀπὸ τὸ ὅλον ὄνειρῶδες θέαμα, τὸ ὁποῖον ἐξηπλοῦτο ἔμπροσθέν του, εἶπε πρὸς τοὺς ἀκολουθοῦσας αὐτοῦ: «Ὅταν ξανακατεβῆ ὁ Θεὸς στὸν κόσμον, ὡς τόπον διαμονῆς Του ἀσφαλῶς θὰ ἐκλέξῃ αὐτόν ἐδῶ τὸν τόπον τῆς Σχολῆς», διὰ τῆς ἀρμονίας τοῦ ὁποίου Αὐτὸς μὲν ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς διαπαιδαγωγεῖ τοὺς μαθητὰς τῆς, ἡ δὲ ἐννοία τῆς διανοήσεως, δηλοῦσα, κατὰ τὸν Πλάτωνα, τὴν ἀρμονίαν τοῦ νοῦς πρὸς τὴν καθόλου δημιουργίαν¹⁵², ἀναπτύσσεται κατὰ τὸν καλύτερον καὶ τὸν πλέον φυσικὸν αὐτῆς τρόπον. Ναί! Θὰ ἐκλέξῃ αὐτόν ἐδῶ τὸν σκορπίζοντα ἕνα εὐῶδες θυμίαμα κατασκευαστικῆς θρησκευτικότητος καὶ ἐκκλησιαστικῆς παιδείας καὶ σοφίας τόπον, ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἐπανευρίσκει τὸν ἑαυτόν του, νοιώθει καλύτερα τὸν συνάνθρωπόν του, ἀνακαλύπτει εὐκολώτερον τὸν Θεόν του, δέχεται εὐκαλοπίστως τὰ μηνύματα ποῦ ἔρχονται ἀπὸ μακρυνοὺς κόσμους διὰ τοῦ ἑλαφροῦ ζεφύρου τῶν πεύκων ποῦ καλύπτουν ὅλον τὸν λόφον, γίνεται περισσότερο εὐαίσθητος καὶ πλουσιώτερος ὁ ἐσωτερικὸς του κόσμος ἐρχόμενος εἰς ἐπαφὴν μετὰ τὸ περιβάλλον καὶ τὸ κτίριον τῆς Σχολῆς, μετὰ τοὺς μαθητὰς καὶ τοὺς Καθηγητὰς αὐτῆς, προσγειώνεται καὶ προσσαρμύζεται εὐκόλως συμμετέχοντας ὀπτικῶς, ψυχικῶς, πνευματικῶς καὶ σωμα-

148. Α' Κορ., 3,6-7.

149. Πρβλ. Ἰωάν., 10,16.

150. Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Ἐπιστολαί, II, 4 (ΒΕΠ, 55, 15,6-7).

151. Πράξ., 17,28.

152. Ἰδὲ ΠΛΑΤΩΝΟΣ, Νόμοι Α' 645α-ε καὶ I, 897b.

τικῶς εἰς πάντα τὰ λεγόμενα καὶ πραττόμενα εἰς τὸν χῶρον τοῦτον, βλέπει τὴν καθημερινότητα τοῦ ρυθμοῦ τῆς ζωῆς τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς νὰ βυθίζεται μέσα εἰς τὴν αἰωνιότητα καὶ τὴν αἰωνιότητα νὰ ἐμπλέκηται καὶ συναναστρέφεται μὲ τὴν καθημερινότητα, τέλος δὲ ἀνευ οὐδεμιᾶς ἰδιαιτέρας προσπάθειας ἐμπίπτει εἰς τὴν ἀντίληψίν του τὸ γεγονός, ὅτι οὐδεμία ἄλλη κατάσταση ζωῆς εἶναι τόσο κατάλληλος πρὸς τὸ φιλοσοφεῖν καὶ ζῆν ἐν καὶ κατὰ Χριστόν, ὅσον αὐτὸ ἐδῶ τὸ θεϊκὸν περιβάλλον τῆς Σχολῆς, ὅπου οἱ μαθηταὶ καλοῦνται «νὰ ἐφεύρουν τὴν τέχνην τῆς συγκαταθέσεως (τῆς ψυχῆς) ἀπέναντι τῶν πραγμάτων, εἰς δὲ τὸ σημεῖον τῶν ὁρμῶν των πρέπει νὰ τηροῦν ἐντατικὴν προσοχήν, διὰ νὰ ἀποβῶν αὐταὶ ἐπιφυλακτικαί, προσαρμοζόμεναι πρὸς τὸ αἶσθημα τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης καὶ σύμφωνα πρὸς τὴν ἐκάστοτε ἀξίαν τῶν πραγμάτων» (Ἐπικτητος).

Οὐδεὶς ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὸν μαγευτικὸν τοῦτον Λόφον τῆς Ἑλπίδος μετανοιωμένος. Ἀπὸ τὴν διαμονήν του ἢ καὶ τὴν ἀπλήν ἀκόμη εἰς αὐτὸν ἐπίσκεψίν του ἔχει πάντοτε κάτι τι τὸ σημαντικὸν καὶ οὐσιῶδες νὰ διδαχθῆ: Ὁ πιστὸς ἀπὸ τὸ ὑποστατικὸν τοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος καὶ ἀπὸ τὴν ἀμετακίνητον πίστιν του θὰ ἀνυψωθῆ εἰς τὴν σφαῖραν τῆς μυστικιστικῆς ἐκστάσεως, ὁ θρησκευτικῶς ἀδιάφορος θὰ φύγῃ ἀπὸ ἐδῶ πιστὸς, ὁ ἀπεγνωσμένος γεμᾶτος χρηστὲς ἐλπίδες καὶ προσδοκίαι καὶ ὁ κατήγορος τῆς κτίσεως, ἐὰν ὑπάρχῃ τοιοῦτος, κατ' ἐξοχὴν ὑμνωδὸς αὐτῆς, ἢ ὅποια «οὐ γὰρ ἐστὶ πονηρά, ἀλλὰ καὶ καλὴ καὶ δεῖγμα τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας καὶ δυνάμεως καὶ φιλοανθρωπίας ἐστίν»¹⁵³. Γενικῶς εἰπεῖν, ἕκαστος θὰ αἰσθανθῆ ἐδῶ ἐντονώτερον τὸ ζετύλιγμα καὶ τὸ πτερουγισμα τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς, τοῦ νοῦ καὶ τοῦ σώματός του, θὰ γίνῃ περισσότερο ρομαντικὸς καὶ γλαφυρὸς, γεγονός τὸ ὁποῖον ἀναντιρρήτως διαπιστώνεται τόσο εἰς τὸν γραπτὸν, ὅσον καὶ εἰς τὸν προφορικὸν λόγον τῶν ὁμοδιαίτων ἀποφοιτῶν τῆς Σχολῆς, ἐνῶ θὰ ζήσῃ ὅλως πηγαίως τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀρμονίας τῆς φύσεως καὶ τῆς συμμετρίας τῆς ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἀτενίζοντας τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἄρτιον ἐξ ἐπόψεως λειτουργικότητος ἐπιβλητικὸν κτίριον τῆς Σχολῆς, τὸ ὁποῖον ὅλως ἰδιαιτέρως τονίζεται ἀπὸ τὸ ὕψος καὶ τὸ ἦθος τοῦ φυσικοῦ τοπίου χρησιμεῖον ὡς «γέφυραν μεταγούσαν ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανόν», ἔτι δὲ καὶ τὴν γηρασμένην ἀπὸ τὰ χρόνια ἀλλὰ πάντοτε πλουσίαν εἰς φύλλωμα φλαμουριά, κάτω ἀπὸ τὸν πλούσιον ἴσκιον τῆς ὁποίας θὰ καθήσῃ διὰ νὰ ξεκουρασθῆ ὀλίγον, ὕστερα ἀπὸ τὸν ἀνηφορικὸν δρόμον τοῦ Λόφου τῆς Ἑλπίδος. Πρὶν ἢ εἰσέλθῃ εἰς τὸ κτίριον καὶ τὸν ἱερόν Ναόν τῆς Σχολῆς, θὰ καθήσῃ κάτω ἀπὸ αὐτὴν διὰ νὰ πάρῃ μίαν ἀνάσα, διὰ νὰ συμμετάσχη καὶ αὐτὸς σιωπηρῶς εἰς τὴν ἀμίμητον πρὸς τὸν Τριαδικὸν Θεὸν ψαλμωδίαν τῶν πουλιῶν ποὺ κάθονται

ἐπάνω εἰς τοὺς κλώνους τῆς φλαμουριάς, καὶ διὰ νὰ δροσίση τὴν γλῶσσαν του μὲ τὸ δροσερὸν ὕδωρ τοῦ φρεατίου, τὸ ὁποῖον κεῖται κάτωθεν αὐτῆς καὶ παραπλεύρως τῆς κυρίας καὶ ὅλως μεγαλοπρεποῦς καὶ ἐπιβλητικῆς εἰσόδου τῆς Σχολῆς συμμορφούμενος εἰς τοῦτο πρὸς τὴν προτροπὴν τοῦ ἡγουμένου Σαμουήλ:

«Ἵδωρ ἀρύσασθε γλυκύ, πῖετε δροσισθῆτε, τὸν Σαμουήλ ἡγούμενον ἅπαντες εὐχρηθῆτε, καὶ τοὺς φιλελήμονας κτήτορας συγχωρεῖτε, ὧν ἔργον τὸ ψυχοφελές, δέομαι, μιμηθεῖτε»¹⁵⁴.

Ἡ φώτισις, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἱερόν Φώτιον καὶ τὸν Πατριάρχην Γερμανὸν Δ', ὅπως ἀνακινήσῃ ὁ πρῶτος τὴν Μονὴν καὶ ὁ δευτέρως ἰδρύσῃ τὴν Σχολὴν (1844) μὲ πρῶτον Σχολάρχην τὸν τότε Ἀρχιεπίσκοπον καὶ μετέπειτα Μητροπολίτην Σταυρουπόλεως Κωνσταντῖνον Τυπάλλον¹⁵⁵, σαγηνεύσαν καὶ θέλγουσιν πάντα ἀνεξαιρέτως ἐπισκέπτῃν τοποθεσίαν τοῦ Λόφου τούτου τῆς Ἑλπίδος, ἀπέβλεπεν εἰς ἓνα συγκεκριμένον σκοπὸν, εἰς μίαν ὀρισμένην ἰδέαν, εἰς μίαν καλῶς καὶ ἐπακριβῶς καθωρισμένην πρόνοιαν, τ.ἐ. εἰς τὴν πρόνοιαν περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἐκκλησίας Του, περὶ τῆς δι' ὁρατῶν καὶ ἀοράτων σημείων ἐξάρσεως τοῦ καθολικοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος, περὶ ἐμφυτεύσεως κοσμοπολιτικῶν καὶ καθολικῶν ἰδεῶν εἰς τὸν νοῦν πάντων τῶν εὐελπίδων τῆς Ἐκκλησίας, τέλος δὲ εἰς τὴν πρόνοιαν περὶ βαθείας καλλιέργειας καὶ συνειδητοποιήσεως εἰς τὰς ψυχὰς καὶ τὰς καρδίας τῶν μαθητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης τῆς ἀδριεῖτου ἀνάγκης εἰρηνικῆς συμβιώσεως τῶν λαῶν, διακοινωνίας τῶν ἐθνῶν, διακοινωνίας τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἀρραγοῦς ἐσωτερικῆς ἐνότητος τῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, ἐνότητος ἐκφραζομένης ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τῆς ὁμοιομορφίας εἰς τὰ θέματα τῆς λατρείας καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτευματος, ἀφ' ἐτέρου δέ, ὅπερ καὶ τὸ σπουδαιότερον, διὰ τῆς κοινῆς πίστεως — ὑπὸ τὴν εὐφρότεραν καὶ οὐχὶ στενωτέραν αὐτῆς ἔνοιαν καὶ σημασίαν—, ἥτις καὶ θεωρεῖται ὡς ἀναγκαῖος ὅρος ἐπιτεύξεως τῆς μυστηριακῆς διακοινωνίας.

* * *

Ποῖος μαθητῆς καὶ ποῖος ἐπισκέπτης τῆς Πατριαρχικῆς ταύτης Σχολῆς ἀνεχώρει ἐξ αὐτῆς χωρὶς

154. Ἐπιγραφή περὶ τῆς κιστέρνας, κτηθείσης δαπάνης τοῦ ἡγουμένου Σαμουήλ (1753 ἢ 1757).

155. Πρέπει ἐνταῦθα νὰ σημειωθῆ ὅτι πρὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς κατὰ Χάλκην Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ Δ' (1844) ὁ προκατόχος αὐτοῦ Πατριάρχης Γρηγόριος ΣΤ' τὸ ἔτος 1839 ἱδρύσῃ Θεολογικὴν Σχολὴν ἐν Φαναρίῳ μὲ Σχολάρχην τὸν Βαρθολομαῖον Κουτλουμουσιανόν. Ἡ Σχολὴ ὅμως αὕτη δὲν ἐλειτούργησεν εἰ μὴ μόνον ἐν καὶ μόνον ἔτος, λόγῳ ἐλλείψεως οἰκονομικῶν πόρων.

153. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Πρὸς τοὺς ἐγκαλοῦντας, 3 (PG 49, 260).

νά κάμη βιώμα του την Ὁρθοδοξίαν, χωρίς νά γνωρίση τὰς δύο βαθυτέρας ἐνοίας τῆς φύσεως, τ.ἔ. τὸ μυστήριον καὶ τὴν ὠραιότητα, χωρίς νά μείνη ἐκστατικός ἐμπρὸς εἰς τὸ θέαμα καὶ εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἀνθρώπου, χωρίς νά αἰσθανθῆ νά πλημμυρίζεται ἡ ψυχὴ του ἀπὸ τὸ μυστικὸν φῶς, ἀπὸ τὸ πλούσιον πράσινον, ἀπὸ τὰ εὐδῶδη καὶ ποικίλα λουλούδια τοῦ κήπου τῆς Σχολῆς καὶ γενικώτερον ἀπὸ τὸ πλούσιον εἰς ποικίλας ἀποχρώσεις φυσικὸν περιβάλλον, χωρίς νά ἀντικρύσῃ καὶ νά ζήσῃ, ἔστω καὶ δι' ὀλίγας στιγμὰς τῆς ζωῆς του, τὴν οἰκουμενικότητα τοῦ κόσμου, ὃ ὁποῖος δὲν γνωρίζει σύνορα, δὲν γνωρίζει λαοὺς καὶ ἔθνη, ἀλλὰ γνωρίζει ἓνα καὶ μόνον, τὴν κορωνίδα τῆς δημιουργίας, τὸν βασιλέα του, τὸν ἄνθρωπον, διὰ τὸν ὁποῖον ἐδημιουργήθη ἐκ τοῦ μηδενός καὶ ἐξακολουθεῖ, χάρις εἰς τὴν θείαν φιλανθρωπίαν, νά κινῆται ἔτι συνεχῶς καὶ δυναμικῶς ἐντὸς τῆς σφαίρας τῆς ζωῆς διὰ νά διακονήσῃ, «συστενάζων καὶ συνωδίνων ἄχρι τοῦ νῦν»¹⁵⁶, τὸν ἄνθρωπον, διὰ νά ἐλευθερωθῆ οὗτος (ὃ κόσμος) μετὰ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης»¹⁵⁷, διὰ νά ἐξαγιασθῆ καὶ μεταμορφωθῆ «ἀπεκδεχόμενος τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ»¹⁵⁸, δοθέντος ὅτι «πρὸς τὸ βέλτιον μεταστήσεται σχῆμα καὶ πλείονος ἀπολαύσεται δόξης»¹⁵⁹, τέλος δὲ διὰ νά πληρωθῆ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ του ἀπὸ τὴν ὅλως αὐθόρμητον καὶ γνησίαν καὶ ὄχι βεβιασμένην καὶ ὑποκριτικὴν καλωσύνην τῶν Καθηγητῶν καὶ τοῦ λοιποῦ προσωπικοῦ τῆς Σχολῆς.

* * *

Ἐκ τοῦ Λόφου τούτου τῆς Ἐλπίδος τῆς κατ' Ἀνατολὰς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐκ τῶν μεγαλοπρεπῶν προτυλαίων τῆς Πατριαρχικῆς ταύτης δι-ορθοδόξου καὶ διαχριστιανικῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ὁ πνευματικὸς αὐτῆς ἰδρυτής, ὁ Θεός, ἐδείκνυε σιωπηλῶς καὶ ἐξακολουθεῖ ἔτι νά δεικνύῃ εἰς τοὺς μεταρσιουμένους μαθητὰς αὐτῆς, ὡς καὶ εἰς πάντα αὐτῆς ἐπισκέπτῃν καὶ θαυμαστὴν τὸ μέρος ὅπου συναντῶνται δύο διαφορετικοὶ κόσμοι, δύο ἀπέραντοι ἡπειροί, δύο πολιτισμοί, δύο διαφορετικὰ νοοτροπία τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ζῆν, δύο ἢ περισσότεροι λαοί, δύο Ὁρησκεῖαι, «δύο Θεοί», ἥτοι ὁ Θεὸς τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀγνότητος καὶ ὁ θεὸς τῆς ὑλικῆς ἀπολαύσεως καὶ τῆς σαρκικῆς ἡδονῆς, ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ ὁ θεὸς τῆς βίας, ὁ Θεὸς τῆς πνευματικῆς λατρείας καὶ δοξολογίας καὶ ὁ θεὸς τῆς τυπικῆς λατρείας, ὁ Θεὸς τῆς ἀρμονίας καὶ τοῦ κάλλους καὶ ὁ θεὸς τῆς δυσαρμονίας, ὁ Θεὸς τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς ἀπείρου πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἀγάπης καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀπλῆς θρησκευτι-

κῆς ἀνοχῆς πρὸς τοὺς ἀπίστους». Καὶ εἰς τὰς δύο ταύτας διηρημένας ἡπείρους κατοικεῖ ὁ «πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστιν, τῶν δὲ οὐκ ὄντων ὡς οὐκ ἔστιν»¹⁶⁰, ὅστις καὶ ἀποτελεῖ τὴν κατ' ἐξοχὴν μεταξὺ αὐτῶν ἐνωτικὴν δύναμιν καὶ πνευματικὴν κληρονομίαν, καὶ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ὁποῖου δοκιμάζεται ἡ ἀγάπη, ἡ ὁποία πάντα πρέπει νά σταυρωθῆ, διότι τελικῶς αὐτὸς εἶναι ὁ ὑπέρτατος νόμος τοῦ Θεοῦ.

Τὸ εἰδυλιακὸν τοῦτο μέρος, ὅπου γίνεται, θεία ἐπιστασία, σιωπηλὰ καὶ ἀνεπαίσθητα ἢ συνάντησις τῶν δύο τούτων κόσμων, τῶν δύο τούτων ἱστοριῶν, τῶν δύο τούτων σκέψεων, τῶν δύο τούτων ἀρχαίων καὶ ἅμα συγχρόνων πολιτισμῶν, παρουσιάζεται, ἐνώπιον τοῦ ἰσταμένου ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῶν προτυλαίων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐνὸς μεγαλοπρεπεστάτου, φαντασμαγορικοῦ, φυσικοῦ θεάματος, ὅπου τὰ ὕδατα τῆς μιᾶς θαλάσσης χορεύουν μετὰ τὰ ὕδατα τῆς ἄλλης, ὅπου ὁ ἄνεμος τὰ μεταφέρει ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν εἰς τὴν ἄλλην διὰ νά φιλήσουν μετὰ τὸ ἄδολον καὶ ἀνυπόκριτον φιλὶ τοὺς τὰ παράλια τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης ἡπείρου ἐνώνοντας αὐτά, ὅπου τὰ κύματα τῆς θαλάσσης τῆς μιᾶς ἡπείρου συναντῶνται μετὰ τὰ τῆς ἄλλης καὶ ὡς δύο παλαιοὶ φίλοι ἀγκαλιάζονται διὰ νά ζήσουν μαζί συνεχίζοντας, ἠνωμένοι πλέον καὶ ἀδελφωμένοι, τὴν πορείαν των πρὸς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην ἡπειρον, ὅπου τὸ ἄλας τῆς μιᾶς θαλάσσης ἔρχεται διὰ νά ἀλμυρῆσῃ τὰ παράλια τῆς ἄλλης, ὅπου ὁ βυζαντινὸς πολιτισμὸς συναντᾶται μετὰ τὸν μεσαιῶνα τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Δύσεως, καὶ ὅπου ἡ γηραιὰ Εὐρώπη δίδει τὸ χέρι της εἰς τὴν Ἀσίαν, σημεῖον καὶ αὐτὸ τῆς πορείας τῶν δύο ἡπείρων πρὸς μίαν κοινὴν κατεύθυνσιν, πρὸς ἓνα συγκεκριασμὸν τῶν δύο πολιτισμῶν, πρὸς δημιουργίαν ἐνὸς ἀσφαλεστέρου εἰρηνοποιοῦ μέλλοντος, τὸ ὁποῖον θὰ χαρῖσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν δυνατότητα νά ἀναπτύχθωσιν ἔτι περαιτέρω πνευματικῶς, διὰ νά σεβασθῆ ὁ ἓνας τὸ πιστεῦμα τοῦ ἑτέρου ἢ τὴν ὄντολογικὴν αὐτοῦ ὑπαρξιν, τὸ δικαίωμα τοῦ ζῆν καὶ θρησκεύειν κατὰ βούλησιν καὶ συνείδησιν, τὸ δικαίωμα τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἐκφράζεσθαι ἐλευθέρως, προσέτι δὲ καὶ τὸ κατάλληλον πνευματικὸν περιβάλλον διὰ νά γίνωσιν οὗτοι καλοὶ ἀγαθοί: «οὐ γὰρ φύσει, μαθήσει δέ, οἱ καλοὶ ἀγαθοὶ γίνονται, καθάπερ ἰατροὶ καὶ κυβερνήται»¹⁶¹. Μόνον ὅταν θριαμβεύσῃ τὸ πνεῦμα τοῦτο τῆς καταλλαγῆς καὶ συνδιαλλαγῆς οἱ κατέχοντες θὰ ἐννοήσουν καλῶς τὸ συμφέρον τους, θὰ ἀφαιρέσουν τὰς παρωπίδας καὶ θὰ ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τὸν ἄρρωστον ἐθνικισμὸν τους παύοντες τὸν μέχρι σήμερον καλῶς μεθοδευμένον καὶ συστηματικῶς καὶ ἀνελεῆτως ὀρ-

156. Ρωμ., 8,22.

157. Ρωμ., 8,21.

158. Πρβλ. Ρωμ., 8,19.

159. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Περὶ τῆς Ἀν-
νηγ, I, 2 (PG, 54,636).

160. Ἰδὲ ΠΛΑΤΩΝΟΣ, Πρωταγόρας, Ἀποσπ. Β'.

161. Πρβλ. ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ, Στρω-
ματεῖς, I, 6, ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ, Ἐπιστολὴ πρὸς
Γρηγόριον, IV (PG, 11, 90), ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟ-
ΜΟΥ, Ὁμιλία εἰς Λάζαρον, III (PG, 48, 995).

Η ΘΕΣΙΣ ΚΑΙ Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΙΕΡΕΩΣ — ΠΟΙΜΕΝΟΣ *

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Γενικαὶ ἀρχαὶ ἐξασκήσεως τῆς ποιμαντικῆς διακονίας — χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα.

§ 1. Συναίσθησις τῆς θέσεως καὶ ἀποστολῆς τοῦ ποιμένου.

α) Εἶδη τῆς ποιμαντικῆς διακονίας.

Μετὰ τὴν ἀνωτέρω ἔμμεσον, μετὰ μεγάλης λεπτότητος καὶ διακριτικότητος, ἀπαριθμησιν τῶν προϋποθέσεων διὰ τὴν ἀνάληψιν καὶ ἐξάσκησιν τῆς ποιμαντικῆς διακονίας, ὁ Ἀπ. Πέτρος ἀπευθύνεται εὐθέως καὶ ἀμέσως πρὸς τοὺς ποιμένας, διὰ νὰ περιγράψῃ τὴν θέσιν καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν καὶ νὰ ὑποδείξῃ ὠρισμένας ιδιότητες, ὠρισμένα εἰδικὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα αὐτῶν καὶ τῆς ποιμαντικῆς των διακο-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 178 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

γωνόμενον διωγμὸν τῶν ὁμογενῶν, ὁ ὁποῖος ἀποβλέπει εἰς τὴν ὀριστικὴν ἐξόντωσιν τῶν τελευταίων ὑπολειμμάτων τῶν Βυζαντινῶν διὰ τοὺς ὁποίους ὁ ἔθνικὸς ποιητὴς Κ. Παλαμάς ἔγραφε:

«Χαρὰ σ' ἐσᾶς, Ἑλλαδικοὶ
δόξα σ' ἐσᾶς, Πολίτες
δράκοι καὶ δρακοντόπουλα
Ρωμαίηκι Λεβεντιά»¹⁶².

* * *

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Μητροπολίτης Περιστερίου

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ (ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ) ΖΑΦΕΙΡΗΣ

Καθηγητὴς Πανεπιστημίου

162. ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ, Φλογοῦρα τοῦ Βασιλιᾶ, Λόγος Δ'.

νίας, ὥστε πράγματι νὰ ἀποβῇ αὕτη θεοφιλὴς, ἐπιτυχὴς καὶ καρποφόρος.

Ἀπευθυνόμενος, λοιπόν, πρὸς τοὺς συμπρεσβυτέρους του προτρέπει αὐτοὺς διὰ προστακτικῆς ὁριστοῦ χρόνου, λέγων: «Ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ».

Εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς τὸ ρῆμα ποιμαίνειν χρησιμοποιούμενον ἐπὶ τῶν ζώων, δηλοῖ τὴν ὅλην φροντίδα τοῦ ποιμένου διὰ τὸ ποίμνιον καὶ ὄχι μόνον διὰ τὴν παροχὴν τροφῆς²⁷. Μεταφορικῶς δὲ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων δηλοῖ ἀρχεῖν, ὀδηγεῖν, διοικεῖν, ἡγεμονεῦειν²⁸. Τὴν αὐτὴν ἐπὶ τῶν ζώων ἔνοιαν ἔχει τὸ ρῆμα καὶ εἰς τοὺς Ὁ, ἐνῶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων τοῦτο προσλαμβάνει πνευματικώτερον περιεχόμενον. Ἡ ἰδέα περὶ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ ὡς ποίμνης τοῦ Θεοῦ εἶναι βαθυτάτη εἰς τὴν Π.Δ.²⁹, ἐνῶ ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας καλεῖται ποιμὴν τοῦ λαοῦ τούτου³⁰.

Εἰς τὴν Κ. Δ. τὸ ρῆμα τοῦτο χρησιμοποιεῖται δις ἐπὶ τῶν ζώων (Λουκ. 17,7 καὶ Α' Κορ. 9,7), ἐνῶ εἰς τὰς λοιπὰς περιπτώσεις χρησιμοποιεῖται περὶ τῶν πιστῶν ἢ τὴν Ἐκκλησίαν (Ἰωάν. 21,16. Πράξ. 20,28. Ἰούδα 12. Ἀποκ. 7,17)³¹. Ἰδιαιτέρως ἐπὶ τῶν πρεσβυτέρων ὡς ποιμένων τῶν διαφόρων ἐκκλησιῶν τοῦτο χρησιμοποιεῖται μόνον ἐνταῦθα (Α' Πέτρ. 5,2) καὶ ἐν Πράξ. 20,28, ἐνῶ ἐν Ἐφεσ. 4,11 ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Θεὸς ἔθεσεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διαφόρους λειτουργούς, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ τοὺς Ποιμένας³².

Περὶσσότερον συγκεκριμένως τὸ «ποιμάνατε» εἰς τὴν ὑπὸ μελέτην περικοπήν, ὅπως θὰ διαπιστώσωμεν καὶ ἀπὸ τοὺς κατωτέρω στίχους ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν διοικητικὴν φροντίδα διὰ τὸ ποίμνιον καὶ ὄχι μόνον εἰς τὸ πνευματικὸν καθῆκον τοῦ ποιμένου. Ἴσως

27. Πρβλ. Ὁμήρου, Ὀδύσσεια, I, 188, Ἰλιάς, Z, 25, Λ 106, Πλάτωνος Πολιτεία 345 C, Θεαίτητος 174 D κ.ξ.

28. Πρβλ. Ἀισχύλου, Εὐμενίδες 91, Πλάτωνος, Θεαίτητος 174 D, Νόμοι 735 A κ.ξ.

29. Π.χ. Ψαλμ. 22,1 ἐξ., Ἦσ. 40,11, Ἰεζεκ. 34,1-10.

30. Πρβλ. Μιχ. 5,2, Β' Βασ. 5,2, Α' Παραλ. 11,2 κ.ξ.

31. Εἰς τὴν Ἀποκ. 2,27.12, 5.19.15 παρατίθεται τὸ Ψαλμ. 2,9 ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ ὡς μέλλοντος ποιμένου τῶν ἐθνῶν.

32. Πρβλ. Χρ. Βούλγαρη, ἔθθ' ἄνωτ., σελ. 249. Πρβλ. καὶ J. Schneider, ἔθθ' ἄνωτ., σελ. 88.

εἰς τοῦτο λαμβάνη ὁ Ἄπ. Πέτρος ἀφορμὴν καὶ ἀπὸ μίαν σαφῆ καὶ ζωντανὴν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν «δίνει τὸ Ἰεζ. 34, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὸν κόπο τὸν καθημερινὸ πού ἀπαιτεῖται γιὰ νὰ βρεθεῖ βοσκή, νὰ διαφυλαχθοῦν τὰ ζῶα ἀπὸ τοὺς κλέφτες καὶ τὰ ἀγρίμια, νὰ ἀναζητηθοῦν τὰ παραπλανημένα καὶ νὰ γιαντρετοῦν τὰ ἄρρωστα πρόβατα», καὶ «πού χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὸν προφήτη (Ἰεζεκιήλ) γιὰ τοὺς ποιμένες τοῦ Ἰσραήλ»³³.

Κατ' ἀνάλογον τρόπον καὶ ὁ Χριστιανὸς ποιμὴν ἔχει ἐπιφορτισθῆ ἀπὸ τὸν Θεὸν μὲ τὴν φροντίδα τῆς τροφοδοσίας, τῆς εὐλογίας καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν πιστῶν διὰ τῶν ἱερῶν μυστηρίων καὶ ἀκολουθιῶν. Ἔχει ἐπιφορτισθῆ μὲ τὴν φροντίδα τῆς διδασκαλίας, τῆς κατηχήσεως, τῆς παρακλήσεως, τῆς νοουθεσίας καὶ τῆς παρηγορίας. Ἔχει ἐπιφορτισθῆ μὲ τὴν φροντίδα τῆς διαφυλάξεως τοῦ ποιμνίου ἀπὸ κάθε ἐξωτερικὸν ἢ ἐσωτερικὸν ἐχθρὸν, ἀπὸ τὸν ἄθεον ὑλισμὸν ἢ ἰδεολογισμὸν καὶ ἀπὸ τὸν ἄτακτον αἵρετικὸν ἢ σχισματικὸν. Ἔχει ἐπιφορτισθῆ μὲ τὴν φροντίδα τῆς θεραπείας τῶν ἀσθενῶν, μάλιστα δὲ τῶν πνευματικῶς, καὶ τῆς ἐπουλώσεως τῶν πληγῶν ἀπὸ τὰ τυχόντα παραστρατήματα ἢ παραπατήματα τῶν Χριστιανῶν. Ἔχει ἐπιφορτισθῆ τέλος μὲ τὴν φροντίδα καὶ τὴν ἀγωνία τῆς ἀναζητήσεως τῶν πλανηθέντων καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς τῶν μέσα εἰς τὴν ποιμνίαν (ἀρχὴ τῆς ἀναζητήσεως)³⁴. Καὶ ἀκόμη ἔχει ἐπιφορτισθῆ μὲ τὴν φροντίδα³⁵ τῆς αὐξήσεως τοῦ ποιμνίου τοῦ Κυρίου.

β. Ἡ ἀνευ διακρίσεων διαποιμάνσεις τοῦ οἴκειου ποιμνίου

Φυσικὰ αὐτὰς τὰς ὑποχρεώσεις ἔχει ὁ καλὸς ποιμὴν πρὸς ὀλόκληρον τὸ ποιμνίον του, πρὸς ὅλον τὸ ποιμνίον, τὸ ὁποῖον τοῦ ἔχει ἀνατεθῆ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὅχι πρὸς ἓνα μόνον τμήμα αὐτοῦ, πού ἴσως τυγχάνει νὰ εἶναι «ὀπαδοί» του, ἢ ἔστω συμπαθεῖς εἰς αὐτόν, συγγενεῖς ἢ φίλοι. Δι' αὐτὸ καὶ χρησιμοποιεῖ τὸ ὀριστικὸν ἄρθρον «τό». Λέγει ποιμάνατε «τὸ ποιμνίον» ὀλόκληρον τὸ ποιμνίον, ὅχι μέρος αὐτοῦ. Βεβαίως, κάθε τμήμα αὐτοῦ νὰ τὸ φροντίζετε ἀναλόγως μὲ τὰς ἀνάγκας του (ἀρχαὶ τῆς μεθοδικότητος καὶ τῆς ἐξατομικεύσεως)³⁶. Ἄλλὰ

33. Βασ. Στογιάννου, ἐνθ. ἄνωτ., σελ. 430.

34. Ἰω. Κορναράκη, Ποιμαντικὴ μετὰ στοιχείων Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας, Ἀθήναι 1972, σελ. 123 ἐξ.

35. Τὸν κληρικὸν ὁ ὁποῖος δὲν καταδέχεται «τὴν λειτουργίαν, καὶ τὴν φροντίδα τοῦ λαοῦ, τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῶν» τιμωρεῖ ὁ λστ' ἀποστολικὸς κανὼν μὲ ἀφορισμὸν (Π ὀ τ λ ἦ, τόμ. Β', σελ. 48).

36. Πρβλ. Σπ. Μακρῆ, Ἐπίτομος Ποιμαντικῆ, Ἀθήναι 1953, σελ. 152 ἐξ., Κων/νου Μουρατίδου, Χριστοκεντρικὴ Ποιμαντικὴ ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, Ἀθήναι 1975, σελ. 68 ἐξ. καὶ Ἰω. Κορναράκη, ἐνθ. ἄνωτ., σελ. 114 ἐξ. καὶ 122 ἐξ.

πάντως ἡ μέριμνα καὶ ἡ φροντίδα θὰ περιλαμβάνη τὸ σύνολον, δὲν θὰ περιορίζεται μόνον εἰς μερικὰ πρόσωπα.

Ἄναντιροῦτως, λοιπόν, ἡ φροντίδα αὐτὴ ἢ ποιμαντικὴ θὰ ἀσκεῖται καὶ θὰ ἐξικνεῖται εἰς ὅλον τὸ ποιμνίον, ἀλλὰ εἰς τὸ ποιμνίον, τὸ ὁποῖον ἀνήκει, τὸ ὁποῖον ἔχει ἀνατεθῆ, εἰς ἕκαστον ποιμένα. Δι' αὐτὸ καὶ λέγει «τὸ ἐν ὑμῖν ποιμνίον». Τὸ ποιμνίον «τὸ καθ' ὑμᾶς· τὸ ἐν τῇ πόλει ἢ τῷ τόπῳ, ὅπου εἴσθε ἐγκατεστημένοι ὡς πρεσβύτεροι»³⁷, ἢ ἀκόμη τὸ ποιμνίον «τὸ ἐμπειπιστευμένον εἰς ὑμᾶς»³⁸, ὅχι εἰς ἄλλοτριον, εἰς ξένον ποιμνίον, ὅχι εἰς ποιμνίον ἄλλης ἐνορίας ἢ ἐπισκοπῆς. Δὲν θὰ ἐπιδίδεσθε εἰς παρ' ἐνορίαν πράξεις³⁹.

Ἴσως ἀκόμη ὁ προσδιορισμὸς «τὸ ἐν ὑμῖν ποιμνίον» νὰ ἐννοῖ τὸ παρ' ὑμῖν, τὸ πλησίον ὑμῶν ποιμνίον, ὅποτε ὑποδεικνύει καὶ τὴν παραμονὴν τοῦ ποιμένος «κοντὰ στοὺς πιστοὺς, ἀφοῦ δὲν νοεῖται ποιμαντικὴ ἐξ ἀποστάσεως»⁴⁰, ἢ μᾶλλον δὲν εἶναι εὐχερῆς καὶ ἀρκετὰ λυσιτελεῖς μίᾳ τοιαύτῃ ποιμαντικῇ φροντίδι⁴¹. Ἐνίσχυσις τῆς τοιαύτης ἀπόψεως ἐπιτυγχάνεται διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν δύο «ἐν ὑμῖν-ἐν ὑμῖν», τοῦ παρόντος στίχου 2, καὶ τοῦ στίχου 1. «Πρεσβυτέρους οὖν ἐν ὑμῖν» λέγει εἰς τὸν στ. 1 πρὸς τοὺς Χριστιανούς ὁ Ἄπ. Πέτρος. «Ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποιμνίον», λέγει ἐνταῦθα ὁ Ἄπ. Πέτρος πρὸς τοὺς ποιμένας. Θὰ ἠδύνατό τις νὰ συνοψίσῃ: Οἱ πρεσβύτεροι ἐν μέσῳ τῶν Χριστιανῶν, οἱ Χριστιανοὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων.

Ἄλλὰ πέρα αὐτῆς τῆς ἐπιθυμητῆς τοπικῆς ἐγγύτητος καὶ γειτνιασεως ποιμένος καὶ ποιμαινομένων, ὁ συνδυασμὸς αὐτὸς τῶν δύο «ἐν ὑμῖν» μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἀναχθῶμεν καὶ εἰς τὸν πνευματικὸν τομέα. Ὁ συνδυασμὸς δηλονότι αὐτὸς μᾶς δίδει τὴν ἐννοίαν τῆς ἀλληλοπεριχωρήσεως καὶ τῆς ἀλληλεξαρτήσεως, τὸν τόνον τῆς ἀμοιβαιότητος, τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς ἀγάπης, ἢ ὁποῖα ὀφείλει νὰ διέπῃ τὰς σχέσεις μεταξὺ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν.

37. Παν. Τρεμπέλα, ἐνθ. ἄνωτ., σελ. 376.

38. J. Bengeli, Gnomon Novi Testamenti, edit. VIII, Stuttgartiae 1891, σελ. 538.

39. Τὴν «παρ' ἐνορίαν» πράξιν ἀπαγορεύουν καὶ τιμωροῦν καὶ οἱ κάτωθι κανόνες: λε' Ἀγ. Ἀποστόλων, ιε' τῆς Α' Οἰκουμ. Συνόδου, β' τῆς Β' Οἰκουμ. Συνόδου, η' τῆς Γ' Οἰκουμ. Συν., ε' τῆς Δ' Οἰκουμ. Συν., ιγ' Ἀγκύρας, ιγ' καὶ κβ' Ἀντιοχείας, γ' Σαρδικῆς, μη' (νζ') Καρθαγένης κ.ά.

40. Βασ. Στογιάννου, ἐνθ. ἄνωτ., σελ. 431.

41. Οἱ κανόνες οα' καὶ ρα' τῆς Καρθαγένης, ἀπαγορεύουν τὴν ἀμέλειαν τῶν ἰδίων τόπων-ἐκκλησιῶν καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐξ αὐτῶν. Βεβαίως σήμερον εἶναι δυνατὴ καὶ διὰ τῶν μέσων ἐπικοινωνίας ὡς καὶ δι' ἀλληλογραφίας μίᾳ ποιμαντικῇ φροντίδι, ἀλλ' ἀναμφισβητήτως ὑπολείπεται τοῦ προσωπικοῦ καὶ ζωντανοῦ ποιμαντικοῦ διαλόγου.

Και ἡ τοιαύτη ἀτμόσφαιρα τῆς κοινωνίας, τῆς ἀμοιβαιότητος, ἀλλὰ καὶ τῆς ἰσότητος γίνεται περισσότερο αἰσθητή, ὅταν παρατηρήσωμεν, ὅτι καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις χρησιμοποιοῦν ἀπαράλλακτως τὴν ἐκφρασιν «ἐν ὑμῖν». Οὐτε εἰς τὴν πρώτην περιπτωσιν λέγει «τοὺς ἐφ' ὑμᾶς» ποιμένας, ὅπως εἶδομεν ἀνωτέρω, οὔτε εἰς τὴν δευτέραν λέγει τὸ «ὑφ' ὑμᾶς» ποιμνιον. Οἱ ποιμένες, εἶναι ποιμένες, εἶναι φύλακες, ὁδηγοί, τροφοδοτοί, ἰατροί, δὲν εἶναι κύριοι τοῦ ποιμνίου οὔτε ἄρχοντες αὐτοῦ. Πῶς ἄλλως τε θὰ ἔλεγεν «ποιμάνατε τὸ ὑφ' ὑμᾶς ποιμνιον», ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ ποιμένες συμπεριλαμβάνονται μέσα εἰς τὸ ποιμνιον αὐτό; Καὶ αὐτοὶ δὲν ἀνήκουν εἰς τὴν ποιμνην τοῦ Χριστοῦ; Ἄλλως τε ἓνα σώμα δὲν ἀποτελοῦν ὅλοι οἱ πιστοὶ χριστιανοί, συμφώνως καὶ πρὸς ἄλλα χωρία τῆς Ἀγ. Γραφῆς; Βλέπομεν ἐδῶ πόσον ἔντονα ὁ Ἀπ. Πέτρος ἔζη αὐτὴν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐνότητα καὶ πόσον αὐτὴ διαποτίζει τὰς ἐκφράσεις του!

Τὸ γεγονός αὐτὸ μᾶς δίδει τὸ δικαίωμα νὰ εἰπωμεν περαιτέρω, ὅτι διὰ τῶν πληθυντικῶν «ποιμάνατε» καὶ «ἐν ὑμῖν» προφανῶς ὑποδεικνύει ὁ Ἀπ. Πέτρος τὴν συνεργασίαν, τὴν ὁποίαν ὀφείλουν νὰ ἔχουν μεταξύ των οἱ ποιμένες (ἀρχῆς τῆς συνεργασίας)⁴² προπαντὸς καὶ ἰδίως, ὅταν εὐρίσκονται εἰς τὴν αὐτὴν ἐνορίαν, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον, ἐφ' ὅσον ἔχουν ἀναλάβῃ τὴν διαποιμνισιν τοῦ αὐτοῦ Χριστιανικοῦ ποιμνίου.

γ) Ὁ ποιμὴν ὡς ἐντολοδόχος τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ὀλοκληρῶνει ὁ Ἀπ. Παῦλος τὰς ἀπόψεις του καὶ τὰς ὑποδείξεις του ὡς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ ποιμένος ἐντὸς τοῦ ποιμνίου, ὑπογραμμίζων σαφῶς, ὅτι τὸ ποιμνιον αὐτὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ: «Ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποιμνιον τοῦ Θεοῦ», τονίζει. Τὸ ποιμνιον αὐτὸ δὲν εἶναι ἰδικόν σας, λέγει εἰς τοὺς ποιμένας, εἶναι τοῦ Θεοῦ⁴³. Δὲν εἶναι κτῆμα σας, δὲν εἶναι κἀν ἔργον σας⁴⁴ ἢ δημιούργημά σας⁴⁵. Εἶναι, λοιπόν,

42. Πρβλ. Ἰω. Κορναράκη, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 127.

43. Ἡ ἰδέα ὅτι τὸ ποιμνιον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν Κύριον καὶ Θεὸν καὶ ὄχι εἰς τοὺς ποιμένας ἀπαντᾷ καὶ ἐν Ἰεζεκ. 34,31, Ψαλμ. 99,3, Ἰωάν. 10,11 καὶ 21,15-17, Πράξ. 20,28, Ἐβρ. 13,20, Ἀ' Πέτρ. 2,25.

44. Πρβλ. Λουκ. 17,10: «Ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι δοῦλοι ἀρχεῖοί ἐσμεν, ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν».

45. Πρβλ. Ἀ' Κορ. 2,6-7: «Ἐγὼ (ὁ Παῦλος) ἐφύτευσα, Ἀπολλῶς ἐπότισεν, ἀλλὰ ὁ Θεὸς ἠῤῥξανεν· ὥστε οὔτε ὁ φυτῶν ἐστὶν τι οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ ἀυξάνων Θεός». Καὶ ὁ Ἀγ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος διδάσκει: «Ὁ δὲ λοιπὸν, ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστὸς τις εὐρεθῇ. Τοῦτόστιν, ἵνα μὴ τὰ δεσποτικὰ σφετερισθῆται, ἵνα μὴ ὡς δεσπότης ἐαυτῷ ἐκδικῆ, ἀλλ' ὡς οἰκονόμος διοικῆ» (Ὁμιλία 10, εἰς Ἀ' Κορινθίους, PG 61,84).

ἔργον τοῦ Θεοῦ: Καὶ τὸ ὀλιγώτερον πού θὰ ἠδύνατο τις ἐναυῦθα νὰ σχολιάσῃ εἶναι, ὅτι δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μεταχειρίζεται αὐτὸ τὸ ποιμνιον ὁ ποιμὴν, ὅπως αὐτὸς θέλει, ἀλλὰ ὅπως ὁ Θεὸς τοῦ ἔχει προδιαγράψει. Ὅπως τοῦ ἔχει ὀρίσει ὁ κύριος τοῦ ποιμνίου εἰς τὴν Ἀγ. Γραφήν⁴⁶ καὶ εἰς τοὺς ἰ. κανόνας τῆς Ἐκκλησίας⁴⁷

Ἄλλως, «οἱ ποιμένες διατρέχουν τὸν κίνδυνον νὰ ἀσκοῦν τὸ ποιμαντικὸν ἔργον ἀνθρωποκεντρικῶς, ἥτοι κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν κρίσιν καὶ ὄχι κατὰ τὸ φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας»⁴⁸.

Ὅτι τὸ ποιμνιον αὐτὸ δὲν εἶναι κτῆμα τῶν κληρικῶν διακρίνεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ διαποιμνισιν τοῦ ποιμνίου ὑπ' αὐτῶν δὲν εἶναι μόνιμος, δὲν εἶναι αἰώνια, ἀλλὰ εἶναι προσωρινή. Εἶναι μόνον δι' αὐτὴν τὴν ζωὴν. Αὐτὸ διαφαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ἀορίστου «ποιμάνατε». Δὲν λέγει «ποιμάνετε». Ποιμάνετε διὰ μίαν ὀρισμένην περίοδον, ὄχι διὰ πάντοτε, ὄχι εἰς τοὺς αἰῶνας. Μὲ αὐτὴν τὴν ἐρμηνείαν, νομίζομεν, δικαιολογεῖται καλλίτερον καὶ ἡ ὑπαρξίς τοῦ ἀορίστου «ποιμάνατε», ἀντὶ τοῦ ἐνεστῶτος «ποιμαίνετε».

46. Ὅτι ἡ Ἀγ. Γραφή περιέχει τὸ θεῖον θέλημα πρβλ. μεταξύ ἄλλων τὸ Β' Τιμ. 3,16: «Πᾶσα γραφή θεόπνευστος καὶ ὀφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἐλεγμὸν, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ» (Πρβλ. καὶ J. N. Voornhoeve (Μτφρ. Φ. Γ. Π.), Ἡ Θεοπνευστία τῆς Ἀγίας Γραφῆς, Ἀθήναι 1950, Β α σ. Β ἐ λ λ α, Ἡ αὐθεντία τῆς Βίβλου κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1951, Pan. Bratsiotis, Ein orthodoxer Beitrag zum Thema: Die Auctorität der Bibel Heute, Ἐκδ. Oikumene, Zürich-Frankfurt a. M. 1951, Ἀρχιμ. Σ π. Μ π ι λ ἄ λ η, Ὁ βασιλεὺς τῶν βιβλίων (Ἡ Βίβλος), Ἀθήναι 1960, κ. ἄ.

47. Ἀλλὰ καὶ ὅτι οἱ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας ἐκφράζουν καὶ μεταφράζουν τὸ θεῖον θέλημα ἴδε καὶ τὸν ἀ' καν. τῆς Ζ' Οἰκουμ. Συνόδου, ὅπου διακηρύσσεται: «Ἀσπασίως τοὺς θεῖους κανόνας ἐνστερνιζόμεθα καὶ ὀλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατῦνομεν τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν σαλπύγγων τοῦ Πνεύματος πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν τε Ἀγίων ἐξ Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν τοπικῶς συναθροισθεισῶν ἐπὶ ἐκδόσει τοιοῦτων διαταγμάτων καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν· ἐξ ἐνὸς γὰρ καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος ἀύγασθέντες, ὤρισαν τὰ συμφέροντα» (Ρ ἄ λ λ η - Π ο τ λ ῆ, τόμ. Β', σελ. 556). Πρβλ. περαιτέρω: Κ ω ν. Μ ο υ ρ α τ ἰ δ ο υ, Τὸ αἰώνιον κύρος τῶν ἱερῶν κανόνων, Ἀθήναι 1972, τοῦ αὐτοῦ, Οἱ ἱεροὶ κανόνες «στῦλος καὶ ἐδραῖωμα» τῆς Ὁρθοδοξίας, Ἀθήναι 1972, σελ. 9, Β λ. Φ ε ι δ ἄ, Ἱστορικοκανονικαὶ καὶ ἐκκλησιολογικαὶ προϋποθέσεις ἐρμηνείας τῶν ἱερῶν κανόνων, Ἀθήναι 1972, σελ. 44 καὶ Π α ν. Μ π ο ὑ μ η, Τὸ κύρος καὶ ἡ ἰσχὺς τῶν ἱερῶν Κανόνων (Ἀυθεντικότης καὶ λειτουργικότης τῶν ἰ. κανόνων), Ἀθήναι 1975, σελ. 8 ἐξ. κ. ἄ.

48. Ἀ ρ χ ι μ. Γ. Κ α ψ ἄ ν η, Ἡ ποιμαντικὴ διακονία κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, Πειραιεὺς 1976, σελ. 101-102.

Περαιτέρω ἡ ἰδέα, ὅτι τὸ ποιμνιον δὲν εἶναι ἰδι-
κόν τους διευκρινίζεται καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον, κατὰ τὸν
ὁποῖον οἱ πρεσβύτεροι πρέπει νὰ ποιμαίνουν τὸ ποι-
μνιον αὐτὸ καὶ ὁ ὁποῖος περιγράφεται διὰ τῶν ἐν συνε-
χείᾳ ἀντιθέσεων.

§ 2. Ὑπέρβασις τῶν δυσμενῶν ἀν-
θρωπίνων συνθηκῶν.

α) Διαρκῆς ἐπαγρύπνησις.

Ὅσον καιρὸν, δηλονότι, συνεχίζει ὁ Ἀπ. Πέτρος,
εἴσθε ποιμένες, ὀφείλετε πάντοτε νὰ εἴσθε σὲ διαρκῆ
μέριμνα. Τὸ ἔργον σας δὲν εἶναι στιγμιαῖον, ἀπαιτεῖ
ἀδιάκοπον δραστηριότητα, ἐπαγρύπνησιν, ἐγρήγορσιν,
ἀγρυπνίαν. Δι' αὐτὸ καὶ χρησιμοποιεῖται ἐνταῦθα ἐν
ἀντιθέσει πρὸς τὸ «ποιμάνετε», ὁ ἐνεστὼς διαρκείας
τοῦ ρήμ. ἐπισκοπῶ. «Ἐπισκοποῦντες»⁴⁹
λέγει. Παρακολουθοῦντες μετὰ συνεχοῦς ἐνδιαφέ-
ροντος.

Τὸ ρῆμα ἐπισκοπῶ εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας
καὶ εἰς τὴν θρησκευτικὴν γλῶσσαν δηλοῖ τὴν ἐνέργειαν
τῆς θεότητος ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἐπιβλέπω μετ' ἐνδιαφέ-
ροντος, παρακολουθῶ καὶ ἐνδιαφέρομαι... Ὅσακις
ὅμως παρίσταται ἀνάγκη τὸ θεῖον νὰ ἐπέμβῃ, τότε
τὸ ἐπισκοπῶ λαμβάνει τὴν ἐννοίαν τοῦ ἐξετάζω καὶ
διερευνῶ⁵⁰. Καὶ εἰς τοὺς Ὁ' τοῦτο ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἐννοίᾳ
τοῦ ἐπιβλέπω καὶ ἐξετάζω (Δευτ. 11,12, Β' Βασ.
2,30, Β' Παραλ. 34,12, Ἐσθῆρ 2,11, Παροιμ. 19,23).
Εἰς τὴν Κ.Δ. τὸ ρῆμα χρησιμοποιεῖται μόνον ἐνταῦθα
καὶ ἐν Ἐβρ. 12,15, ὅπου ἔχει μάλιστα τὴν ἐννοίαν
τοῦ ἐξετάζω⁵¹.

Διὰ τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἀντὶ ἄλλου
σχολίου θὰ ἠδυνάμεθα νὰ παραθέσωμεν ἕνα περιεκτι-
κὸν ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν «Συμφωνίαν» τοῦ Ἀγ. Νι-
κοδήμου εἰς τὸν νη' κανόνα τῶν ἀγίων Ἀποστόλων,
ἔχον ὡς ἐξῆς: «Ὅθεν, ἀν καὶ ἄλλο δὲν τοὺς παρακινῆ

49. Οὕτω καθίσταται σαφές, ὅτι δὲν εἶναι περιττὴ ἡ ὑπαρ-
ξις αὐτοῦ, λόγῳ τοῦ ὅτι ὑπάρχει ἡ λέξις «ποιμάνετε» ἢ ἐπειδὴ
ἀπουσιάζει ἀπὸ ὠρισμένα χειρόγραφα (Πρβλ. Χρ. Βούλ-
γαρη, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 250). Ἄλλως τε αὐτὸ συνδυασμὸς τῶν
δύο λέξεων ποιμαίνω καὶ ἐπισκοπῶ παρατηρεῖται καὶ ἐν Πράξ.
20,28 καὶ Ἀ' Πέτρ. 2,25. Οὕτως ἐν Πράξ. 20,28 οἱ αὐτοὶ
πρεσβύτεροι καλοῦνται καὶ ἐπίσκοποι ποιμαίνοντες τὴν Ἐκ-
κλησίαν τοῦ Θεοῦ, κατ' ἀντίστοιχον δηλ. τρόπον πρὸς τὴν παρ-
οῦσαν. Ἐν δὲ Ἀ' Πέτρ. 2,25 ὁ Χριστὸς καλεῖται καὶ ποιμὴν
καὶ ἐπίσκοπος. Οὕτως εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις ἔχομεν δύο
ἐκφάνσεις ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀξιωματος τῶν αὐτῶν προσώπων...
Ἡ δὲ ἐναλλαγὴ τῶν δύο λέξεων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου πα-
ρατηρεῖται συχνάκις ἀπὸ τῶν ἀποστολικῶν πατέρων καὶ
ἐξῆς» (αὐτὸ ὅθι).

50. Πρβλ. Εὐρίπιδου, Ἡρακλῆς 869, Φοίνισσαι
661. Πλάτωνος, Πολιτεία 506 Β, Νόμοι 924.

51. Πρβλ. Χρ. Βούλγαρη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 250.

εἰς τὸ νὰ μὴ ἀμελῶσιν, ἀλλὰ νὰ νήφωσι, κὰν ἄς παρα-
κινήσῃ τὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου ὅπου ἔχουσι, τὸ ὁποῖον
σημαίνει βίβλαν καὶ σκοπὸν. Οἱ εἰς τὴν βίβλαν ὄντες
πρέπει νὰ ἀγρυπνοῦσι καὶ νὰ βλέπωσιν, ὄχι νὰ ἀμε-
λῶσι καὶ νὰ νυστάζωσι. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ μέσα εἰς
τὸ θυσιαστήριον τὸ ἱερὸν σύνθρονον ἴδρυται, ἵνα ὁ
μὲν ἀρχιερεὺς ἀναβαίνων καὶ καθεζόμενος εἰς αὐτὸ
βλέπῃ ἀπὸ ὑψηλά, ὡσὰν ἀπὸ βίβλαν τὸν ὑποκείμενον
αὐτὸν λαὸν καὶ ἀκριβέστερον τοῦτον ἐπισκοπῆ, οἱ δὲ
πρεσβύτεροι συνιστάμενοι καὶ συγκαθεζόμενοι με-
αὐτὸν παρακινοῦνται ἐντεῦθεν νὰ ἐφορῶσι καὶ αὐτοὶ
καὶ νὰ καταρτίζωσι τὸν λαόν, ὡς σύμπονοι δοθέντες
εἰς τὸν ἐπίσκοπον»⁵².

Ἐξ ἄλλου καὶ βασιζόμενοι πάντα εἰς τὸν ἐνε-
στῶτα διαρκείας («ἐπισκοποῦντες»), θὰ ἠδυνάμεθα νὰ
παρατηρήσωμεν, ὅτι ὁ Ἀπ. Πέτρος προτρέπει κάθε
ποιμένα νὰ μὴ ἐγκαταλείπῃ ἄνευ λόγου ἐπὶ μακρὸν
χρονικὸν διάστημα τὴν ἐπαρχίαν του ἢ τὴν ἐνορίαν
του⁵³, ἀλλὰ νὰ διαμένῃ ἐν αὐτῇ καὶ νὰ φροντίζῃ ἀδια-
λείπτως δι' αὐτὴν ὡς φιλόστοργος πατήρ.

β) Ἡ ἐκ θεοῦ ζήλου ἐξάσκησις
τῆς ποιμαντικῆς διακονίας.

Αὐτὴ ὅμως ἡ διαποίμανσις, ἡ διαρκῆς μέριμνα
καὶ ἐπιβλεψὶς τοῦ ποιμνίου ὑπὸ τοῦ ποιμένος ὀφείλει
νὰ συνοδεύεται καὶ με ὠρισμένα χαρακτηριστικὰ γνω-
ρίσματα, ἀπαραίτητα, διὰ τὴν ἐπιτυχή ἐξάσκησιν
καὶ πληροφόρησιν τῆς διακονίας του (Β' Τιμ. 4,5).

Καὶ ἐν πρώτοις ἡ διαποίμανσις αὐτὴ δὲν πρέπει
νὰ ἀσκειῖται ἀναγκαστικῶς ἐκ μέρους τοῦ ποιμένος,
ἀλλὰ ἐκουσίως. Λέγει: «Ἐπισκοποῦντες μὴ
ἀνακαστῶς ἀλλὰ ἐκουσίως κατὰ
Θεόν».

Τὸ ἐπίρρημα τοῦτο («ἀνακαστῶς») χρησι-
μοποιεῖται μίαν φορὰν εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην.
Ἄλλὰ ἐκτὸς τῆς ὑπαρχούσης ἀντιθέσεως εἰς τὸ παρὸν
χωρίον μετὰ τὸ ἐπίρρημα «ἐκουσίως» (=ἐθελοουσίως),
τὴν ἐννοίαν αὐτοῦ διαφωτίζουν καὶ ἄλλαι παράλληλοι
καὶ συνώνυμοι ἐκφράσεις τῆς Καινῆς Διαθήκης. Οὕ-
τως, εἰς τὴν Β' Κορ. 9,7 ἔχομεν τὴν ἐκφρασίαν: «Ἐ-
καστος καθὼς προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ
ἐξ ἀνάγκης ἵλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός». Καὶ
εἰς τὴν Φιλήμ. 14 ἔχομεν: «Χωρὶς δὲ τῆς σῆς
γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ
ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ ἀλλὰ κατὰ ἐκούσιον». Ὁ-
φείλει ἐπομένως ἐκουσίως, αὐτοπροαιρέτως, εὐ-
χαρίστως, μετὰ χαρᾶς⁵⁴, νὰ ἀναλαμβάνῃ καὶ νὰ ἐκ-

52. Ἀγαπίου, Ἱερομ. — Νικοδήμου, Μοναχοῦ,
«Πηδάλιον», ἤτοι ἅπαντες οἱ ἱεροὶ καὶ θεοὶ κανόνες, Ἀθήνα
1957, Ἐκδ. Ἀστῆρ, σελ. 71.

53. Πρβλ. νη' ἀποστολικὸν κανόνα καὶ ἰα' καν. Σαρδικῆς.

54. J. Schneider, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 88.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Πατριαρχική δήλωση.

Ἐν προσφάτῳ συνεπιπέσει αὐτοῦ ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Δημήτριος, ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἀνακαινιστικὴν ἀποστολὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν, ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς: «Μία χιλιετία, ἡ δευτέρα χριστιανικὴ χιλιετία, ὁδεύει πρὸς τὸ τέλος τῆς καὶ μιᾶ νέας οὐδὲν λιγώτερο ἀπὸ δύο δεκαετίες χρόνου, ἡ τρίτη χιλιετία θὰ ἐγκατασταθῇ. Ἀπὸ τὸν ἱστορικὸν αὐτὸν θρόνον ἐκφράζομε μιὰ ἐλπίδα καὶ μιὰ εὐχή: Ὅλες οἱ Ἐκκλησίες καὶ μαζὶ μὲ αὐτὲς καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς αὐτὸς θρόνος, νὰ ἀνανεωθοῦν καὶ νὰ ἐνισχυθοῦν πνευματικὰ καὶ ἠθικά, ὥστε νὰ παραδώσῃ σὴν τρίτη χιλιετία ἕνα κόσμον μεγαλειώδη πάν-

τοτε σὺς μεγάλες του κατακτήσεις, ἀλλὰ καὶ εἰρηνευμένο, ἀνώτερο, σωστὰ πολιτισμένο καὶ ἀκέραια ἐκχριστιανισμένο, ποὺ θὰ ποιηθῇ σὺς ἀκατάλυτες ἀρχὲς τοῦ δικαίου, τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἀδελφουσύνης».

Συμφώνως πρὸς τὴν εὐοχοζον πατριαρχικὴν αὐτὴν δήλωσιν, τὸ ὄραμα μιᾶς εἰρηνικῆς καὶ εὐτυχῆς διαδοῦσης ἀνθρωπότητος θὰ γίνῃ πραγματικῆς μόνον ὑπὸ τὰς ἐλλογίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, διὰ πάντα τὰ ἐπὶ μέρους τμήματα αὐτῆς θὰ ἀνανεωθοῦν καὶ ἐνισχυθοῦν πνευματικῶς.

Ἀκτινοβόλος φάρος.

Δελτίον Τύπου τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐξαρχίας τοῦ Παναγιῶν Τάφου ἰονίζει ὁρθῶς, διὰ τὸ Ἑλληνορθό-

τελῆ ὁ ποιμὴν τὴν διακονίαν του, τὴν ἀποστολὴν του αὐτῆν. Ὅχι πιεζόμενος. Νὰ ἔχη καὶ τὴν ἀπαιτούμενην κλίσιν διὰ τὸ λειτούργημα αὐτό⁵⁵.

Τοῦτο πιθανῶς σημαίνει καὶ τὰ ἑξῆς ἀκόμη: Ὅτι ὁ ποιμὴν δὲν πρέπει νὰ ἀναλαμβάνῃ αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν, αὐτὸ τὸ λειτούργημα ἐξ ἀνάγκης, ἐπειδὴ δηλ. δὲν ἔχει «τί ἄλλο νὰ κάνῃ, γὰρ νὰ ζήσῃ», καὶ ἐπομένως μὲ τὸ νὰ γίνῃ κληρικὸς «βρίσκει μιὰ ἐπαγγελματικὴ ἢ βιοποριστικὴ τακτοποίησιν καὶ λύσιν». Ἀκόμη περαιτέρω: Ἰσως σημαίνει, ὅτι, ἐάν ἕνας κληρικὸς ἀσκῇ τὸ λειτούργημα αὐτὸ «μὲ βαρεῖα καρδιά», ὡς ἀγγαρίαν, τότε θὰ πρέπει νὰ ἀποσύρῃται, νὰ παραιτῆται τῆς ποιμαντικῆς φροντίδος⁵⁶ πρὸς καιρὸν ἢ καὶ μονίμως κατόπιν ἐγκρίσεως τῆς ἀρμοδίας ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς.

γ) Ἡ κατὰ Θεὸν ἐξάσκησις τῆς ποιμαντικῆς διακονίας.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐξασκῇ τὸ λειτούργημά του «ἐκουσίως», ὁ κληρικὸς, μὲ τὴν θέλησίν του, πάλιν δὲν πρέπει νὰ ἐπαναπαύεται. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐξετάζῃ, ἐάν ἡ προθυμία του αὐτῆ συνοδεύεται καὶ ἀπὸ ἕνα ἄλλο εἰδικὸ γνῶρισμα. Ἐάν τὸ ἔργον του αὐτὸ τὸ ἐξασκῇ «κατὰ Θεόν». «Ἐκουσίως κατὰ Θεόν», λέγει τὸ χωρίον. Ἡ πρόθυμος ἀνάληψις καὶ ἡ ἐξάσκησις τῆς ποιμαντορικῆς διακονίας τοῦ ποιμένου δὲν πρέπει νὰ γίνῃ δι' ἄλλους λόγους ἢ δι' ἄλλους σκοπούς, π.χ. ἰδιωτικούς, ἢ κομματικούς, ἢ κοσμικούς, ἢ πολιτικούς, ἀλλὰ μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ποιμάνῃ τὸ ποίμνιον κατὰ Θεόν, σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Εἰς τὴν τεραστίαν εὐθύνην, τὴν ὁποίαν ἐπωμίζεται ὁ ποιμὴν τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα τῶν ποιμαινομένων χριστιανῶν, δὲν θὰ δυναθῇ νὰ ἀνταποκριθῇ, ἂν δὲν παραμερίσῃ τὸν ἑαυτὸν του, τὰς ἰδικὰς του ἀπόψεις καὶ ἰδέας καὶ τὰ ἰδιοτελῆ του συμφέροντα καὶ δὲν ἀκολουθῇ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἄλλως, ἐάν ἀναλαμβάνῃ ἐγωϊστικῶς ἢ ἰδιοτελῶς τὸ ἔργον τοῦ ποιμένου, τότε θὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα, ποὺ δὲν θὰ θέτῃ τὴν ψυχὴν του ὑπὲρ τῶν προβάτων, ἀλλὰ «θὰ θεωρῇ τὸν λύκον ἐρχόμενον καὶ θὰ ἀφίγη τὰ πρόβατα καὶ θὰ φεύγῃ καὶ ὁ λύκος θὰ ἀρπάξῃ αὐτὰ καὶ θὰ τὰ διασκορπίσῃ» (Ἰωάν. 10,11-12).

Διὰ τὴν πρόληψιν, λοιπόν, καὶ τὴν ἀποφυγὴν, ὅλων αὐτῶν τῶν κινδύνων καὶ τῶν παρεκκλίσεων ἀπαραίτητον εἶναι νὰ πορευεῖται συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ κατὰ τὰς ἐπιταγὰς τῶν ἱερῶν κανόνων τῆς Μίας, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας⁵⁷. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ β' καν. τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὀρίζει, ὅτι ὅποιος πρόκειται νὰ προαχθῇ εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ἐπισκοπῆς, πρέπει νὰ ἀνακρίνεται ἀσφαλῶς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου εἰ προθύμως ἔχει ἀναγινώσκῃ ἐρευνητικῶς καὶ οὐ παροδευτικῶς (=ἐπιπολαίως), τοὺς τε ἱεροὺς κανόνας, καὶ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τὴν τε τοῦ θεοῦ Ἀποστόλου βίβλον, καὶ πᾶσαν τὴν θείαν Γραφήν· καὶ κατὰ τὰ θεῖα ἐντάλματα ἀναστρέφῃσθαι καὶ διδάσκειν τὸν κατ' αὐτὸν λαόν⁵⁸.

(Συνεχίζεται)

ΠΑΝ. Ι. ΜΠΟΥΜΗΣ Δ. Θ.

Ἐπίκ. Καθηγητῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν

55. Πρβλ. Σ π. Μ α κ ρ ῆ, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 46 ἐξ. καὶ Ἰ ω. Κο ρ ν α ρ ά κ η, Ποιμαντικὴ, σελ. 37-38.

56. Ὅχι τῆς ἱερωσύνης.

57. Πρβλ. καὶ Κ ω ν. Μ ο υ ρ α τ ῖ δ ο υ, Ἡ οὐσία καὶ τὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας, σελ. 219 ἐξ.

58. Ρ ά λ λ η - Π ο τ λ ῆ, τόμ. Β', σελ. 561.

δοξον Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων εἶναι «ὁ ἀρχαίτερος θρησκευτικὸς ὀργανισμὸς στὸ Ἰσραήλ» καὶ διὰ τὰ ἰδιοκτησιακὰ του δικαιώματα εἶναι ἀναγνωρισμένα καὶ ἀναμφισβήτητα ὁ αὐτὴν τῆ Χώρα», ὡς ἄλλως τε ἀνεγνωρίσθη καὶ διὰ σχετικῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου τοῦ Ἰσραήλ.

Ἐπὶ πλέον ἐν τῷ Δελτίῳ τοῦτω ἐξαιρεται τὸ γεγονός, ὅτι ἀπὸ προσκνηματικῶν καθεισῶς τοῦ Ἑλληνορθόδοξου Πατριαρχείου στοὺς Ἁγίους Τόπους προσιατεύεται ἀπὸ τὶς Συνθήκες Βερολίνου καὶ Παρισίων» καὶ διὰ τὴν φύλαξιν τῶν Ἁγίων Προσκνημάτων ἔχουν «Ἕλληνες Μοναχοὶ γιὰ 1850 περίπου χρόνια καὶ στὰ Μοναστήρια κυματίζει ἡ ἑλληνικὴ σημαία».

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ πολυδιάσπαστον πνευματικὸν καὶ μορφωτικὸν ἔργον τοῦ Πατριαρχείου, δέον νὰ μνημονευθῶν τὰ ὑπ' αὐτοῦ ὀργανωμένα καὶ δωρεὰν λειτουργοῦντα 50 περίπου σχολεῖα Στοιχειώδους, Γυμνασιακῆς καὶ Λυκειακῆς ἐκπαιδεύσεως, παλαιότερον ἢ Θεολογικῆ Σχολῆ τοῦ Σταυροῦ, ἢ δωρεὰν παροχῆς ἱατρικῆς περιθάλψεως ἐν τῇ Πολυκλινικῇ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τὸ ἐτοιμαζόμενον πρὸς λειτουργίαν ἐπιβλητικὸν εἰς ὄγκον καὶ ἀρχιτεκτονικὴν Πνευματικὸν Κέντρον τοῦ Ἀιμιάν, ὅπερ ἀνηγγέθη διὰ προσωπικῶν δωρεῶν τοῦ Μακ. Πατριάρχου Διοδώρου Α' καὶ περιλαμβάνει αἰθούσας διὰ σχολεῖα, προβολὰς καὶ διαλέξεις. Πάντα ταῦτα, ὡς καὶ ἡ προαιμασία τῆς λειτουργίας ἐν Ἱεροσολύμοις Ὁρθόδοξου Μεταπτυχιακοῦ Κέντρον Σπουδῶν καὶ ἡ προσώθησις τῶν σχεδίων πρὸς ἀνάγειν κτηρίων ἐμβαδοῦ 9000 τ.μ. διὰ τὴν στέγασιν τῶν διεσπαρμένων εἰς παλαιὰ ἀνεσφαλτῆ κτήρια ὑπηρεσιῶν τοῦ Πατριαρχείου μαρτυροῦν, ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων συνεχίζει τὴν προσπάθειαν πρὸς ἀναζωπύρωσιν τῆς παραδομένης αἰγλῆς αὐτοῦ ὡς ἀκτινοβόλου φάρου τῆς ἑλληνορθόδοξου πνευματικότητος.

Ἡ Ἑστία Ν. Σμύρνης.

Δικαιολογημένως ὁ ἡμερήσιος καὶ περιοδικὸς Τύπος ἐξῆραν τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργον τοῦ προσφάτως εἰς Κύριον ἐκδημήσαντος ἀειμνήστου Προέδρου τῆς Ἑστίας Ν. Σμύρνης, ὅστις καθ' ὑποδειγματικὸν τρόπον ἐπὶ δεκαετίας ἀφιέρωσε τὴν ζωὴν καὶ πάσας τὰς δυνάμεις του εἰς τὴν ἀνάπτυξιν, προώθησιν καὶ ἀκτινοβολίαν τοῦ πνευματικοῦ καὶ πολιτικοῦ ἔργου τῆς Ἑστίας ταύτης.

Τὸ ἐπιβλητικὸν κτήριο ταύτης εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Ν. Σμύρνης· ἢ διβλίθηκη τῆς μετὰ τὰς χιλιάδας τῶν βιβλίων, τὰ περισσότερα τῶν ὁποίων ἀναφέρονται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Μ. Ἀσίας· τὸ λαμπρὸν μουσεῖόν τῆς μετὰ ἀξιολόγους συλλογὰς εἰκόνων, ἐπιπλῶν, κεντημάτων, ἀμφίων καὶ φωτογραφικοῦ ὑλικοῦ· αἰθροῦσαι ἀφιερωμέναι εἰς ἐπιφανεῖς μικρασιάτας ἐπιστήμονας ἢ καλλιτέχνας· μαθήματα ἐπιμορφώσεως ἐνηλίκων παντὸς εἴδους ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα προαιμασία στέγης ὑπερῆλικων προβολῆ πάντων τῶν

τέκνων τῆς Μ. Ἀσίας ἅτινα διεκροίθησαν εἰς πάντας τοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους· διαλέξεις καὶ φιλολογικαὶ ἢ καλλιτεχνικαὶ ἐκδηλώσεις, πρὸ πάντων ἢ ἀκαταπύνητος προβολὴ τῆς ἐμνημόσεως τὸν Ἑλληνισμὸν τῆς Μ. Ἀσίας ἑλληνορθόδοξου παραδόσεως — πάντα ταῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα ὑπῆρξαν οἱ κύριοι στόχοι τῆς δραστηριότητος τοῦ Πάνου Χαλδέζου, ὅστις κυριολεκτικῶς ἐπεσεν ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων τῆς εὐγενοῦς προσπαθείας του. Τῷ ὄντι, ὡς ἐγράφη, «μέσα στοὺς μαρμαρίνους χώρους τοῦ θαυμάσιου νεοκλασσικοῦ δημιουργήματος (τοῦ κτηρίου τῆς Ἑστίας Ν. Σμύρνης) πάντα θὰ ἀπόρη καὶ ἀπὸ τὸν Πάνου Χαλδέζο: ἡ ψυχὴ του».

Ἄσυλον ἀνιάτων παρὰ τὸν Καιάδαν.

Ἐχει τῷ ὄντι συμβολικὴν σημασίαν τὸ διὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μορεμβασίας καὶ Σπάργης κ. Εὐσταθίου ἀνεγειρόμενον Ἄσυλον Ἀνιάτων ἐπελέγη ὡς κατάλληλος τοποθεσία ἢ περιοχὴ παρὰ τὸν Καιάδαν, εἰς τὰ βάραθρα τοῦ ὁποίου οἱ ἀρχαῖοι εἶχον τοὺς ἀποθέτας (= τοὺς καλάνθους τῶν ἀχρήστων) τῶν ἀναπήρων καὶ μὴ ἀρτιμελῶν θρεφῶν.

Ὡς ἐνοιήθη ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου κατὰ τὴν θεμελίωσιν τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ ἰδρύματος, ἐὰν οἱ ἀρχαῖοι ἐθανάτουν εἰς τὴν βαραθρῶδη ταύτην περιοχὴν τοῦ Ταυγέτου τὰ καχεκτικὰ καὶ ἀνιάτως ἀσθενῆ παιδιὰ, ἢ χριστιανικὴ ἀγάπη ἀνεγείρει ἰδρύματα εὐσπλαγχνίας καὶ ἀνακουφίσεως καὶ αὐτῶν τῶν ἀνιάτως πασχόντων. Οὕτω τὸ παρὰ τὸν Καιάδαν Ἐκκλησιαστικὸν Ἄσυλον Ἀνιάτων θὰ ὑπομνησθῆ τὴν ἔναντι τῶν ἀρχαίων εἰδοποιὸν διαφορὰν, ὡς καὶ τὴν πνευματικὴν καταγωγὴν καὶ ταυτότητα τῶν Ὁρθόδοξων Ἑλλήνων, τοῦθ' ὅπερ ἄλλως τε γίνεται καὶ διὰ τοῦ παρακεκμημένου Μυσταῖ, ὅστις ἀνάγει τὴν σέψιν εἰς τὸ Βυζάντιον, ὅπερ εἶναι ἡ κοιλίς τῆς ὀργανωμένης κοινωνικῆς προνοίας καὶ ἡ ἀκτινοβόλος ἐστία τῆς καθ' ὅλον ἑλληνορθόδοξου παραδόσεως.

Καλύπτει τῷ ὄντι ἐν κενόν.

Τὸ ἀπὸ τῶν σελίδων τοῦ «Ἐφημερίου» παρουσιασθὲν νέον βιβλίον τοῦ κ. Π. Σωτήρογλου «Παιδομάστιγες» καλύπτει ἐν κενόν, διότι παρουσιάζει πλήθος ἡρωϊκῶν «παιδιῶν», πρὸ ἐμαρτύρησαν καὶ ἐθυσταῖσθησαν γιὰ τὸν Χριστό». Πρόκειται, ὅπως σημειώνεται εἰς τὸν «Πρόλογον», γιὰ «παιδιὰ μετὰ σπουδαῖα κατορθώματα καὶ ἅγια ζωὴ. Παιδιὰ εὐλογημένα, πρὸ ἄντεξαν μεγάλα βασανιστήρια καὶ μαρτυρικὸ θάνατο, γιὰ τὸ μὴ ἀρνηθῶν τὸν Κύριον. Παιδιὰ μικρὰ στὴν ἡλικία, μεγάλα ὄμως στὴν πίστιν καὶ στὰ ἔργα τους. Παιδιὰ μετὰ γιγάντιον πνευματικὸν ἀνάστημα, πρὸ ἐμεῖς οἱ σημερινοὶ δὲ μπορούμε νὰ φτιάσουμε οὐτε στὸ μικρὸ τους δαχτυλάκι».

Ὁ δόκιμος ὀτιος συγγραφεὺς, ὁ ὁποῖος τυχάνει γνωστὸς καὶ ἐκ τοῦ ἔργου του «Ὁδηγὸς Ὁρθοδοξίας», κατὰ τρόπον πρωιότυπον, μετὰ γλώσσας

σαν λιτήν καὶ ἱεροπρεπή καὶ μὲ ὕφος ἀληθῶς λογοτεχνικὸν καὶ συναρπαστικὸν ἐξιστορεῖ πῶς ἀγῶρια καὶ κορίτσια, σιὰ παλιὰ τὰ χρόνια, μὰ καὶ σιὰ νεώτερα τῆς Τουρκοκρατίας, ἀπὸ τὴν θροεφικὴ ἀκόμη ἠλικία ὡς τὰ δεκαπέντε τους χρόνια, πὸν ἀρχίζει ἡ ἐφηβικὴ ἡλικία, σιὰθήκαν ἀσιτέρια λαμπρὰ καὶ δόξασαν τὴν Ἐκκλησίαν μὲ τὰ μεγάλα τους ἀθλήματα σιὸν πνευματικὸ σίβον. Αἱ ὑπέρολαμπροι μορφαὶ των καταγράφονται καὶ ἰσοροῦνται «ἀπλᾶ καὶ χωρὶς τεχνάσματα, γιὰ νὰ τὶς γνωρίσουν καὶ νὰ τὶς ἀγαπήσουν ὁλόφωνα τὰ μικρὰ Ἑλληνοπούλα καὶ νὰ τὶς ἔχουν μέσα σιὴν καρδιά τους».

Πρόκειται τῶ ὄντι περὶ διβλίον - σταθμοῦ. Πρόκειται περὶ θαυμασίον ἐμπλουτισμὸς τῆς παιδικῆς φιλολογίας, ἡ ὁποία δυστυχῶς δὲν ἔχει πάντοτε τὸν κατάλληλον προσανατολισμὸν. Τὸ διβλίον ἀπευθύνει ἐγεργήριον σάλπιγμα πρὸς τὰ ἑλληνοπούλα, τὰ ὁποία «ἀποληρομονοῦν σήμερον τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀπὸ νὰ τρέξουν σιὴν ἀγκαλιά τῆς τὴν πνευματικῆ, κωνηγοῦν καὶ αὐτὰ τὶς μάταιες ἀπολαύσεις, πὸν ἡδονίζονται τὸ κορμί, ἀλλὰ θανατώνουν τὸ πνεῦμά τους! Δὲν πηγαίνουν σιὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν ν' ἀκούσουν τὴν γλυκεριὰ καὶ φωτιστικὴ φωνὴ τῆς Ὑμολογίας καὶ τὸ λυτρωτικὸ κήρυγμα τῆς, νὰ δοῦν τὴν κατανυκτικὴ τῆς Εἰκονογραφία καὶ νὰ μετέσχουν σιὰ ἀγιαστικὰ Μυστήρια τῆς καὶ νὰ πάρουν σοφία καὶ χάρι καὶ τὸ μονάκριβό τῆς φῶς τὸ ἀληθινὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἐπουράνιον».

Τὸ διβλίον αὐτό, ὅπερ ἀποτελεῖ τερπνὸν ἐποικοδομητικὸν ἀνάγνωσμα διὰ μικροῦς καὶ διὰ μεγάλους, θὰ γνωρίσει ἀσφαλῶς πολλὰς ἐκδόσεις καὶ θὰ ἀποτελέσει βοήθημα πολῦτιμον διὰ τὸ —ἰδίως πρὸς νέους ἀπευθυνόμενον— θ. κήρυγμα, διὰ τὸ κατηχητικὸν ἔργον καὶ διὰ τὴν καθ' ὅλου ἑλληνορθόδοξον ἀγωγὴν. Ὡς ὀρθῶς ἐσημειώθη, θὰ πρέπει νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὰ σχολεῖα, εἰς ὅλας τὰς βιβλιοθήκας, εἰς τὰς οἰκίας καὶ νὰ φθάσει εἰς τὰς χεῖρας πάντων τῶν Ἑλληνοπαίδων.

Γίνεται ὀρθὴ ἐνημέρωσις;

Εἰς ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα ἐδημοσιεύθη ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐγκληματικότητα: Ὡς πὸν εὐθύνονται Τηλεόραση - Τύπος;». Τὸ ἄρθρον τοῦτο προσπαθεῖ νὰ δικαιολογήσει μέχρις ἐνός σημείου τὸ ὅτι ὁ Τύπος, τὸ Ραδιόφωνον καὶ ἡ Τηλεόρασις παρουσιάζουν σκηρὰς βίας, ἐγκληματικότητος καὶ πανσεξουαλισμοῦ.

Κατὰ τὸν ἀρθρογράφον, τὰ μέσα ἐνημερώσεως ἔχουν ὑποχρέωσιν ὡς προσεγγίζονται τὰ γεγονότα, νὰ τὰ καταγράφουν καὶ νὰ τὰ μεταδίδουν. «Γι' αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ καταλογιστεῖ εὐθύνῃ, οὔτε σιὸν Τύπο, οὔτε σιὴ ραδιοφωνία καὶ σιὴν τηλεόραση, πὸν ἐνημερώνουν πάνω σιὰ γεγονότα».

Ἀλλὰ θὰ ἠθέλομεν νὰ ἀπευθύνωμεν τὰ ἐξῆς ἐρωτήματα εἰς τὸν ἀρθρογράφον:

Μήπως ἡ ἐνημέρωσις αὐτὴ ἀναφέρεται περισσότερον εἰς γεγονότα πνευματικῆς σήφρεως καὶ ἠθικοκοινωνικῆς φθορᾶς καὶ ὀλιγώτερον ἢ καὶ οὐδόλως εἰς γεγονότα πνευματικῆς ὑγείας, ἠθικῆς ἀνωτερότητος, ἀνθρωπιστικοῦ μεγαλείου καὶ πολιτιστικῆς προόδου; Μήπως ἡ ἐνημέρωσις εἶναι ἐλλειπής;

Μήπως ἐκτὸς τῶν γεγονότων παρουσιάζονται ἐν ὀνόματι τῆς Τέχνης καὶ πλεῖσται φανταστικαὶ σκηναί, δημιουργούμεναι ὑπὸ τῆς νοσηρᾶς φαντασίας ψευδο-λογοτεχνῶν ἢ ψευδο-καλλιτεχνῶν;

Μήπως τὸ ἐν τῇ κοινωνίᾳ κακὸν δὲν παρουσιάζεται ρεαλιστικῶς ὡς τῶ ὄντι κακὸν, ἀλλὰ χροσωμένον καὶ ἐξωραϊσμένον εἰς ἀμύσφαιρον ἐξαπατώσης γοητείας;

Εἶναι καιρὸς νὰ συνειδητοποιήσωμεν, ὅτι τὰ μέσα ἐνημερώσεως πρέπει νὰ προβάλλουν πρωτίστως τὰ γεγονότα τῆς πνευματικῆς ὑγείας. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀναπόφευκτον παρουσίαν τοῦ κακοῦ, τοῦτο δὲν πρέπει νὰ προβάλλεται ὡς θελκτικὸς παρόδεισος μὲ μῦθια ἐλκυστικὰ χρώματα. Τὸ αἷτημα τῆς ὀρθῆς ἐνημερώσεως ἐπιβάλλει νὰ παρουσιάζεται τὸ κακὸν ὡς συνταρακτικὴ καὶ φοβικὴ πραγματικότης, ἥτις συνδέεται μὲ τὴν ἐνοχλῆν, τὴν βασανιστικὴν μέσημαν, τὴν πλῆξιν, τὴν ναυτίαν, τὴν ἀγωνίαν, τὸν βαρὸν ἐσωτερικὸν τραυματισμὸν καὶ τὴν φοβικὴν δονλίαν ὑπὸ τὸ πέλημα τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους.

Μήπως τοιαύτη ἐνημέρωσις γίνεται μόνον σπαιρῶς;

«Ὁὐ πάνυ ἡμῖν φροντιστέον

τί ἐροῦσιν οἱ πολλοί...».

Ἐν συνθεσίᾳ θὰ ἔπρεπε νὰ σχολιασθῆ καὶ ἐν ἄλλο σημείον τοῦ ἄρθρου, τὸ ὁποῖον ἐμνημονεύθη εἰς τὴν προηγουμένην παρατήρησιν. Κατὰ τὸ ἄρθρον τοῦτο, ἡ εὐθύνῃ διὰ «τὴν κραυγαλέαν προσβολὴν τῶν ἐγκλημάτων βίας» (δὲν βαρύνει σχετικὰ μόνον τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως. Μερίδιο εὐθύνῆς ἔχει καὶ ἡ κοινὴ γνώμη πὸν θέλει αὐτὲς τὶς ἐπιζήμιες προτεροαιότητες. Οἱ ἐφημερίδες καὶ ἡ ραδιοφωνία, ὅπως καὶ ἡ τηλεόραση ἀπλῶς καθρεφτίζουν τὶς προτιμήσεις τοῦ κοινοῦ. Ἄν δὲν ἀνταποκριθοῦν σ' αὐτὰ, πὸν περιμένει τὸ κοινὸ, θὰ δοῦν τὸ δείκτη τοῦ ἀναγνωστικοῦ ἐπιπέδου ἢ, ἀντίστοιχα, τῆς ἀκροατικότητάς τους, νὰ πέφτουν. Φταῖμε λοιπὸν καὶ ἐμεῖς πὸν τὰ θέλομε. Τὰ ἐρεθιστικὰ μηνύματα, τὶς πράξεις βίας καὶ τὸν ἐπιτονο ἐρωτισμὸ. Κι ἐδῶ μπορεῖ νὰ συζητᾷται κανεὶς ἀτελείωτα, ἂν τὰ μέσα μαζικῆς ἐπικοινωνίας εἶναι πὸν ἐκμυαλλίζουν τὴν κοινὴν γνώμη ἢ, ἀντίστροφα, ἡ κοινὴ γνώμη εἶναι πὸν παρασύρει, μὲ τὶς προτιμήσεις τῆς, τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως».

Νομίζομεν, ὅτι αἱ ἀπόφεις αὐταὶ ἀφ' ἐνός θίγουν τὴν πλειονότητα τοῦ ἑλληνοκοῦ λαοῦ, ἥτις παρουσιάζονται

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐξ ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, κοινοποιηθείσης ἡδη διὰ τοῦ ὑπ' ἀρ. 959(357)15.3.83 ἐγκυκλίου Σημειώματος, τὸ Ἐσπέρας τῆς Μεγάλης Πέμπτης (5 Μαΐου) θὰ γίνῃ περιφορὰ δίσκου εἰς ἅπαντας τοῦ Ἱ. Ναοῦς, ὑπὲρ ἐνισχύσεως τοῦ Παναγίου Τάφου. Τὸ προῖον τοῦ δίσκου θὰ κατατεθῆ εἰς τὸν ἀνοιγέστα ὑπ' ἀρ. 558063-30 Λογαριασμὸν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς — Ὑποκ)μα Πλατ. Μητροπόλεως ὑπὸ τὴν ἐνδειξὴν «Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προῖον δίσκου ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου».

● Μὲ τὴν ὑπ' ἀρ. 2345)22.3.83 ἐγκυκλίον της, πρὸς τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος προτρέπεται αὐτοὺς ὅπως ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν δυνατοτήτων συμβάλλουν, δι' ὁμιλιῶν καὶ ἀνακοινώσεων ἐπ' ἐκκλησιαστικῶν, εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀπὸ 24-30 Ἀπριλίου 1983 διοργανουμένης «Ἐβδομάδος τοῦ Μαθητοῦ». Τὰς ἐκδηλώσεις ταύτας ὀργανώνει ὁ Σύνδεσμος «Οἱ ἐν Χριστῷ φίλοι τῶν μαθητῶν τοῦ χωριοῦ», ἀποβλέποντες δὲ «εἰς τὴν συνειδητοποίησιν ἐκ μέρους ὄλων ἡμῶν, καὶ ἰδίᾳ τῶν μαθητῶν τῶν πόλεων, τοῦ ἐπιβεβλημένου καθηκόντος τῆς πρὸς τοὺς μαθητὰς τῶν ἀκριτικῶν περιοχῶν παντοειδῶς συμπαραστάσεως καὶ βοηθείας».

Ἱερὰ Μητρόπολις Δημητριάδος

Χριστιανοὶ ἐπιστῆμονες τῆς περιοχῆς Βόλου ἴδρυσαν νομίμως τὴν «Ἐνωσὴν Χριστιανῶν Ἐπιστημόνων Νομοῦ Μαγνησίας». Σκοπὸς ταύτης εἶναι ἡ βίωσις ἐκ μέρους τῶν μελῶν τῶν ὀρθοδόξων ἀρχῶν ἐντὸς τῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἡ διαφύλαξις τῶν παραδοσιακῶν ἑλληνοὀρθοδόξων βάσεων τῆς οἰκογενείας καὶ ἡ διάδοσις τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν εἰς τὴν κοινωνίαν. Τὰ μέλη τῆς Ἐνώσεως διαπνέονται ἀπὸ σεβασμῶν καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, εἰς τὸ πλευρὸν τῆς ὁποίας συμπαρατάσσονται δι' ἐπίτευξιν τῶν στόχων των.

Πρώτη ἐκδήλωσις δράσεως τῆς Ε.Χ.Ε. ἦτο ἡ σύστασις «Κέντρου Ἐπιμορφώσεως Γονέων», ἐπὶ τῶν προβλημάτων ἀγωγῆς τῶν τέκνων των καὶ ἡ διευκολύνσις τοῦ παιδαγωγικοῦ ἔργου. Ἦδη κατηρτίσθη πρόγραμμα διαλέξεων — ἀνὰ 15νθήμερον — μὲ πρῶτην εἰσήγησιν, πραγματοποιηθεῖσαν τὴν 20ῆν Μαρτίου ὑπὸ τοῦ Δρος π. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου, ἐπὶ τοῦ θέματος «Γκουροῦ» — «θεοὶ» καὶ ἐπιχειρήσεις. Μιὰ ἀπειλή ἐξ Ἰνδιῶν.

ζεται ὡς ἀρεσκομένη εἰς «εὐρεθιστικὰ μηνύματα, πράξεις βίας καὶ ἔντονον ἐρωτισμὸν» καὶ ἀφ' ἐτέρου ὑποπιμοῦν τὴν ἀποστολὴν τοῦ Τύπου καὶ πρὸ πάντων τοῦ κρατικοῦ ραδιοφώνου καὶ τῆς τηλεοράσεως. Καὶ ἐὰν ἀκόμη ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ πλειονότης τοῦ λαοῦ ἔχει διαβρωθῆ, τὰ κρατικὰ μέσα ἐνημερώσεως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι οὐραγοὶ τῆς τυχόν ἐκτροχιασμένης μάχης ἢ ἐξαορτήματα καὶ τροχοὶ τῆς κοινωνι-

Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς

Τὸ Γραφεῖον Νεότητος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως τὴν 13ην Μαρτίου πραγματοποιήσεν τὴν 3ην κατὰ σειρὰν ἐορταστικὴν ἐκδήλωσιν, διὰ τοὺς νέους καὶ νέας τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, εἰς κινηματογράφον τοῦ Δήμου Κερατέας.

Σκοπὸς τῆς ἐορταστικῆς ἐκδηλώσεως ἦτο ἡ τόνωσις τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος τῶν μαθητῶν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων μας καὶ ἡ γνωριμία ὄλων μὲ τὰ προβλήματα τῆς ὀρθοδόξου Ἱεραποστολῆς, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς Ἐβδομάδος τῆς Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς.

Εἰς τὴν ἀρχὴν ἔγινε προβολὴ ταινίας μὲ θέμα «Ἱεραποστολὴ εἰς τὴν Ἀφρικὴν» καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Ἀγαθόνικος ἀπηύθυνε χαιρετισμὸν διὰ τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν Ἱεραποστολὴν εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνίαν μας. Τὴν ἐορταστικὴν ἐκδήλωσιν ἔκλεισεν ἡ ὀρχήστρα τῶν νέων τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἧτις ἀπέδωσε μὲ ἐπιτυχίαν διάφορα κομμάτια ἑλληνικῆς Μουσικῆς.

Τὴν ἐορταστικὴν ἐκδήλωσιν παρηκολούθησαν ὁ ἱερός Κληρὸς, ὁ Δήμαρχος Κερατέας, αἱ Ἀρχαὶ τοῦ τόπου καὶ πλῆθος χριστιανῶν.

Ἱερὰ Μητρόπολις Χαλκίδος

Μεγάλην ἐπιτυχίαν ἐσημείωσεν ἡ ἐκδήλωσις ἡ ὁποία ἐπραγματοποιήθη μὲ πρωτοβουλίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκίδος κ. Χρυσοστόμου, τὴν Κυριακὴν 6ην Μαρτίου τὸ ἀπόγευμα εἰς τὸν Ἱερόν Ναὸν τῆς Πολιούχου Χαλκίδος Ἁγίας Παρασκευῆς.

Ἡ 50μελὴς Χορωδία τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν μὲ τὴν διεύθυνσιν τοῦ πρωτοψάλτου κ. Θεοδώρου Βασιλικοῦ εἰς τὸν ἀσφυντικῶς πλήρη ἀπὸ λαὸν Ἱ. Ναὸν ἔψαλε ἐπικαιροὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους.

Τὴν ἐκδήλωσιν ἔκλεισεν ὁ Σεβασμιώτατος, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν συνέχειαν ἐδεξιώθη τὰ μέλη τῆς χορωδίας εἰς τὸ Οἰκοτροφεῖον τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς.

● «Νεανικοὶ προβληματισμοὶ» εἶναι ὁ τίτλος τῆς νέας σειράς διαλέξεων ποὺ διοργανώνει ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις διὰ τοὺς νέους, μαθητὰς καὶ μαθητριάς Λυκείου. Οἱ διαλέξεις γίνονται ἕκαστον Σάββατον 6-8 μ.μ. εἰς τὸ Νεα-

κῆς ἀμάξης, ἧτις τυχὸν ὀδηγεῖται εἰς τοὺς θάλους ἢ τὸν κρημνόν, ἀλλὰ πρέπει νὰ προπορεύωνται τούτων καὶ νὰ δεικνύουν τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ ὑγιές. Διὰ τὰ ἄξια τῆς ἀποστολῆς των μέσα ἐνημερώσεως κατ' ἐξοχὴν πρέπει νὰ ἰσχύουν οἱ λόγοι τοῦ Σαωκράτους εἰς τὸν «Κρίτων» τοῦ Πλάτωνος: «Οὐδὲ πάντων ἡμῶν φρονιτιστέον τί ἐροῦσιν οἱ πολλοί, ἀλλ' ὅτι ὁ εἶς, ὁ ἐπαίων..., ἢ ἀλήθεια».

νικών Κέντρων της Μητροπόλεως από κληρικούς και λαϊκούς θεολόγους και αναφέρονται εις ενδιαφέροντα θέματα ψυχολογικο-κοινωνικού επιπέδου.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

'Ορθόδοξον Κέντρον ἐν Σαμπεζῦ

Τὸ ἐν Σαμπεζῦ της Γενεύης 'Ορθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὀργανώνει καὶ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος (ἀπὸ 28ης Μαΐου μέχρι 20ῆς 'Ιουνίου 1983) Θεολογικὸν Σεμινάριον, ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ ἐξετασθῇ τὸ θέμα «'Η Θεολογία εἰς τὴν 'Εκκλησίαν καὶ εἰς τὸν Κόσμον». Τοῦ Σεμιναρίου θὰ μετασχουν, πλὴν τῶν εἰδικῶν ὁμιλητῶν, καὶ περὶ τοὺς 20 νέοι ὀρθόδοξοι θεολόγοι ἐκ τῶν κατὰ τόπους 'Ορθόδοξων 'Εκκλησιῶν, ὡς καὶ ἀριθμὸς ἑτεροδόξων. Τοῦτο θὰ γίνῃ πρὸς προώθησιν ἑνὸς τῶν καιρῶν σκοπῶν τοῦ Σεμιναρίου τούτου, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ κατάρτισις στελεχῶν διὰ τὸν διεξαγόμενον σήμερον οἰκουμενικὸν διάλογον. Αἱ κύρια ἐνότητες τῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα θὰ ἐξετασθῶν, εἶναι αἱ ἑξῆς: 1. 'Η Γένεσις της Χριστιανικῆς Θεολογίας. 2. 'Η Θεολογία κατὰ τὸν Μεσαίωνα καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους. 3. Ρεύματα εἰς τὴν σημερινὴν Θεολογίαν. 4. Θεολογία καὶ Φυσικαὶ 'Επιστήμαι. 5. Θεολογία καὶ Κοινωνικαὶ 'Επιστήμαι. 6. Θεολογία καὶ 'Εκκλησία. 7. Τί ἀναμένει ἡ 'Εκκλησία ἀπὸ τὴν Θεολογίαν. 8. 'Αξιολόγησις τοῦ Σεμιναρίου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

'Εγνώσθη προσφάτως ὅτι ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κ. Ποιμὴν μετὰ της Συνόδου τῶν 'Επισκόπων της 'Ορθόδοξου Ρωσικῆς 'Εκκλησίας ἐδημοσίευσαν μήνυμα ἐπὶ τῇ 60ῇ ἐπετείῳ της συγκροτήσεως της Σοβιετικῆς 'Ενώσεως.

Τὸ μήνυμα τοῦτο, ὅπερ ἐδημοσιεύθη καὶ ὑπὸ τοῦ Γραφείου 'Εξωτερικῶν Σχέσεων της Ρωσικῆς 'Εκκλησίας, ζητεῖ νὰ δοξάσῃ οἱ πιστοὶ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος «ἐφύλαξε τὴν μητέρα μας πατρίδα καὶ τὴν 'Ορθόδοξον Ρωσικὴν 'Εκκλησίαν». 'Απὸ της ἡμέρας της συγκροτήσεως της Σοβιετικῆς 'Ενώσεως, ὡς συνεχίζει τὸ μήνυμα, «αἱ ἀρχαί, αἱ ὁποῖαι ρυθμίζουν τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν λαῶν εἰς τὴν πολυεθνικὴν μας πατρίδα, ἤλλαξαν ριζικῶς... καὶ ἔγιναν ἀρχαὶ ἀδελφοσύνης, φιλίας, συνεργασίας καὶ ἀμοιβαίας ἀλληλεγγύης».

Τὸ μήνυμα συγχαίρει ὡσαύτως τὴν Σοβιετικὴν 'Ενωσιν διὰ τὸν εἰρηνευτικὸν της ρόλον ἐπὶ τοῦ κόσμου καὶ διὰ τὴν ἀντίθεσίν της εἰς τὰς δυνάμεις τρομοκρατίας καὶ σκοταδισμοῦ τῶν ἄλλων χωρῶν.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

'Ο Πάπας 'Ιωάννης - Παῦλος Β' ἀπὸ της 2ας Μαρτίου καὶ ἑξῆς ἐπισκέφη τὰς χώρας της Κεντρικῆς 'Αμερικῆς (Κοσταρῖκα, Νικαράγουα, Παναμᾶν, Σαλβαδόρ, Γουατεμάλαν, 'Ονδούραν, Μπελίζε καὶ 'Αϊτήν). 'Ὡς σκο-

ποὶ τοῦ ταξιδίου τοῦ Πάπα ἀνεφέρθησαν ἡ ἐνίσχυσις της ἐν Χριστῷ πίστεως τῶν λαῶν της 'Αμερικῆς καὶ ἡ προσφορὰ ὑπηρεσίας διὰ συνδιαλλαγὴν καὶ εἰρήνην μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων της περιοχῆς αὐτῆς, οἵτινες πάσχουν ἕνεκα πολέμων, πτωχείας, ἀδικιῶν, πολιτικῶν ταραχῶν, δικτατορικῶν καθεστώτων κ.λπ.

—Τὴν 25ην Μαρτίου ἤρξαντο οἱ ἑορτασμοὶ τοῦ 'Ιωβηλαίου ἔτους ἐπὶ τῇ 1950ῇ ἐπετείῳ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου καὶ της ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Τὸ ἔτος τοῦτο ὀνομάζεται «ἔτος της ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπινου γένους». Τὸ ἔτος θὰ περατωθῇ τὴν 22αν 'Απριλίου 1984.

—«'Ο εὐαγγελισμὸς τῶν νέων ὑπὸ ἄλλων νέων» εἶναι τὸ πρόγραμμα, ὅπερ ἀγωνίζεται νὰ ἐφαρμόσῃ ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Σαντιάγκο της Χιλῆς καρδινάλιος Ραοὺλ Σίλβα Χενρικεθ.

—'Ο ἀγγλος καρδινάλιος Χιοῦμ, πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν Εὐρωπαϊκῶν Συνόδων της Ρωμαιοκαθολικῆς 'Ιεραρχίας ἐζήτησεν ἐκ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν της Εὐρώπης προτάσεις περὶ της συνεργασίας τῶν 'Εκκλησιῶν ἐν Εὐρώπῃ.

—Τὸ Πατερικὸν 'Επιστημονικὸν 'Ινστιτοῦτον «SOURCES CHRETIENNES» της Λυῶνος Γαλλίας, ὅπερ διευθύνεται ὑπὸ 'Ιησοῦιτῶν καὶ προβάλλει αὐθεντικὰ κείμενα τῶν Πατέρων της 'Ανατολῆς καὶ της Δύσεως, ἐώρτασε τὴν συμπλήρωσιν 40 ἐτῶν ἀπὸ της ἰδρύσεώς του.

—'Ο Πάπας ὀνόμασε τὸν 'Αρτούρο Ριβέρα Ντάμας ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Σάν Σαλβαδόρ.

—Τὴν 3ην 'Απριλίου οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἐορτάζουν τὴν ἡμέραν CARITAS, ἣτις ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ παροτρυνθῇ ὁ κόσμος νὰ σκεφθῇ βαθύτερον τὴν ἔννοιαν της φιλανθρωπίας, ἣτις εἶναι στενῶς συνδεδεμένη μετὰ της χριστιανικῆς πίστεως καὶ της ἀγάπης διὰ τὸν συνάνθρωπον.

—'Ανεκoinώθη ἐπισήμως ὅτι τὸ προσεχὲς ταξίδιον τοῦ Πάπα 'Ιωάννη Παύλου Β' εἰς τὴν Πολωνίαν θὰ ἀρχίσῃ τὴν 18ην 'Ιουνίου 1983.

—'Εν Πολωνίᾳ ὑπηρετοῦν σήμερον 21.059 ρωμαιοκαθολικοὶ ἱερεῖς, ἐνῶ ἀξάνονται συνεχῶς οἱ ὑποψήφιοι διὰ τὴν ἱερωσύνην.

—Τὸ 'Ιαπωνικὸν «'Ιδρυμα Νιδάνο γιὰ τὴν Εἰρήνην» ἀπένευμε τὸ πρῶτον Βραβεῖόν της εἰς τὸν Βραζιλιανὸν 'Αρχιεπίσκοπον Χέλντερ Καμάρα, εἰς τὸν ὁποῖον ἔχει ἀπονεμηθῇ ὁ τίτλος τοῦ «ἀρχιεπισκόπου τῶν πτωχῶν».

ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ

Τὴν 1ην Φεβρουαρίου ἐκκυκλοφόρησε τὸ νέον περιοδικὸν «Παγκόσμιος 'Ιεραποστολή», ὅπερ ἐξεδόθη ὑπὸ της ἐν 'Αμβούργῳ Προτεσταντικῆς 'Ιεραποστολικῆς 'Οργανώσεως.

—Τὸ «Διακονικὸν 'Εργον» της Εὐαγγελικῆς 'Εκκλησίας ἐν Γερμανίᾳ, —ὅπερ ἔχει τὴν ἑδραν του ἐν Στουτ-

τηγάδη καὶ προεδρεύεται ὑπὸ τοῦ διακεκριμένου ἱερέως DR. THEODOR SCHÖBER, ὅστις εἶναι διεθνῶς γνωστός ὡς ρηξικέλευθος σκαπανεὺς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ διακονικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἔργου—, ἀπασχολεῖ πλήρως 230.000 πρόσωπα, ἐξασφαλίζει τὴν ἔναντι τοῦ Κράτους αὐτονομίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ συνεργασίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἔχει θαυμαστὴν ὀργάνωσιν. Συμφώνως πρὸς πρόσφατον στατιστικὴν, τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔργον ἔχει 7000 νηπιαγωγεῖα, εἰς τὰ ὅποια φοιτοῦν 400.000 παιδίων, 280 νεσοκομεῖα δυναμικότητος 60.000 κλινῶν, 1400 γηροκομεῖα μὲ 100.000 τροφίμους καὶ ἀναρίθμητα κέντρα διὰ πάντας τοὺς τομεῖς τοῦ χριστιανικοῦ διακονικοῦ ἔργου.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ἐν τῷ Διορθοδόξῳ Κέντρῳ τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης συνεδρίασε ἐντὸς τοῦ Μαρτίου ἡ μικτὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν. Κατὰ τὰς συνεδριάσεις ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου προήδρευεν ὁ Μητροπολίτης Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνὸς Παπανδρέου. Ἀπὸ παλαιοκαθολικῆς πλευρᾶς προήδρευεν ὁ Ἐπίσκοπος Λ. Γκοτιέ.

—Εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Γερμανόγλωσσον «Εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν» ὀργανώθη τὸν Ἰανουάριον οἰκουμενικὴ σύναξις Ἑλλήνων καὶ ξένων ρωμαιοκαθολικῶν καὶ προτεσταντῶν.

—Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου Δημοσίων Σχέσεων τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἐδήλωσεν, ὅτι αἱ ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν μετεχουσῶν τοῦ Συμβουλίου αὐτοῦ Ἐκκλησιῶν θὰ κορυφωθῶσιν εἰς τὴν Ἑκτὴν Γενικὴν Συνέλευσιν αὐτοῦ, ἥτις θὰ γίνῃ ἐν Βανκούβερ τοῦ Καναδά (24 Ἰουλίου ἕως 10 Αὐγούστου 1983).

—Ἡ Ὁρθόδοξος Ἀδελφότης τῆς περιοχῆς τῶν Παρισίων ὀργάνωσε συνάντησιν ἐπὶ τοῦ θέματος «Ὁρθοδοξία καὶ Οἰκουμενισμός». Ταύτης μετέσχον πολλοὶ Ὁρθόδοξοι, ὡς καὶ Ρωμαιοκαθολικοὶ ὑπὸ τὸν π. RENE GIRAULT, ὑπεύθυνον τῆς ἐθνικῆς (γαλλικῆς) Γραμματείας διὰ τὴν ἐνότητα τῶν Χριστιανῶν, καὶ Διαμαρτυρόμενοι ὑπὸ τὸν πάστορα κ. SAULLIER.

—Τὸ βῆμα ἐτήσιον Συμπόσιον τῶν τεσσάρων Θεολογικῶν Σχολῶν τῆς Τσεχοσλοβακίας (ὀρθοδόξου, ρωμαιοκαθολικῆς, οὐσσιτικῆς καὶ προτεσταντικῆς) ἐπραγματοποιήθη πρὸ τινων ἐβδομάδων ἐν τῇ Σχολῇ «Κομένιος» τῆς Πράγας καὶ ἠσχολήθη μὲ τὴν κατὰ τὸ τρέχον ἔτος (1983) Γεν. Συνέλευσιν τοῦ Π.Σ.Ε. εἰς Βανκούβερ τοῦ Καναδά καὶ τὸ θέμα αὐτῆς: «Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ζωὴ τοῦ κόσμου».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις:

α) τῶν ἄρθρων 38 παρ. 2, καὶ 67 τοῦ Ν. 690)1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398)1973, γ) τοῦ Ν. 673)1977, ὡς καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 2799)16.12.1982 Ἀπόφασιν Ἡμῶν «Περὶ κατανομῆς τῶν ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων εἰς Ἐνοριακοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς τῆς Ἱεραῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν», καὶ προκειμένου, ἵνα προδῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἁγίου Σπυρίδωνος - Σταδίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν αὐτὴν θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34)16 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ, «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 16ῃ Μαρτίου 1983

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἱερά Μητρόπολις Γυθείου καὶ Οἰτύλου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων Ἱ. Ναῶν, 1) Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου Βαχοῦ, 2) Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου Ἀλίκων, 3) Ἀγ. Κυριακῆς Σιδηροκάστρου, 4) Ἀγ. Βασιλείου Κελεφᾶς, 5) Ζωοδόχου Πηγῆς Κοτρωνίου, 6) Ἀγ. Χαραλάμπους Κότρωνα, 7) Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος Κουσκουνίου, 8) Ἀγ. Τριάδος Κρήνης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω θέσεων.

Ἐν Γυθείῳ τῇ 23ῃ Μαρτίου 1983,

† Ὁ Γυθείου καὶ Οἰτύλου ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Λαγκαδᾶ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων Ἱ. Ναῶν, 1) Γενέσιον Θεοτόκου Γερακαροῦς, 2) Ἀγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Βαϊοχωρίου, 3) Ἀγ. Ἀθανασίου Γαλήνης, 4) Ἀγ. Γεωργίου Μαυρορράχης, 5) Ἀγ. Γεωργίου Σοχοῦ, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Λαγκαδᾶ τῇ 15ῃ Μαρτίου 1983,

† Ὁ Λαγκαδᾶ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν Ἱεροκήρυκος τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Μητροπόλεως καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ὅπως ὑποβάλλωσι ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Λαγκαδᾶ τῇ 15ῃ Μαρτίου 1983,

† Ὁ Λαγκαδᾶ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἄρτης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων Ἱ. Ναῶν, 1) Εἰσοδίων Θεοτόκου Παλαιοκατόνου καὶ 2) Ἀγίας Παρασκευῆς Δομοσκοῦ Διασέλου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως

τῆς παρούσης ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Ἄρτῃ τῇ 28ῃ Μαρτίου 1983,

† Ὁ Ἄρτης ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱ. Ναῶν 1) Ἀγ. Τριάδος Κάτω Θεοδορωαίου, 2) Ἀγ. Τριάδος Ροδῶνος, 3) Ἀγ. Παντελεήμονος Καβαλλαρίου, 4) Ἀγ. Νικολάου Ἑλληνικοῦ καὶ 5) Προφ. Ἡλιοῦ Πηγῆς, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω θέσεων.

Ἐν Κιλκίς τῇ 28ῃ Μαρτίου 1983,

† Ὁ Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μαντινείας καὶ Κυνουρίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱ. Ναῶν 1) Ἀγ. Παντελεήμονος Κερασέας Μαντινείας, 2) Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Ξηροπηγᾶδου Κυνουρίας καὶ 3) Ἀγ. Γεωργίου Παρθενίου Μαντινείας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω θέσεων.

Ἐν Τριπόλει τῇ 30ῃ Μαρτίου 1983,

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου

Σύμφωνα μὲ τὴν ἰσχύουσα Ἐκκλησιαστικὴ Νομοθεσίᾳ καὶ τῇ 12)1983 πράξει μας προκηρυσσομε τὴν κενὴ Ἐφημεριακὴ θέσι τῆς Ἑνορίας Νέου Χωρίου Κυδωνίας καὶ προσκαλοῦμε ὅσους ἐπιθυμοῦν καὶ ἔχουν τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα νὰ καταθέσουν μέσα στὶς νόμιμες προθεσμίες τὰ σχετικὰ δικαιολογητικὰ τῶν.

Ἐν Χανίοις τῇ 24ῃ Μαρτίου 1983,

† Ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου Εἰρηναῖος

Συμφώνως πρὸς τὴν ἰσχύουσαν Ἐκκλησι. Νομοθεσίαν καὶ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 14)1983 πράξιν ἡμῶν προκηρυσσομε τὴν κενὴν ἐφημεριακὴν θέσιν Παναγίας Κυδωνίας καὶ προσκαλοῦμε τὸς ἐπιθυμοῦντας καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα ὅπως καταθέσουν ἐντὸς τῶν νομίμων προθεσμιῶν τὰ σχετικὰ δικαιολογητικὰ αὐτῶν.

Ἐν Χανίοις τῇ 24ῃ Μαρτίου 1983,

† Ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου Εἰρηναῖος

Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας**ζητεῖ ἱερεῖς**

Διὰ τὴν πλήρωσιν ἑξ (6) κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων, τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας ἀπευθύνει πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σχετικῶν αἰτημάτων. Αὕτη, ἀπεφάσισεν ὅπως ἐγκρίνη τὴν ἀ π ὅ σ π α σ ι ν, διὰ μίαν διετίαν, τῶν κληρικῶν οἱ ὅποιοι ἐπιθυμοῦν νὰ προσφέρουν ὑπηρεσίαν εἰς τὸν εὐαίσθητον τοῦτον τομέα τοῦ παλαιαφάτου Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας.

Οἱ ἐνδιαφερόμενοι, ἄς ἀπευθινθοῦν διὰ περισσοτέρως πληροφορίας εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις ἀντιπρόσωπον τοῦ Πατριάρχου, Σεβ. Μητροπολίτην Νουβίας κ. Σ υ ν ἑ σ ι ο ν (τηλ. 64.33.105).

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπευθύνει θερμὴν ἐκκλησίαν εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον, ὅπως ἔλθῃ ἀρωγὸς εἰς τὸν ἐξοπλισμὸν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου διὰ τῆς ἀποστολῆς παντὸς εἶδους συγγράμματος ἀναφερομένου εἰς τὴν Θεολογίαν καὶ γενικώτερον εἰς τὸ ἀντικείμενον μελέτης πασῶν τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν.

Διεύθυνσις: Διορθόδοξον Κέντρον Ἐκκλησίας Ἑλλάδος

Ἰασίου 1 Ἀθήναι (τ. τ. 140).

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »**ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ****ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΑΛΛΑΔΟΣ**

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Μηθύμνης ΙΑΚΩΒΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) Ἑσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

B) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 20 ἑτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ ἐν Χριστῷ ἐλευθερία ὡς θεμέλιον τῶν ἐλληνοχριστιανικῶν ἰδανικῶν.

Μητροπ. Μεσσηνίας Χρυσοστόμου, Ἱεροκήρυκες ἐν Εὐβοίᾳ.

Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατιστῆς Ἀντωνίου, Οἱ σύζυγοι ὀφείλουσι νὰ ἀγαπῶσι τὰς συζύγους των, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν.

Χρυσοστόμου (Γερασίμου) Ζαφείρη, Μητροπολίτου Περιστερίου, Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης (ἀναμνήσεις — βιώματα — ὁραματισμοί).

Παν. Ι. Μπούμη, ἐπικ. Καθηγητοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἡ θέσις καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἱερέως—ποιμένος.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παράρτημα.